

LA SELVATANA

75 ANYS D'UNA COBLA-ORQUESTRA

Robert Roqué i Jutglà

Robert Roqué i Jutglà

LA SELVATANA

75 ANYS D'UNA COBLA ORQUESTRA

AJUNTAMENT DE CASSÀ DE LA SELVA

Diputació de Girona

ROQUÉ I JUTGLÀ, Robert
La Selvatana : 75 anys d'una Cobla-Orquestra.

ISBN: 84-7706-008-8

1. Girona. Diputació II. Cassà de la Selva. Ajuntament UI. Títol IV. Col·lecció 1. Selvatana, 1a— Història
2. 78 Selvatana, 1a

Edició

PaVerd
Palahí, AG. SC.

AJUNTAMENT DE CASSÀ DE LA SELVA

Diputació de Girona

Disseny Enric Marquès

Assessorament lingüístic Rosa Gallart

Fotocomposició i impressió Palahí, AG. SC.

Dipòsit legal
GI: 1264-88

ISBN
84-7706-008-8

PORTADA
Setanta-cinc anys separen les dues fotografies. A la de dalt, de l'any 1913, la formació fundacional de Selvatana, i a la de sota, en color, la formació actual (1988) de la cobla-orquestra cassanenca.

EL ***SETANTA-CINOUÈ*** *aniversari de la Cobla-orquestra La Selvatana, que se celebra enguany enmig de la il·lusionada expectació dels cassanencs i el reconeixement i la consideració per la seva trajectòria, dels quals participem tots els gironins, ve a refermar el convenciment que la música popular catalana esdevé un eix fortament arrelat a la vida i tarannà del nostre poble i que, malgrat el pas del temps, de les modes i de les tendències culturals més avantguardistes, es manté inalterable i vigent.*

Constitueix, i aquesta commemoració així ho corrobora, un dels nostres patrimonis més volguts i reeixits, que entronca perfectament amb l'esperit de catalanitat que tots, d'una manera o altra, mantenim amatent.

La història de La Selvatana que es recull en aquesta edició s'ha escrit partint d'una visió retrospectiva que ha permès d'iniciar un llarg recorregut enrere fins a aquell llunyà any 1915 que fixa la data de naixement de la cobla-orquestra. Des d'aleshores, han estat nombrosos els músics que han desfilat per La Selvatana, incessants els esforços esmerçats per a preservar l'òptim nivell de qualitat i incomptables les audicions i actuacions que els han fet conèixer, pam a pam, la nostra geografia.

Una història dilatada i apassionant que enalteix la vila de Cassà com el testimoni directe de les vivències que el llibre ens desgrana, pas a pas, i que constitueix, al capdavall, un dels més preclars i obligats punts de referència a què haurem de remetre'ns en parlar de l'activitat musical a casa nostra.

No voldria acabar aquesta breu glossa sense deixar de constatar que tots, d'alguna manera, ens sentim en deute vers aquesta formació: per ser un bon exemple de constància en el treball, pels moments plaents que ens han fet passar i per la seva encomiable promoció dels més alts valors musicals.

Per tot això, la nostra gratitud i la nostra felicitació per aquests setanta-cinc anys de vida, voluntat i dedicació.

JOSEP ARNAU I FIGUEROLA
President de ta Diputació de Girona

NO ***PUC PAS*** *amagar la sensació d'orgull que m'envaeix en escriure aquestes ratlles. Unes ratlles obligatòriament breus, conjuminades per encapçalar el llibre escrit sobre la història de la cobla-orquestra Selvatana.*

Estic segur que qualsevol cassanenc, pel sol fet de ser-ho, participa d'aquest sentiment. Es lògic. Parlar de la Selvatana és parlar de Cassà de la Selva, de la nostra vila, en la qual, un dia ja llunyà de l'any 1913, en ocasió de la festa del Remei, s'inicià un projecte il·lusionat que avui és una realitat palesa. Perquè aquells músics que el 13 d'octubre del 1913 es van aplegar a frec de l'ermita del Remei destacaren ben aviat pel seu lliurament a una tasca ben feta, per la seva professionalitat i per la seva categoria. Una línia, aquesta, que la cobla-orquestra ha seguit invariablement a través del temps i que la Selvatana actual, la de l'any 1988, la de les noces de diamant, manté amb la vigència de sempre.

La cobla-orquestra Selvatana constitueix un dels símbols de Cassà de la Selva. Una institució que prestigia la vila i la projecta arreu del país. Es una satisfacció constatar-ho, sobretot quan els mitjans de comunicació social —premsa, ràdio i televisió- us informen, remarcant la importància de l'esdeveniment, que a la festa major o a l'aplec de la sardana d'una o altra localitat actuarà la cobla- orquestra Selvatana de Cassà de la Selva. Aleshores, en el nostre interior, tots ens sentim més cassanencs que mai.

En la meva qualitat d'alcalde d'aquesta vila, crec interpretar el pensament de tots els volguts convilatans felicitant la cobla-orquestra Selvatana per aquests primers setanta-cinc anys de camí. Jo, en nom de la vila, em permeto d'encoratjar-los a continuar, d'ara endavant, per la mateixa via. Una via ja fressada pels precursors: Robert Vilallonga, Pere Arpa, Ramon Serrat, Pere Mercader, Josep Coll, Modest Puig, Tomàs Grau, Josep Mir i tants altres. Un camí, ja ho he dit abans, que es caracteritzi pel lliurament, la professionalitat i la categoria.

JOSEP M. DAUSÀICROS AS
Alcalde de Cassà de la Selva

No em puc estar de fer constar aquí i ara el meu agraïment a la Diputació, que ha volgut acollir el llibre en una col·lecció que duu el nom d'un il·lustre músic, el mestre Francesc Civil; a l'Ajuntament de Cassà i a la Cobla- Orquestra la Selvatana, que m'han animat a publicar-lo; a tots els qui han aportat dades, coneixements i il·lustracions i, molt especialment, a Modest Puig i Martí, a Narcís Puigdevall i Diumé i als Amics de la Sardana de Cassà de la Selva, que han tingut la paciència de llegir l'original i suggerir-me, quan ha escaigut, les millores i correccions.

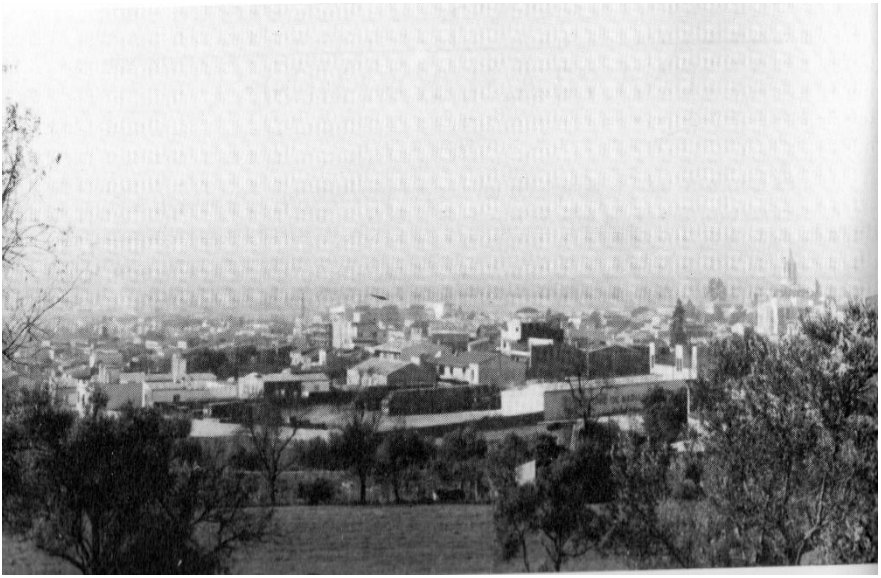
L'autor

I
UNA VILA, SUROS I MÚSICA

A redós de les Gavarres, en un lleuger pendent que davalla cap a la conca de l'Onyar, la vila de Cassà de la Selva, en altres temps voltada d'atapaïdes i esponeroses suredes, manté encara intactes les arrels més profundes de la seva economia tradicional, o sigui, la indústria del suro.

Així, doncs, no és pas estrany que, en parlar de Cassà de la Selva, parlem d'una gent, d'un país, d'una terra i d'un poble que podrien haver viscut entre el suro i la música. O entre la música i el suro, perquè -documents canten— a Cassà de la Selva, s'hi troben primer els músics que els tapers. Pel cas, és igual.

Tan bon punt relluu l'aurora
prenc les eines amatent quan me
veu l'escairadora los carracs me
du somrient.
Bat l'estoix amb gran fal·lera
per l'encaix i ensuador, i el
cimbell de la panera va caient el
tap rodó.
I hala!, hala! brega i fora,
vaig pensant amb goig gojós;
eixa vida m'enamora, lo
treball és mon repòs.
Mon caràcter jovenívol és
amic d'esbargiments; no em fa
plaer l'estar pensívol;
l'esplaiança és mon content.
En cap balles de la plaça
jo no puc pas mai faltar;
quan puntejo la sardana allò
sí que és puntejar.

Vista general de la vila.

Aquests versos, que descriuen admirablement l'esperit d'una persona d'aquestes contrades al començ del nostre segle, pertanyen a un poema de l'escriptor bisbalenc Ramon Masifern. Es la lletra de la *Cançó del Taper*, una sardana la música original de la qual és del banyolí Cassià Casademont. Constitueix una de les seves moltes composicions, de les primeres, per cert, que obtingué l'honor d'ésser premiada, l'any 1902, en un concurs musical celebrat a Barcelona[1].

La musica i els taps són trets ben característics de la vila de Cassà de la Selva, un indret on el mes d'octubre de 1913 va néixer una cobla que va esdevenir una de les capdavanteres del país: La Selvatana.

Cassà de la Selva, a l'inici del segle, era una població sòlida, arrelada, amb una indústria puixant, però que potser ja s'acomiadava dels anys

1 **Ramon Masifern i Marcó. La Bisbal d'Empordà, 1862 - Barcelona, 1936. Escriptor, poeta i autor de diverses lletres de sardanes. Cassià Casademont i Busquets. Banyoles, 1875 - Barcelona, 1963. Compositor de sardanes com** *La cançó del taper, Flors del cingle, Banyoles, ciutat bella, Collint ginesta, Lluny de la pàtria...*

de més prosperitat. Al final del segle XÍX, quan la població era d'uns 4.000 habitants, comptava amb 26 fabriques de taps que donaven feina a 1.155 surotapers. Això no obstant, l'arribada de la fil·loxera, la pèrdua de les colònies espanyoles, la pugna amb les fàbriques andaluses i la competència de Portugal foren episodis negatius per a la comercialització dels taps. Sorgiren, però, noves alternatives de feina i de treball. La davallada de la indústria tapera quedà compensada per la producció d'aglomerats, de paper i de llana de suro. Unes 50 indústries, amb uns 800 treballadors. Van néixer noves empreses (alimentàries, tèxtils, de pell) que ocupaven més de 1.000 treballadors. El suro, però, continuava essent, d'una manera o altra, una de les fonts principals de riquesa de la població. Fins i tot un cassanenc, Francesc Oller i Martinell, havia fundat una fabrica a Reims, al cor de la Xampanya, dedicada a la indústria tapera.

Per això, suro i música són les dues premisses de la població.

Des de l'antigor, l'esperit de la música i de la dansa de la nostra terra està ben arrelada en els cassanencs. Conta Joan Amades[2] que el diumenge de Pasqüetes a Cassà de la Selva feien la festa de la Divina Pastora.

---

2 Joan Amades i Gelat. Barcelona, 1890-1959. Folklorista . Autor de molts treballs sobre el folklore català. *Costumari Català,* **volum II. Salvat Editores i Edicions 62. Segona edició en facsímil, novembre 1982.**

En sortir de l'ofici, ballaven el contrapàs a la plaça. El presidien el paborde, que ocupava el cap del rest, i la pabordessa, que se situava a la cua, i entre tots dos menaven i dirigien la dansa. Probablement, aquest contrapàs es ballava a la plaça, prop de l'església gòtica del segle XVI bastida sobre una de romànica de la qual es conserven alguns vestigis: dues arcades i fragments de l'aparell antic, al mur septentrional i al de migdia, i a l'interior elements escultòrics reaprofitats. Precisament a redós d'aquesta església anà creixent el poble.

De Cassà de la Selva, que és un poble vell, ja se'n parla l'any 914, sota la denominació *villa Caciano*, en una venda que Emmo fa a la comtessa Gersenda de la meitat de la vall de Llagostera.

Cent anys i escaig més tard, el 1019, el bisbe de Girona fa donació a la Canònica de l'església de *Sanet i Martini de Cacano* (Sant Martí de Cassà) amb les seves dècimes i primícies.

I així, avançant en el temps, trobem escrit el nom de la vila sota les formes *Catiano* (1172), *Caciano* (1190), *Cassiano* (1296), *Caça* (1359), *Cassà* (1392), etc...

Aquesta és, molt breument, la història de Cassà de la Selva i d'algunes de les seves dites i llegendes.

Cassà és un municipi de 45 km. quadrats de la zona meridional del Gironès, entre el Baix Empordà i la Selva. El terme comprèn els veïnats de Serinyà, Verneda, Llebrers, Matamala, Sangosta, Mosqueroles, Mont-roig, Esclet i les Serres. Dista uns dotze quilòmetres de Girona, i vint-i-u del litoral. Celebra la seva festa major la diada de la Santíssima Trinitat, el diumenge després de Pasqua Granada; és remarcable la fira de Santa Tecla, el 23 de setembre, i cada dimecres té el seu mercat tradicional, que aplega molta gent de la contrada. L'escut de la població té les armes de Catalunya d'or, quatre pals de guies i el cap d'or carregat d'una fulla d'àlber de gules[3].

Avui, el 1988, Cassà de la Selva té una població de 7.200 habitants; l'any 1913 el cens era d'uns 5.000.

3 Gran Geografia Comarcal de Catalunya. Fundació Enciclopèdica Catalana, Barcelona. Edició, setembre 1981.

I el mes d'octubre de 1913 és quan, en realitat, comença la nostra història, la història d'una cobla-orquestra totalment vinculada a la població. Abans, però, farem un petit repàs de l'ambient musical, de les cobles i dels orfeons que tenia la vila i que han permès que Cassà de la Selva sigui un dels pobles amb més esperit i ambient musical de les nostres contrades.

II
TERRA DE MÚSICS

Diuen els entesos en acústica que l'oïda humana té capacitat per a captar el so produït entre els 30 i els 20.000 cicles o vibracions per segon. D'entre aquesta gamma de sons n'hi ha, naturalment, de tota mena. Uns són més agradables, d'altres menys; uns són aguts, d'altres greus; uns són somorts, gairebé imperceptibles, d'altres estridents i, fins i tot, molestos.

La mateixa màquina d'escriure fa sons, i en fa un vas en trencar-se, i el vent quan bufa, i la nostra parla. Són sonoritats naturals que surten espontàniament i que des de sempre han servit per a la comunicació entre els éssers animats. Les aus es criden amb el seu piular, els homes ens parlem, però tot -absolutament tot—, en aquest àmbit, són sons més o menys educats.

La música i la dansa, a través de la història dels humans, han estat presents en cada poble, en cada ètnia. Tota la nostra vida està immersa en un mar de vibracions, i l'evolució musical no és sinó la història d'un procés selectiu de vibracions audibles.

Els sons han estat cultivats i encaminats per un procés selectiu i educatiu i s'han convertit en un art: el de la música. Passen segles i es va perfeccionant el domini dels sons a través d'enginys i d'instruments que cada dia són més perfeccionats, fins a constituir un ventall de sons que després, mitjançant la inspiració dels compositors, esdevé bellesa i estètica. I sonen filharmòniques, orquestres, pianos, orgues...I també, modestament, la nostra música autòctona, per mitjà de la Cobla.

Fa uns 150 anys que aquest conjunt orquestral nostre, conegut amb el nom de cobla —si fa no fa en el seu estat actual—, ens ofereix la música fruit de la inspiració dels compositors catalans d'arreu. És ben sabut, d'altra banda, que a més de servir per a ballar la nostra dansa, li han atorgat una categoria i unes possibilitats verament remarcables. Ara bé, perquè això s'esdevingui, es fa necessària l'existència d'una sèrie de persones que executin aquesta música tan estimada pel poble: són indispensables, doncs, els executants, els instrumentistes.

I des de fa aproximadament el mateix temps, a molts llocs de les nostres comarques han aparegut aquests personatges. S'han trobat homes dedicats a conrear l'art de la música a través de la cobla; i així la nostra dansa, la sardana, s'ha sentit en carrers i places, en aplecs i festes majors, en teatres i salons.

Els músics que interpretaven les sardanes tenien, la majoria d'ells, al menys una centúria enrere , ben pocs coneixements musicals. Potser només els imprescindibles per a pujar a un cadafal i començar a tocar. Com molt bé diu Isidre Molas[4], «El deixeble estudiava tot allò que necessitava per intervenir en una determinada cobla. Tota la resta vindria, si és que havia de venir, per generació espontània. El professoral seguia amb bona voluntat el tradicional ensenyament del solfeig i dels instruments, i ben poca cosa més».

Això fa, sens dubte, que en alguns pobles trobem molta gent que es dedica a la música i, en altres, no; pobles, l'un al costat de l'altre, en els quals en un hi ha una gran florida d'instrumentistes mentre que els seus veïns no en tenen cap; per exemple, Tortellà i Argelaguer o Amer i Anglès, o Castelló d'Empúries i Roses, per a citar-ne només uns quants. Com també és curiós que, a la majoria de les poblacions diem ne grans, no hi ha pas massa músics; ni Girona, ni Olot, ni tant sols Figueres, llevat d'alguna petita excepció, no han aportat músics, instrumentistes o compositors a la sardana.

En canvi, en pobles com Tortellà, Peralada, Castelló d'Empúries, Sant Feliu de Pallerols, Torroella de Montgrí, la Bisbal, Amer i, naturalment, Cassà de la Selva, han proliferat les persones que s'han dedicat al món musical. La causa, evidentment, crec, rau en el fet que en aquests indrets hi havia una o dues persones que realment tenien un interès especial que la gent, la mainada, conegués la música; moltes vegades, aquest interès venia a través de l'organista o mestre de capella, amb el suport de la municipalitat. Donarem una breu ullada a aquests llocs que han farcit de músics les cobles del país. Cassà de la Selva no queda pas enrere , malgrat que molts dels músics que en el decurs dels anys romanen a les files de La Selvatana provenen d'alguns d'aquests llocs de gran tradició musical.

4 Isidre Molas i Font. Barcelona 1899-1969. Compositor i escriptor. *La Sardana*. Editorial Bruguera, S.A., la. Edició, 1971.

No volem pas dir, amb això, que només en aquests pobles hagin existit persones relacionades amb la música; si féssim una exhaustiva relació de cada indret, trobaríem que pràcticament a cada vila hi ha hagut persones amb més o menys vocació que han conreat amb èxit el camp musical

Només sumàriament, a tall d'exemple, volem comentar algunes circumstàncies d'uns indrets determinats, com una mostra del que passava a les nostres terres dins l'ambient musical fa quelcom més d'una centúria.

Peralada és un exemple fefaent de la formació dels minyons en el camp musical, gràcies al patrocini del comte de Savallà, juntament amb el seu germà, el comte de Peralada, de la nissaga dels Rocabertí, que funden en el si del castell de Peralada una escola per a tots els nens de la població, on se'ls ensenya el solfeig i a tocar algun instrument (en aquesta escola s'ensenyen també altres oficis, com el d'impressor, per exemple). Sens dubte, en l'aspecte musical fou cabdal aquest ensenyament, per la gran quantitat de músics que d'aquí sortiren; destaquem, sobretot, els germans Serra, especialment en Josep, i també la creació de la cobla La Principal de Peralada; vet aquí l'exemple d'un poblet empordanès que gràcies al mecenatge dels Rocabertí va tenir una gran quantitat de músics.

Ben a prop, a Castelló d'Empúries, hi ha un gran moviment musical: recordem aquella expressió de Josep Pla[5], que a les tardes tranquil·les d'hivern els únics sorolls de la vila de Castelló són el dring dels duros de plata que reboten a les taules dels cafès o el so dels diferents instruments de cobla dels músics de la vila que assagen a casa seva.

A Castelló, almenys des de l'Edat Mitjana, existeix un mestre de capella; del segle passat, cal esmentar els músics Jaume Joan Lleys, Bonaventura Frigola Frigola i Càndid Candi, que, si bé desenvolupen la tasca fora de la població, són castellonins. I, sobretot, cal destacar Antoni Agramont, contemporani de Pep Ventura[6], i la sempre ben ponderada Capella parroquial; d'aquests homes i de la capella en sortiren, al

5 *Viatge a la Catalunya Vella.* Obra Completa. Josep Pla. Edicions Destino. Segona edició, 1976.

6 Antoni Agramont. Castelló d'Empúries, 1858-1905. Pep Ventura. Alcalà la Real (Jaén), 1817-Figueres, 1875

principi de segle, tots els instrumentistes de Castelló: Pau Guanter, l'avi Rau i els Blanc.

Cal destacar també dos punts de les contrades garrotxines: Tortellà i Sant Feliu de Pallerols. D'aquesta darrera població, enclavada al peu de la Mare de Déu de la Salut, han sortit gran nombre d'instrumentistes; dos noms cal anomenar en parlar de la influència musical d'aquesta població: Ramon Paulís i Pujol, pare del compositor Narcís Paulís i Manel Saderra i Rovira, pare de Josep i Manel Saderra i Puigferrer; en Ramon Paulís fou deixeble de Manel Saderra i Rovira i ambdós desenvoluparen una gran tasca dins la població. Ramon Paulís fou un home molt popular; li deien l'home de la barretina i el flabiol; tocava bon nombre de cants populars que ell mateix havia recollit dels homes vells de la comarca de la Garrotxa.

I a Tortellà, curiosament, és amb l'arribada de la família dels Saderra i Puigferrer, l'any 1903, que la vila gaudeix del seu mestratge. Abans, però, ja existien a Tortellà dues cobles. En la darrera carlinada, i per motius polítics, els carlins fundaren «la Vella», encapçalada pel mestre Blanc, de Vidreres, i els republicans «la Nova», amb el mestre Compte, de la Bisbal. Era l'any 1880. Ambdues cobles, però, duraren ben poc. No obstant això, el que sí cal destacar és que, a més a més de la tasca de Saderra, un home ben conegut, anomenat «el vell esperit», ensinistrava també els vailets de la vila, i els ensenyava l'instrument que calia per a completar la seva cobla; així, la població de Tortellà, famosa per les culleres de fusta i amb la fabriqueta de mitges i mitjons d'en Saderra, fou un planter de músics.

La Bisbal és un altre dels punts amb l'esperit musical ben arrelat; la principal característica cal buscar-la en el bon encert de l'Ajuntament de la població, que decidí' llogar, a la darreria del segle XIX, l'insigne professor Joan Carreras i Dagas, fill de Girona, que regentà l'escola de música[7]. Pere Lloberas al seu llibre *La Bisbal en la història i en el record* diu: «L'escola del Sr. Carreras anava modelant una consciència musical de selecció, alimentant il·lusions i formant elements per a més grans empreses». Un dels primers fruits fou sens dubte la formació de la famosa cobla La Principal de la Bisbal, el 188

7 Joan Carreras i Degas. Girona, 1823 - la Bisbal, 1900. Professor de música i compositor. Impulsor de la cobla la Principal de la Bisbal.

Ben a prop de la Bisbal hi ha Torroella de Montgrí, lloc on també compten amb una gran quantitat d'instrumentistes i compositors, i que avui mateix és un centre melòman ben important; els concerts que s'hi celebren cada estiu en són fidel testimoni.

Pels comentaris fets, ja us haureu pogut adonar de la influència de la música dins del món eclesiàstic; hi té una, gairebé diria exclusiva, participació. No és doncs estrany que a Torroella de Montgrí s'esdevingui també aquest cas. Joan Radresa així ho manifesta: «Sempre hem cregut que l'arrencada musical torroellenca del segle passat tingué la seva justificació en la Capella de Música de l'Església de Sant Genis, protegida per l'Ajuntament[8].

També cal esmentar la vila d'Amer, que ha aportat a l'actual formació de La Selvatana el seu director, Pere Fontàs. De bon segur que els darrers organistes de l'església donaren ensenyament als menuts de la població; i així Joan Taixer, de professió espardenyer, conegut pel sobrenom de Cometí o en Ronyec, i Sebastià Prat, contribuïren enormement a la formació musical dels components de les cobles, orquestres i orquestrines dels amerencs.

Hem vist ràpidament com l'esperit musical esdevé part important en algunes de les poblacions del nostre país, i com d'aquell començament en sortiren cobles-orquestra, algunes amb més fortuna que altres, però que, en definitiva, demostren que la vida musical de casa nostra té arrels, arrels profundes que germinen, que arriben als nostres dies, a vegades amb canvis, però sempre, això sí, amb la mateixa idiosincràsia.

D'aquests esdeveniments i circumstàncies, la població de Cassà de la Selva no n'és pas una excepció. Cassà és també una d'aquestes poblacions que té tradició musical, i que, igualment que moltes altres, viu la música, la sent.

Com a data més antiga que ens parla de la música a Cassà, ens hem de referir al 7 de març de l'any 1234, en què el bisbe de Girona Guillem de Cabanellas contracta com a *precentor*, és a dir, com a director de cant, Petrus de Caciano.

[8] Joan Radresa. *La capella de música de la Parròquia de Sant Genis*. Llibre de la Festa Major de Torroella de Montgrí, 1981.

Més tard, per la diada de Corpus de 1461, en un contracte datat el 5 de juny, es llegeix que són contractats, també a Girona, músics de Cassà[9].

El document es troba a l'Arxiu Municipal de Girona, en el *Libro de àpocas a favor del clavario, des de 1461 a 1488* i diu: *«bistraxeram aut solve- ram Antoni Gaçol de Cassiano de Silva et aliis eorum consociis juglaribus quifuerunt quator cobles qui sonarunt in vispere festi corporis Xristi proxime lapsi et in die festus pro eorum salario et lecto. Actum Gerunda die XVIII septembris anno a Nativitate Domini MCCCLV primo».*

Naturalment, aquests instrumentistes no tocaven pas sardanes, ja que la primera notícia històrica de la nostra dansa apareix a la ciutat d'Olot. Es troba en el llibre intitulat *Liber Consulatus,* que conté la relació dels afers municipals d'Olot i el seu terme, des de l'any 1520 al 1563. Trobà aquest document el meritíssim olotí Dr. Joaquim Danés i Torras, metge i historiador de la ciutat d'Olot[10].

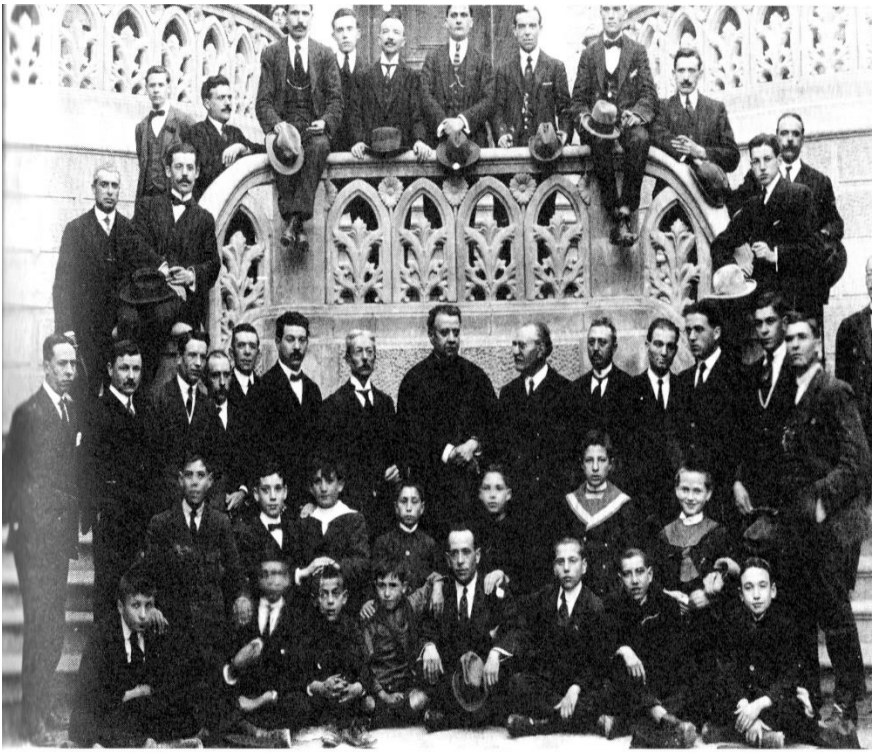
En una de les seves pàgines sense foliar es llegeix que el dia 5 d'agost del 1552 convocats i reunits els cònsols i jurats a la Casa de l'Almoina, després del toc de trompeta fet pel nunci Pere Salvador Brugats, tots concorden o bé en llur major part determinen 5 conclusions, la darrera de les quals diu: *«ítem concluderunt et determinarunt que's prohibesca lo ball de la sardana i altres balls deshonestos; y que sobre assó seran donats protest i reques- tes alls officialls; y que los consells i fasse les provishions y forces necessàrias; y que no's permeta en temps de Carnestoltes ni altres dies la son son».*

Altres dades i accions similars es donen a Girona el 1573. El 22 de maig el bisbe publica un edicte prohibint els abusos amb cançons des- honestes i amb el ball de la sardana. El 1596, a Vic, són sota pena d'ex- comunió els qui ballin allò que vulgarment se'n diuen *cerdanes*. (Noteu les diferents grafies).

També a Igualada el 22 d'agost de 1610 és prohibit el ball de la sardana[11].

No obstant aquestes dades, ningú no sap quin tipus de ball es dansava i on estava el greu perill que l'església denunciava. Era realment una

9. Text transcrit en les ratlles següents.
10. Joaquim Danés i Torras. Olot, 1888-1960. Metge, historiador i creador del museu-arxiu de la ciutat d'Olot. Autor de diversos llibres sobre la Garrotxa.
11. *Els orígens de la sardana.* Nolasc Rebull. Rafael Dalmau, Editor, 1976.

L'Orfeó Catalunya, orgull de Cassà, en una visita que feren alguns dels seus membres al santuari del Collell al principi de segle.

dansa deshonesta, o els costums de l'època, molt rígids, no l'acceptaven? No tenim ni el més mínim vestigi de què era o com es ballava el que en aquella època denominaven sardanes.

El que sí és constatable és que a Cassà hi havia uns músics que tenien ja la seva anomenada i si varen anar contractats a Girona també podien anar a altres pobles veïns a alegrar les festes o a acompanyar les funcions religioses.

També cal remarcar com a fet característic (i musical) l'adquisició de l'orgue, l'any 1805, la qual cosa implica haver de llogar un organista, una persona amb bons coneixements musicals, que el fes sonar, i que lògicament

podria ensenyar a altres no tan sols els secrets d'aquest instrument, sinó també tot el referent a la música. Aquest organista, que no sabem si era de la població o vingué de fora, es deia Fidel Bisbe.

Es, però, a la darreria del segle passat, que d'una manera més concreta es creen les primeres cobles-orquestra a la població.

Segons Miquel Juanola, i per referències verbals dignes de crèdit, el 1880 existia una cobla anomenada Orfeó Cassanenc i una altra que es deia Els Vinyets. De la primera, ben poca cosa se'n sap; dels Vinyets se sap que aviat canviaren el nom pel de Cobla Els Llauners, ja que era l'ofici del seu director i fundador. Aquest can vi sembla que es produí perquè consideraren que aquest segon nom era més comercial. També hi ha notícies que existí una cobla denominada precisament Selvatana, però que no té res a veure amb la cobla-orquestra Selvatana fundada el 1913.

I seguint, breument, les dades d'aquella època, arribem a la personalitat musical d'en Bertran de Cadaqués (Leandre Bertran), un músic procedent d'aquesta població empordanesa que d'alguna manera aglutina els diferents músics de Cassà i funda, el 1885, la que serà la cobla Union Casanense, que triomfa en el concurs de cobles celebrat en ocasió de les festes de la Mercè de Barcelona, el 1902, i aconsegueix la medalla d'argent, al costat de les més prestigioses cobles del país; el 1911 s'incorpora a la Unió com a primer tenora Ramon Serrat.

I, definitivament, el 1912, sorgeixen unes discrepàncies entre diferents components de la Unió i es forma la cobla Selvatana, que debuta a la festa del Remei, exactament el 13 d'octubre de 1913.

Deixem una breu constància de les dues masses corals que també influïren favorablement en l'ambient musical de la vila de Cassà: l'Orfeó La Tenora, fundat el 1896 per Josep Abras «Vinyet», que lluïa en les seves actuacions una senyera de suro, i l'Orfeó Catalunya, que apareix el 1900, de la mà del jove capellà, organista i mestre de capella Mn. Gabriel Garcia i Anglada, fill de Girona, persona que realitzà una tasca memorable en la formació de molts xicots de Cassà, els fruits de la qual es trobaren en el gran nombre de persones que tenien coneixements de música.

III

FUNDACIÓ I FUNDADORS DE LA SELVATANA

Durant la temporada del 1912, sorgiren discrepàncies d'opinió entre els components de la Cobla Unió Cassanenca, la qual cosa motivà que una part important d'instrumentistes d'aquesta formació decidís deixaria i formar una nova cobla. Ells mateixos cercarien d'altres instrumentistes.

Marxen, doncs, de la Unió Cassanenca, Pere Arpa, Pere Mercader, Miquel Solà, Ramon Serrat, Cebrià Gratacòs, Vicenç Jordà i Josep Casadevall; amb ells hi ha els joves Robert Vilallonga, de 15 anys, i Enric Abella, de 16.

La nova cobla es prepara i el seu debut s'efectua el dia 13 d'octubre de 1913, a l'aplec de l'ermita del Remei. Aquesta esglesiola està situada prop del límit amb la població de Campllong, a l'oest de la vila, dins del veïnat de Sangosta. La capella és del segle XVIII i l'aplec s'hi celebra des de fa molts anys.

A final del segle passat existia a la població de Cassà una cobla que portava el nom de Selvatana, però cal aclarir que no tenen res a veure l'una amb l'altra; l'existència d'aquella primera cobla va ésser molt curta i no hi ha cap mena de lligam entre les dues formacions, únicament l'atzar o la casualitat de dur el mateix nom.

L'ermita del Remei, com cada any, va aplegar moltes persones de la vila de Cassà i de la rodalia per a viure una alegre jornada, la festa del tradicional aplec; la missa, el menjar a l'aire lliure, l'alegre gatzara dels joves i el rés del rosari a la tarda, feren de Ja diada una jornada d'esplai camperol i divertit; i allà, en un racó de la prada, estava a punt de començar la primera audició de sardanes d'una cobla que en el decurs dels anys seria considerada una de les més importants del país. Naixia aleshores amb molta empenta i il·lusió. El futur era, sens dubte, una mica incert, però la voluntat i la feina ben feta dels components de la nova cobla aconseguiren dur-la als llocs més enlairats del panorama musical de casa nostra.

Diuen que aquell 13 d'octubre de 1913 fou un dia serè i brillant, quan, enmig del clam i de l'aiguabarreig de veus de la gent que omplia el prat, a redós de l'ermita, brollaren les notes de la sardana: era la primera interpretació de la cobla Selvatana.

Els 11 instrumentistes que integraren la primera formació musical de la Selvatana van ser:

Flabiol i tamborí: Enric Abella Tibles:
Robert Vilallonga i Pere Mercader Tenores:
Ramon Serrat i Josep Comas Cornetins:
Miquel Solà i Cebrià Gratacós Trombó:
Miquel Roca Fiscorns: Vicenç Jordà i Pere
Arpa Contrabaix: Josep Casadevall

Enric Abella: Era un dels components més joves de tota la cobla; tenia 16 anys i era fill de la mateixa població de Cassà de la Selva; en les sardanes era l'intèrpret de flabiol i tamborí, i quan s'interpretava ball, executava el violí; llevat de la temporada en què féu el servei militar, Enric Abella va formar part de la Selvatana fins al 36. Es va casar amb una noia de Santa Coloma de Farners i tingueren una filla anomenada Maria que fou molt traçuda com a modista. L'Enric va donar moltes classes de violí a nois de la vila. Dissortadament, va morir jove, exactament el 39, amb l'entrada de les tropes *nacionals*.

Robert Vilallonga. L'altre jove instrumentista que forma part de la Selvatana. Un home que avui, als seus 90 anys i escaig continua vivint a la població i cada tarda, amb el seu bastó, fa un tomb pel poble, o bé s'acosta fins a l'hospital, on té gran quantitat d'amics, i ell amb el seu optimisme encoratja i anima tothom. Quan sent una sardana, i sobretot, un cant de tible, es troba transportat i segueix el ritme i la melodia amb un entusiasme i un coratge sorprenents. Ens deia: «Em vénen ganes d'agafar el tible i tornar a tocar...»

Vilallonga ens confessava que sabia molt poc de solfeig i que tenia, a vegades, vertaderes dificultats per a poder llegir les notes, però que, en canvi, tenia una força i una dicció de la melodia molt viva, clara i intensa; això es pot comprovar escoltant uns discos que foren enregistrats

La formació fundacional de la Selvatana l'any 1913. (D'esquerra a dreta i de dalt a baix) Miquel Solà, Cebrià Gratacós, Vicenç Jordà, Miquel Roca, Josep Casadevall, Enric Abella, Robert Vilallonga, Pere Mercader, Pere Arpa, Ramon Serrat (amb una partitura a les mans) i Josep Comas. Els paratges del Remei foren els primers de sentir els sons de la Selvatana (foto de dalt).

per «La Voz de su Amo» en l'etapa que estigué a la cobla Girona, del 1928 al 1932.

En la formació de ballables, Vilallonga deixava el tible i era intèrpret de clarinet.

Pere Mercader i Andreu. Era l'altre intèrpret de tible i un dels homes forts de la nova formació. Feia una colla d'anys que vivia a Cassà de la Selva; en realitat va anar-hi per formar part de la cobla dels Vinyets, per passar, posteriorment, a la Unió. Pere Mercader era de l'Escala; va néixer en aquesta població marinera el dia 25 de novembre de 1885. A Cassà es va casar amb la Lola, de Can Pipes, una popular botiga on venien pipes, bastons, gorres...

Com a compositor, les seves sardanes han merescut la multitudinària acceptació del públic sardanista i tenen l'inapreciable do de sobreviure l'autor. Hom calcula que va escriure unes 500 sardanes. Quan parlarem dels compositors de la Selvatana aprofundirem aquest tema.

Ara, remarquem que fou ell qui va fer molts arranjaments musicals de sarsueles i altres composicions de caire simfònic que eren interpretades per la Selvatana en aquells memorables concerts de festa major. Famós fou l'arranjament que va fer de la Rapsòdia núm. 2 de Liszt; havia també escrit o arranjat molts ballables.

En la formació d'orquestra, Mercader tocava el clarinet, i en la cobla, algunes vegades havia interpretat la tenora.

Pere Mercader visqué a Cassà fins a la seva mort, esdevinguda el 15 de juliol del 1969. El seu fill, Pere Mercader i Terrades, que fou també músic, ja escrigué una sardana als 15 anys: *La primera volada.* 1 fins i tot la seva néta és professora de piano.

Ramon Serrat i Fajula. Des del primer moment, el director musical de la cobla fou Ramon Serrat, un home inquiet que només estigué en aquesta formació dos anys; era, però, un excepcional músic, intèrpret i compositor i una persona d'una gran bondat i bonhomia.

Ramon Serrat i Fajula va néixer a Sant Joan de les Abadesses, el 1881, a la plaça Major, al costat mateix de l'Ajuntament; als deu anys li compraren un violí i ja aquell mateix any debutava com a intèrpret i director d'un petit cor infantil que va actuar a Sant Joan per Pasqua. Conten que el seu pare era capatàs de les mines d'hulla a Surroca, i que cada

dia en Ramonet li portava el dinar: una bona caminada. Expliquen que el jove sempre portava penjat a l'esquena el seu violí i tot sovint es deturava pel camí i el feia sonar. Així mateix, guanyava alguns dinerons anant per les cases de la rodalia amb motiu d'alguna festa o de la matança del porc, on alegrava l'ambient fent sonar el seu instrument.

Ja grandet, el seu pare li posà una botiga de grans i vi, però Ramon volia ésser músic i córrer pel país. La seva primera cobla és la Santjoanina ; l'any 1908 ja és a Ribes de Freser, on dirigeix la coral Taga i li neix la seva primera filla, que es diu Maria. L'any següent va a Olot, a la cobla La Lira; aquí escriu la seva primera sardana, *Lafont del Cubilà*, que evoca aquell bucòlic lloc de Sant Joan on precisament Joan Maragall es va inspirar per escriure la seva famosa poesia *La vaca cega*. A Olot els neix la segona filla, Núria. L'altre any, el 1910, se'n va a Granollers, on actua a la cobla Els Sendres, i ve al món la Roser, la tercera filla. I l'any 1911 arriba a Cassà de la Selva per incorporar-se a la cobla Unió Cassanenca, on roman dos anys; i el 1913, com a primera tenora i director, el trobem a la Selvatana. A Cassà té, a més a més, l'oportunitat de rebre lliçons de música de Mn. Gabriel Garcia.

Hi ha una anècdota molt simpàtica i curiosa d'aquest any 1913, d'ell i dels altres companys de la Selvatana. Serrat va comprar a Ripoll una pesseta d'un número de la rifa de Nadal. El que venia les participacions era un geperut i, potser per aquesta raó tan fonamentada, cap dels seus companys de cobla no hi va voler participar. 1 mireu, li va tocar la grossa! Amb aquests diners va poder pagar el dot de les seves germanes i encara li va restar un bon romanent, que va servir a la seva dona per a posar una botiga de vetes i fils, a Ripoll, dos anys més tard, quan hi varen anar a viure. Efectivament, l'any 1915 Serrat deixa la Selvatana i va a Ripoll, on té la seva pròpia cobla: L'Aliança; finalment, el 1925, el trobem a Terrassa, on va viure fins a la seva mort, l'any 1944, exactament el dia 2 de novembre.

Malgrat voltar d'un indret a l'altre, fou un home de casa que sempre anà acompanyat de la seva dona i les seves filles; era amable, afectiu i bonàs. Aquesta personalitat queda amplament reflectida en les seves sardanes i composicions, de les quals parlem més endavant, en el capítol dels compositors.

Josep Comas. Per a cobrir la plaça del segon tenor, es va anar a cercar un instrumentista de Cornellà del Terri —Arpa, Gratacós i Casadevall també n'eren—, i vet aquí que va venir expressament d'aquell poble del costat de Banyoles Josep Comas. Estigué només dues temporades a la cobla Selvatana, per a seguir després amb la Unió Cassanenca. Va casar-se, ja gran, amb una noia de la població i, també com d'altres, alternava la feina de músic amb la de taper va morir a Cassà, l'any 1947, sense descendència. Els seus companys músics, sornegueramente li posaren el sobrenom de «El Tràmec».

Miquel Solà. Procedent de la població de Vidreres, arriba a Cassà per a integrar-se a la Unió. Miquel Solà és un altre dels que deixa aquesta formació per a ser un dels fundadors de la nova cobla de la Selvatana. Tant en l'una com en l'altra és intèrpret de cornetí i, conjuntament amb Arpa, porta la representació de la cobla.

Es casa amb una noia de la vila anomenada Teresa i regenten un estanc al carrer Nou, que ara ja no existeix. Sembla que després de la guerra, i a causa d'aquelles estranyes circumstàncies de l'època, li feren tancar; ell i la seva família portaren durant molt de temps la fonda «El Recreo», situada a la plaça de la Coma, on tenien parada els autobusos de Caldes de Malavella; era una d'aquelles típiques fondes de poble on hom es trobava talment com a la seva pròpia llar; la fonda també ha desaparegut i en el seu lloc hi ha avui una botiga d'objectes de regal.

Va romandre a les files de la Selvatana fins a l'any 1927, i morí a Cassà poc després de la guerra, concretament l'any 1941.

Cebrià Gratacós. L'altre cornetí de la Selvatana era Cebrià Gratacós, de Cornellà del Terri; igual que els seus companys de la mateixa població va venir per integrar-se a les files de la Unió i, amb ells, va passar a la nova cobla. Va arribar a Cassà molt jove i es va casar amb una fadrina de la vila, concretament amb la noia d'un espardenyer conegut com «l'espardenyer de Caldes»; i així, Cebrià, amb els anys, es convertí en un botiguer d'espardenyes; va estar a la cobla per espai de 5 anys.

Miquel Roca i Julia. Procedent de Salt, va arribar a Cassà, per incorporar-se a la Selvatana, Miquel Roca i Julia. Era, en la formació de cobla, intèrpret de trombó, i en la d'orquestra, tocava la flauta. Va estar-hi

poc temps (només un parell d'anys) i cal constatar que era un gran ai- mant de la cobla i també un notable compositor, virtuts que va saber inculcar al seu fill, Jaume Roca i Delpech.

Una mostra de la seva capacitat musical consisteix a anotar part de la seva producció com a compositor de sardanes, i lamentar, alhora, que pràcticament mai no hàgim pogut escoltar cap de les seves obres. Apuntem que va escriure: *Voltats de neu, El roseret de casa, La neu, Petita joguina, Cant de joia, La nostra festa, Dia de gala, Els petits infants, El Puig d'en Roca, Cançó perduda, El cant del pastor, La font del pi, El gat i la rata, La petita Marta, Cançó de la ditxa, L Ignasiet...*

Vicenç Jordà**.** Procedent de Sant Feliu de Guíxols, Vicenç Jordà ve a formar part de la Selvatana com a intèrpret del segon fiscorn en la nova formació musical, i en la formació d'orquestra interpreta el violí. Jordà roman a les files de la cobla fins al 1934.

En els seus primers mesos d'estada a la població, juntament amb Miquel Solà, viuen i mengen a la fonda del poble. Després Jordà funda la seva pròpia llar casant-se amb una fadrina de Cassà, la Maria. Aquest matrimoni va tenir dos fills —Joan, que va morir a la guerra, i Arseni— i una filla.

Vicenç Jordà, com molts d'altres, combina la tasca musical amb una altra feina i aquesta, naturalment, no pot ésser altra que la de taper.

Pere Arpa. Pere Arpa fou un home que va viure per La Selvatana. Fou instrumentista, compositor i representant; lliurat completament a la seva cobla, en fou representant fins a l'any 1954, en què la deixa a les mans de Modest Puig.

Arpa era de Cornellà del Terri, on nasqué el 16 de juliol de 1889. Tingué com a professor de fiscorn en «Cisó» de Cornellà.

Arpa arriba a Cassà l'any 1904 i el 1906 s'incorpora a la Unió, substituint Galo Bertran.

Com els altres sis, l'any 1913 decideix deixar la Unió i formar una nova cobla, la que serà la Selvatana.

A Cassà es casa molt jove amb la Serafïna i l'any 1918 enviuda a causa d'una pesta molt dura de grip que va fer molta mortaldat; es torna a casar, amb Lola; a la plaça petita tenen un estanc que també hauran de tancar al final de la guerra i que converteixen en una llibreria que avui continua oberta al públic.

La seva personalitat era tan gran que els companys li deien «el General»; naturalment, també hi contribuïa la seva presència física: era un home gros i molt alt, amb uns cabells negres pentinats enrere , amb un front molt ample; lluïa també uns bigotis ben refilats; en moments de desànim de la cobla només calia un crit seu perquè tot tornés a funcionar.

Com a instrumentista de fiscorn és considerat un dels millors de tota la història de la sardana; enèrgic, ferm i resolut, les seves interpretacions representaven tota una allau de fermes sonoritats extretes del seu instrument.

Fou professor de fiscorn. D'entre els seus alumnes destaca Modest Puig. Anotem les sardanes de fiscorn que va compondre: *Tamborinada, Dues flors*, *Serafina* i, sobretot, *Tres fiscorns*, una obra escrita expressament per a tres fiscornaires i que fou interpretada per ell mateix, Modest Puig i Josep Puig, «el Moreno». Naturalment, aital interpretació va assolir un èxit sense precedents; l'estrena fou a Cogolls, el 12 d'octubre del 1951.

L'any 1958, a la mateixa població de Cassà de la Selva, va morir Pere Arpa: tota una vida dedicada a la música i des de l'any 1913 a la cobla que ell va fundar i de la qual fou representant tants anys. Verament ho hem anotat fa uns moments, però creiem que s'ha de repetir: Va viure per la Selvatana.

Joan Casadevall. El baix de la cobla fou un instrumentista, també fill de Cornellà del Terri, que seguí exactament els passos dels seus companys. Arriba a Cassà per entrar a la Unió i acaba essent fundador de la Selvatana. Casadevall era un bon i excel·lent músic; una persona ben preparada, tant com es podia a l'època; se'l podria considerar un músic molt complet. Alternava també la seva tasca de músic amb la de taper, i escrigué diferents sardanes. Voldríem destacar-ne una de seva de tenora de la qual l'instrumentista, Lluís Cotxo, en feia una memorable recreació: *Vora el bressol.*

Casadevall va estar pocs anys a la cobla: morí molt jove, l'any 1920.

I aquests foren els components de la Selvatana en el moment de la seva fundació. A partir d'aquí se'ls obrí un llarg camí. Aviat arriben els canvis. Uns instrumentistes marxen i en vénen d'altres. L'esperit, però, de poder oferir una bona qualitat musical, hi roman sempre.

Hi ha canvis de músics i també d'alguns instruments. L'any 1920, els

cornetins es convertiren en trompetes. En la formació d'orquestra, és abismal la diferència entre la d'ara i la de fa 75 anys, però la cobla- orquestra Selvatana ha fet el primer pas: és al carrer.

Són a redós de l'ermita del Remei. Un menut persegueix un llimac que s'escapa, la mare endreça el que ha sobrat de la minestra, una fadrina queda tota vermella i sufocada perquè, intencionadament o no, un minyó li ha acariciat el braç, l'avi explica uns fets esdevinguts fa anys i un marrec, d'amagat, ha encès una cigarreta.

La imatge de la Verge resplendeix avui com cap dia de l'any. El senyor rector s'acomiada dels feligresos i... potent, ferma, segura, surt la música més preuada de la nostra terra, la sardana. Es formen rotllanes davant la cobla; la música segueix el seu ritme.

La música, la cobla, la sardana, els instrumentistes. Les notes s'espargeixen arreu. Toca la Selvatana. Festa del Remei, 13 d'octubre de 1913.

IV

ACTIVITATS FINS AL 1936

La cobla, doncs, a partir de la festa del Remei del 1913 comença a actuar allà on són requerits els seus serveis. Pere Arpa, sobretot, i Miquel Solà, que fan la feina de representants, intenten treure contractes d'on sigui. Els lloguers, d'altra banda, no són pas gaire cars. Comença la feina de la Selvatana.

En una petita llibreta que encara conserva Robert Vilallonga trobem el que en cada actuació s'anava guanyant i les liquidacions pertinents, que normalment es feien un cop al mes. D'aquesta època, en fem un compte i per quinze actuacions rep la quantitat de quinze pessetes.

Les actuacions, sobretot a la població de Cassà de la Selva, són molt freqüents. El seu Hoc d'actuació més normal és «El Centre Econòmic».

Per la diada de Carnestoltes de l'any 1914 té lloc un esdeveniment important i atractiu per ais habitants de la població de Cassà: en una mateixa ballada actuaran ia cobla Selvatana i la Unió (recordem que molts dels fundadors de ia Selvatana havien estat instrumentistes de la Unió i, precisament per unes desavinences, deixaren aquesta cobla per a formar-ne una altra).

El marc fou la plaça de la Coma, testimoni tantes vegades de fets i transcendents en el camp musical i en d'altres de la vida de la població.

Ambdues cobles, doncs, s'enfronten musicalment i el públic segueix amb vertader deler les seves interpretacions. Naturalment, hi ha comentaris per a tots els gustos. Eli ha especial interès per escoltar els dos tenors: Ramon Serrat, a les files de la Selvatana, i J. Desprius, que anà a la Unió precisament substituint Serrat.

Els sardanistes, la majoria, si bé ballen les sardanes, ho fan en silenci, per tal d'escoltar molt atentament les evolucions de les dues cobles. La ballada fou d'aquelles que fan època. Repetim que hi hagueren comentaris, comparacions, afirmacions categòriques i crítiques sense pietat; cadascú segons els seus coneixements o simpaties decantava la balança a un lloc o altre; van haver-hi elogis i crítiques però, realment, va ser una vetllada històrica per a la població de Cassà.

En aquella època els desplaçaments eren difícils i dificultosos. Pràcticament no hi havia cap cotxe, i les anades a les diverses poblacions on s'actuava es feien una mica com es podia. A vegades, per anar fins a Girona o a alguna població propera calia agafar el tren petit de Girona a Sant Feliu de Guíxols, que des del 30 de juny de 1892 unia ambdues poblacions, amb parades a cada vila per on passava. El tren petit, com explica Josep Vicente, era «Una fita important en la seva cursa pel camí esplendorós del progrés. El tren era una mostra de la puixança creixent, de l'entusiasme i la disponibilitat d'una burgesia feta una mica de pressa i corrent per causa de la veloç dinàmica econòmica que el *boom* taper havia destapat, però ja conscient del seu paper, tan efímer com històricament necessari».

En aquest tren devien pujar-hi moltes vegades aquells primers intèrprets de les nostres cobles de Cassà i, és clar, també els components de la Selvatana.

De fet, hi havia contractes en llocs on el tren no arribava i calia fer un bon tros a peu; llavors s'havia de caminar, amb els instruments sota el braç, una bona estona, fins arribar al lloc d'actuació.

Però, potser, el mitjà més usual emprat en aquella època a Cassà, era una tartana, «la Llarga» de can Fullaca, tartana molt popular al poble i que tenia precisament onze places, que permetien encabir perfectament els nostres instrumentistes. Mateu Fullaca, i més tard el seu fill Fèlix, eren els amos i, alhora, els conductors d'aquest mitjà de comunicació. El cavall més conegut que els havia portat duia per nom *Lucero* i sembla que era molt popular per tota la contrada. D'altres bèsties foren també portadores de la tartana de can Fullaca, amb els instrumentistes de la Selvatana; dues, sobretot, a més a més de *Lucero*, tingueren una certa anomenada: *Bonic* i *Tardoral.*

Un problema greu de l'època, quan s'havia d'anar a tocar a petits pobles una mica allunyats, era que calia, per segons quins instrumentistes, dur dos instruments, car amb els de cobla no es podien fer ballables.

Ara bé, durant una època, sí que era permès; recordem si més no les obres de Josep Serra amb cobla per a ballables com *El batallador*, *Mr. Jacques, Morenita* d'en Perich, *Aurora* de l'Agramont, etc.

Però això, normal al final de segle, al voltant dels anys 20 fou prohibit pel sindicat i calia a les cobles emprar els instruments d'orquestra. Es a dir, tocar els violins, saxos, etc. En els balls encara no hi havia pas

cantant.

I d'aquella època cal destacar els grans arranjadors d'aquest tipus de música. Així, destaquem, a la mateixa Selvatana, Pere Mercader, que ultra la tasca en els ballables va adaptar obres per a concert, com diferents sarsueles i el famós i tantes vegades interpretat *Sitios de Zaragoza.* També el mestre Mas Ros, de Caldes de Malavella, feia una tasca similar. I anotarem encara la personalitat de Pi, de Pals.

Aquests músics i d'altres transcrivien la musica de l'època i naturalment en creaven de pròpia. S'ha de dir que en aquells anys no hi havia regulat el que d'un temps ençà denominem drets d'autor. O sia que, aleshores, quan un compositor feia una obra, sardana o ballable, l'enviava a les diferents orquestres i si els agradava se la quedaven pagant un duro al seu autor. Per cert que Josep Serra va dedicar la sardana *El meu gra de sorra* a Juli Garreta i tots els duros que en va cobrar els donà per ajudar a costejar el monument a l'insigne músic, erigit a la seva població nadiua de Sant Feliu de Guíxols.

Dels primers contractes signats per la Selvatana cal destacar el de la festa major de la població de Cornellà del Terri (no oblidem que hi ha 4 músics fills d'aquest indret); i així, els dies 13, 14 i 15 d'abril de 1914, en la tradicional festa de la Pasqua Florida, la Selvatana cobra 30 duros i la vida: 10 duros per dia, que Déu n'hi do!.

D'entre els primers lloguers també cal destacar el lloguer a Surroca, població aleshores amb molta vitalitat, gràcies a les mines d'hulla, a la capçalera de la riera de Malatosca, i lloc on tantes vegades Ramon Serrat havia anat, des del seu poble de Sant Joan de les Abadesses, a dur el dinar al seu pare.

De mica en mica el nom, el bon fer i l'anomenada de bona orquestra es va anar escampant i la gent de la Selvatana assolia un merescut prestigi dins l'àmbit musical del nostre país.

El dia 22 de desembre del 1914 arriba una notícia a Cassà que no és pas musical, però que aviat corre de boca en boca per tot el poble; els de la Selvatana han tret la grossa. Era el dia de la tradicional rifa nadalenca i aquest rumor aviat fou un clam per tota la vila, encara que, en realitat, només dos músics havien estat els afortunats. Tenim dues versions de la manera com van comprar els números. Diguem a l'avançada que els dos afortunats foren Ramon Serrat i Pere Mercader.

Els components de la cobla, l'any 1919.

Any 1921. A dalt: Pere Mercader, Pere Arpa, Martí Saló, Emili Saló i Miquel Solà. A baix: Robert Vilallonga, Pere Solà, Jaume Baró, Enric Abella, Vicenç Jordà i Josep Coll.

Any 1923. En Pere Rovira (a dalt a l'esquerra) i el seu fill Amadeu (a baix a la dreta) substituïen en Martí i l'Emili Saló.

A l'any 1924 en Carles Pujol (a baix a la dreta) ocupava el lloc deixat per en Josep Coll, i un Pere Pagès (tercer de baix) substituïa Jaume Baró.

La cobla el 1925.

Així estava composta l'any 1 930: Trompetes: Fortuny i Pere Prunonosa (Trumfa); fiscorns: Pere Arpa i Vicenç Jordà; trombó: Enric Carbonell; contrabaix: Enric Gratacós; flabiol: Enric Abella; tibles: (a) Xiribella i Rafel Roig; tenors: Carles Pujol i Pere Mercader.

A l'any 1 933 hi havia hagut canvi de trompetes. Els nouvinguts eren en Tomàs Grau i l'Arseni Jordà (els dos primers de dalt a l'esquerra).

Una versió ens la dóna Carles Malagrida: «La Selvatana és llogada a Montesquiu, poble dependent de Sant Quirze de Besora. Hi són tres dies i s'allotgen en dues fondes diferents. Arriba un venedor de loteria i ofereix un dècim als músics, però en un lloc només li'n compren en Mercader i en Serrat, mentre que els altres el troben massa car. I, a l'altra fonda, el venedor els diu que tots els seus companys n'han comprat i aquí n'adquireixen tots una participació d'una pesseta, però el número és diferent[12].

La segona versió és que qui venia les participacions era un geperut de Ripoll i, potser per aquesta raó, cap dels altres companys no hi va voler participar.

El cert és que, efectivament, els va tocar la grossa. Els afavorits, Ramon Serrat i Pere Mercader, guanyaren un total de dotze mil pessetes, que, posades a l'any 1914, era una quantitat ben respectable.

12 **Carles Malagrida. Barcelona, 1941. Resident a Cassà de la Selva des de ben jove.** *Els músics de Cassà.* **Editat per la Diputació de Girona i l'Ajuntament de Cassà de la Selva, 1986.**

Som en una època en què la sardana i amb ella la cobla té un pes ben específic en l'ambient cultural de Catalunya. Intel·lectuals, poetes i prosistes s'interessen per aquesta música i per aquesta dansa, que ja ha assolit un bon prestigi. Les formacions de cobla ja no són d'uns rústecs músics; són professionals amb estudis i una bona tècnica. Garreta ha enlairat la nostra música a la categoria de simfònica. A Barcelona, des del 1907, se celebra el famós Aplec de Vallvidrera, que dura fins al 1923. Com a detall de la importància d'aquest aplec, i de l'arrelament de la sardana arreu de Catalunya, publiquem el que escrigué en el programa de l'aplec del 1916 Pere Corominas: «La Gran Guerra commou el món i els homes es destrossen com a feres; i nosaltres, com a pietós contrast, deixem per uns moments els nostres odis i rivalitats, i ens donem les mans rics i pobres, acieçats i ignorants, joves i vells; no com un esplai frívol i sense sentit, sinó amb tota la unció d'una Dansa sagrada tramesa de pares a fills com una herència d'eternitat»[13].

El missatge de la sardana ha arribat al cor de Catalunya, i les cobles i els músics malden per oferir el millor que porten dintre.

No és pas estrany, doncs, que s'organitzin concursos d'interpretació de cobla. A Barcelona, a finals del segle, i sobretot el 1902, se n'efectuen amb un gran èxit musical i de participació[14].

I aquí, a Girona, l'any 1916, es convoca també un concurs de cobles. El primer premi el guanya la cobla Principal de la Bisbal, i en segon lloc es classifica la Selvatana; però en aquells moments de nervis i de tensió, els components de la Selvatana no estigueren d'acord amb el veredicte i editaren pel seu compte i distribuïren una nota el text de la qual reproduïm íntegrament:

AL PUBLIC

«En ocasió del fallo donat pel jurat sobre'l concurs de cobles de Girona formularen Ja nostra més enèrgica protesta, primera que publica

13 Pere Corominas i Muntanyà. Barcelona, 1870 - Buenos Aires, 1939. Escriptor, polític i economista.

14 Famós concurs de cobles celebrat per les festes de la Mercè a Barcelona, al teatre Novetats. Obtenen el primer premi, ex-aequo, la Principal de Peralada, que va interpretar *La pubilla empordanesa,* **de Josep Serra, i la Principal de la Bisbal, que interpretà** *La fada,* **de Juli Garreta.**

la premsa, per la parcialitat que informava dit acte i reconegut pels concurrents al mateix.

»Que lo dit per nosaltres és d una evidència aclaparadora n'és bona prova la Carta Oberta que firmen els tres tècnics que formava part del jurat, els quals després de transcorreguts varis dies manifestes a instàncies de la cobla «Principal de la Bisbal» que aquesta PORTAVA SUPERIORITAT A LES ALTRES.

»En que quedem, senyors tècnics del jurat de Girona? Teniu valor per a declarar públicament la injustícia que fereu? Confesseu ara vosaltres que aquest FALLO no fou justicier? Qué imperà la parcialitat? Doncs, com siguent majoria no féreu prevaldre llur justícia, en lloc de quedar arraulits, sense badar boca quan sorollosament es protestava? Si aleshores assentireu i ara diuen una altre cosa, com ha de traduhirse això?

«Afortunadament nostre prestigi fruit del estudi i de la constància esta molt per sobre d'aquestes misèries, no necessitan recórrer a l'almoyna i menys al favor per assolir el lloc que artísticament tenim guanyat.

»En el concurs demostrarem, amb l'assentiment del nombrós públic, que nostre treball fou altament remarcable, executant les dues sardanes amb la justesa i afinació mereixador del primer premi i no del segon com ens otorgaren. Com resulta que aquell veredicte fou un embull, contrari a la imparcialitat que ha de tenir aquestos actes. VINDIQUEM NOSTRE HONOR PROPOSANT LA REPETICIÓ DE LES SARDANES OBJECTE DEL CONCURS DAVANT D'UN NOU JURAT FORMAT PER MESTRES MÉS COMPETENTS I JUSTICIERS.

Cobla-Orquestra LA SELVATANA
Cassà de la Selva, desembre, 1916»

Realment, aquella gent estava molt enfadada: l'escrit és molt fort i va carregat amb bala. Tot i això, un dels protagonistes, Robert Vilallonga, ens manifestava: «No teníem raó, els de la Selvatana érem quatre professionals i set aprenents, jo el més jove de tots. En canvi els de la Bisbal... Portaven l'Albert Martí, en Martí Saló, en Tomàs Garcia, en Pere

Llopart, en Magne Bosch. Tots eren primeres figures; eren millors que nosaltres»[15]

No obstant l'anècdota, que aviat fou oblidada, cal dir que aquest concurs no fou únicament una competició entre els de la Bisbal i la Selvatana, sinó que hi prengueren part altres cobles de renom a Catalunya; i val la pena constatar que la Cobla Selvatana, en només tres anys d'existència havia aconseguit situar-se en un bon lloc de prestigi. 1 fins i tot aquest mateix escrit, potser sí fruit del moment i dels nervis i una mica apassionat, demostra la bona temporada que estava vivint la cobla que, justament en un espai tan curt de temps, havia aconseguit gairebé tutejar-se ni més ni menys que amb la mateixa Principal de la Bisbal.

En aquest concurs, per cert, ja no hi actuava de primer tenora Ramon Serrat, perquè feia un any que hi havia entrat Josep Coll.

Pràcticament a partir del segon any, és a dir, del 1915, començaren a efectuar-se canvis a les files de la Selvatana, cosa molt normal en les cobles-orquestres, ja que ara i sempre els canvis es produeixen sovint. Es lògic que, en agrupar diverses persones així sia, perquè és difícil mantenir-les molt de temps juntes; hi influeixen moltes circumstàncies de tipus personal, musical, de caràcter, fins i tot de tipus familiar, de desplaçament, etc.

Es, doncs, ben normal que aviat es produïssin els primers canvis, que en alguns instruments foren constants, mentre que en d'altres, menys.

Farem un petit balanç de cada un dels instruments i dels diferents músics que anaren passant per les files de la Selvatana, fins l'any 1936, any que trenca molts afers, esperances i il·lusions. I també, naturalment, deixa desmantellada la Selvatana.

El primer instrumentista de flabiol fou Enric Abella; l'any 15 hi entrà un excel·lent músic, Josep Gravalosa, que era fill de Santa Coloma de Farners. En incorporar-se a la Selvatana tenia 33 anys i portava un bagatge musical ben important. Després dels primers estudis amb Bonaventura Frigola, al seu poble, formà part, als 10 anys, d'una cobla juvenil;

[15] **Els músics de Cassà. Carles Malagrida. Editat per la Diputació de Girona i l'Ajuntament de Cassà, 1986.**

als 13, anà a la Farnense i, posteriorment, actuà de violinista a l'orquestra de Garreta, a Sant Feliu de Guíxols. Entre els dos músics va néixer una forta amistat: Com a detall esmentem la sardana de Gravalosa *El dubte duna noia enamorada*, que dedicà a la promesa de Garreta abans de casar-se. Retornà després al camp de la cobla anant de director a la Principal de Palafrugell i ja Pany 1915 era el flabiolaire i director de la Selvatana. D'aquesta etapa ens diu Grahit: «Dedica tota la seva intel·ligència i entusiasme a aixecar el nivell artístic d'aquesta cobla, enfilant-se ràpidament entre les millors considerades»[16].

Abella, durant les dues temporades en què hi ha Gravalosa, agafa el trombó i, quan aquest marxa, retorna al flabiol, que executa fins al 36.

Els tibles, de bon començament, són Robert Vilallonga i Pere Mercader. Ambdós els trobem junts fins a Pany 1928, en què Vilallonga se'n va a Girona, i ocupa tot seguit el seu lloc Badosa, de Roses; entra Xirivella, també com a segon tible, i Mercader agafa el segon tenor.

Badosa només hi està dos anys i el substitueix Rafel Roig, de Girona, que alterna la música amb el negoci d'una botiga de vestits de núvia que té al carrer Santa Clara de Girona. L'any 1933 retorna Robert Vilallonga, que continua fins al 1936 amb el primer tible i que assoleix un notable èxit d'interpretació; el segon roman en mans de Xirivella.

El primer tenor és Ramon Serrat, que també hi està només dues temporades. Home inquiet, el trobem a molts llocs en el decurs de la seva vida. Precisament, i gràcies a treure la rifa, s'instal.la a Ripoll, a la cobla L'Aliança, i munta una botiga de vetes i fils per a la seva esposa.

A les files de la Selvatana ingressa Josep Coll, que era fill de Llançà i que havia après les primeres nocions musicals de Josep Duran, conegut com «el Rei de l'Armentera» pels seus dots excepcionals. Coll, primer roman en una cobla de Santa Coloma de Farners i després a l'Aliança Vigatana; als vint-i-un anys arriba a Cassà per integrar-se a la Unió Cassanenca i al cap d'un any forma a les files de la Selvatana, on hi està 9 anys, fins al 24. Després de la guerra hi torna, però ja en parlarem en el moment oportú.

Quan Coll deixa la Selvatana hi entra un instrumentista d'Amer, Pujol, que

16 Emili Grahit i Papell. Girona, 1883 - Barcelona, 1960. Advocat, escriptor i periodista. El 1919 publicà *Recull sardanista*

hi és fins al 1933, en què Pascual Molí, que és fill de Tortellà agafa el primer tenor.

El lloc de segon tenor l'ocupa Josep Coma i al principi de l'any 1916 ve Pere Solà, de Vidreres, germà d'un dels fundadors, el cometí Miquel Solà. Hi serà fins al 1928, en què Mercader, tal i com hem dit, agafa aquest lloc a la cobla.

El cornetí inicialment i, a partir del 1922, la trompeta, serà un lloc dins la formació que patirà molts canvis. En principi hi trobem Cebrià Gratacós i Miquel Solà. El 1920, Gratacós, a causa de problemes amb les dents, deixa el lloc a Narcís Vila («el Parent»). El 1922 s'integren a la cobla els Saló: vénen Martí Saló, a qui deien «l'Avi», i el seu fill gran, Emili, els quals, després del pas per la Selvatana, s'incorporen definitivament a la Principal de La Bisbal. Martí comença a emprar la trompeta en el ball. D'aquella època, Emili diu que la Selvatana «era una bona cobla. Sempre va fer ús d'un repertori molt acurat».

Els Saló només hi estan un parell d'anys. Hi trobem després també els Rovira, pare i fill. Aquest darrer fou posteriorment el famós trompetista Amadeu Rovira.

Anotem també Josep Ros, de l'Armentera, Aguiló de Llagostera, Fortuny, de Girona. A Tomàs Grau, que era fill de Tossa, i que hi va romandre fins a l'any 1950, se'l coneix popularment com en Tomàs de la Selvatana. També hi va passar Juanola, de Tortellà, d'una gran família de músics. Una temporada escassa hi estigué present Pere Pruñonosa («En Trumfa»), un home molt popular pel seu caràcter una mica estrambòtic i barroer, malgrat que, amb la trompeta, tenia una sonoritat molt notable. A la trompeta, doncs, hi va haver el que podríem dir un canvi constant.

Quant al trombó, qui hi va començar fou Miquel Roca, que deixà el seu lloc, l'any 1915, a Abella, que canviava el flabiol pel trombó mentre hi estigué Gravalosa, per a retornar al flabiol quan marxà aquest. Després també hi hagueren molts canvis: hi estigué Josep Cla, de Girona, que assumia les tasques de director musical; després Josep Serra, també de Girona; posteriorment, Jaume Baró, el gran dels germans Baró, que era també sabater i fill de Girona; hi trobarem també un temps J. Pagès, un any en Carbonell, de Girona, i l'any 1935 hi ingressa un músic de Sabadell conegut com «en Joan de la viola».

Els fiscornaires foren molt més estables. Des del primer dia, Pere

Arpa tingué cura del primer fiscorn i, fins l'any 1934, el segon l'interpretà Vicenç jordà. Aquest any deixa la cobla, i el substitueix Nando Prunell pare, que més tard, amb els seus fills, esdevé molt popular amb els Setson.

I, finalment, el contrabaix. Del 1913 al 1920, en què morí, l'interpretà en Josep Casadevall, substituint-lo Miquel Solà, que deixa el segon tenor; el 1928 se'n fa càrrec Gratacós, que era de Cassà mateix. I així es va arribar fins al 1936.

Curiosament, al començament d'aquest any varen sorgir uns problemes a la cobla que varen amenaçar fins i tot la seva continuació. No obstant això, fou la guerra la que va desfer-la, com tantes altres coses havia de fer malbé aquella contesa.

Del 1936 al 1938 els músics dispersats varen patir, com moltes famílies, els estralls terribles d'aquella lluita fratricida. Sens dubte, enmig de la mort, la sang, la lluita, la por, el fred, la inseguretat, esperaven, igualment que molta gent, poder tornar a començar.

La guerra tallà en sec molts anys d'esforç i de treball i va tancar també un capítol de la història d'aquesta cobla-orquestra.

V

RETORN

Naturalment, de l'any 1936 fins al principi del 1939 l'activitat de la Selvatana i la vida de les cobles va quedar totalment paralitzada. La majoria dels músics estaven escampats per les trinxeres, en una guerra que Catalunya no havia iniciat i en la qual es va veure immergida.

En alguns indrets hi havia un grapat de músics catalans que, entre la nostàlgia i l'enyorament, recordaven la terra que els havia vist néixer, els familiars i amics i, esporàdicament, sonava alguna música de casa nostra, perquè, enmig de l'exigu equipatge, algú duia el seu instrument.

Ben poca cosa hi ha d'aquella època, però si que en sabem quelcom.

Ve a tomb fer aquest comentari perquè precisament la Selvatana, en aquests darrers anys, ha interpretat i fins i tot gravat una sardana del compositor de Pineda Joaquim Soms[17] que va ser escrita i interpretada al front de Madrid, concretament a l'Alcàrria, i descriu en la seva lletra l'enyorament de la terra, dels parents i dels amics.

Valgui, doncs, ja que es dóna aquesta circumstància, protagonitzada per la Selvatana, que publiquem la lletra per a tributar un petit homenatge a tots els instrumentistes i músics de casa nostra, que foren molts, obligats a participar en aquella contesa, en la qual, també, alguns es quedaren per sempre.

Aquesta és la lletra de la sardana:

CATALANS A L'ALCÀRRíA[18]

Dolça mareta aimada que lluny de
tu que n'estic Pàtria meva enyorada
no veig ton cel tan bonic.
El pastor per la muntanya

[17] **Joaquim Soms. Pineda de Mar, 1914.**

[18] **L'Alcàrria, comarca de Castella la Nova (Guadalajara, Conca i Madrid).**

la blanca vela pel mar seràs sempre Catalunya
nostre guiatge clar.
La traïció volgué enfonsar-te i
el pit donàrem amb afany, que
Catalunya sols pot ésser per
als valents catalans.
El camperol deixà la falç, l'esteva el
llibre l'estudiant, l'obrer l'empresa,
tots a lluitar ben alta la senyera, i
vencerem, que la pàtria ho espera.
Anem cap Aragó, cap a Castella, el món
va contemplant la nostra gesta tots
endavant i que la història digui que som
ben dignes d'ésser catalans.
Terres altes de l'Alcàrria
fusells sempre vigilants
planúria immensa i freda
trinxeres i alzinars.
Ací fa temps ja lluitaren els
nostres avantpassats i un
camí ens assenyalaren, el de
llibertat.
Pluges i vents, bales i obusos nosaltres
ferms aguantarem fins que a traïdors i a
intrusos per sempre més foragitem.
Matí tranquil, blau cel ja lluenteja de
resplendents estels d'estranys enveja rierols
de sang entre camps de blat deixen pits
catalans que herois la terra reguen.
La pau i llibertat vencent assolirem i sempre
combatrem qui ens la vulgui usurpar i es podrà
dir que a l'Alcàrria lluitaren els catalans fins
vèncer o morir.

Al començ del 1939 la guerra finalitza; el 10 de febrer les tropes de Franco arribaven a la frontera amb França. La guerra havia acabat a Catalunya, i es produí un exili massiu, sense precedents.

Segons Edmon Vallès[19], des del final de gener (el 26 les tropes ocuparen Barcelona) fins al 10 de febrer passaren la frontera de França 353.000 persones, 180.000 de les quals eren soldats (més de 10.000 ferits) i la resta, personal civil: 68.000 infants, 11.000 homes adults, 9.000 ancians, 64.000 dones i 11.000 no registrats. Val a dir que no tots ells eren catalans (molts eren refugiats a Catalunya) i que bona part retornà a Catalunya al cap de pocs mesos.

A França, a la major part dels exiliats els esperava els camps de concentració; a Argelès va arribar a haver-hi 65.000 homes, a Sant Cebrià 80.000, a Barcarès 35.000, a Gurs uns 12.000, a Agde 18.000. Va haver-n'hi també als Banys d'Arles, al Vernet d'Arieja i a Rieucros.

La guerra, malgrat tot, havia acabat i la vida tornava als pobles, la majoria malmesos pels estralls de les bombes (Figueres fou bombardejada en el últims dies), però calia, per damunt de tot, viure, riure i conviure.

Un grup de músics de Cassà, els que eren a la vila procedents de la mateixa Selvatana i de la Principal, sota la direcció de Josep Coll, formaren una cobla. Pere Arpa, per exemple, no hi era: fou un dels milers d'exiliats. I la cobla de Josep Coll fou la que tocà per la festa major aquell any. La seva formació era la següent:

Flabiol: Josep Busquets; tibles: Martí Juliol i Robert Vilallonga; tenors: Josep Coll i Pere Solà; trompetes: Josep Ros i Emili Saló; fiscorns: Alfons Mercader i Enric Albertí; trombó: Modest Puig, i baix: Francesc Gruart.

Curiosament fou la darrera interpretació de Robert Vilallonga, ja que a partir d'aquí deixà la seva activitat musical i treballà sempre més en una fàbrica de taps.

Així, ens recorda Carles Malagrida, es pogué escoltar per darrera vegada el formidable duet tible-tenora, Vilallonga-Coll.

Per la diada de Corpus, però, un cop retornat Pere Arpa, es reestructurà definitivament la cobla-orquestra, que actuà ja amb el nom de Selvatana.

19 Història de Catalunya. Vol. VI. Edicions 62, 1987.

Curiosament aquesta primera reentrada es va desenvolupar en un magne festival que es va celebrar a Granada, concretament a l'Alhambra; es tractava d'un festival de conjunts «regionals» de tot l'Estat espanyol.

Els músics de la Selvatana van ser els responsables de l'aspecte musical que havia de representar Catalunya. La seva tasca era la d'interpretar diferents peces que un grup de dansaires barcelonins havien de ballar. No era un esbart en concret, sinó un grup de diferents balladors que el Sr. Noguera i Soler havia seleccionat.

El viatge es va fer en tren; va ser força llarg i, fins i tot, van sorgir uns petits problemes una mica desagradables. L'entrada a Granada, la diada de Corpus, va ser, però, cordial i amigable. Al Festival actuaven grups de tot l'Estat espanyol: Els gallecs amb les *muñeires* els bascos amb els seus *txistularis;* naturalment, la *jota* aragonesa, i les *sevillanas, fandangos* i *bulerías* d'Andalusia...

Els representants catalans van oferir una mostra de l'ample ventall de ballets populars i tradicionals de la terra. A part d'aquesta actuació, cal destacar que es va organitzar un gran ball de gala a l'Ajuntament granadí, i van ser justament els components de l'Orquestra Selvatana els qui en van tenir cura. Al ball, molt lluït, hi van assistir totes les personalitats de la ciutat. Hi eren també els militars, només faltaria, *«con sus honrosos uniformes»* (eren moments d'exaltació hispana per a aquella gent). Els nostres músics van complir amb escreix la seva tasca professional i van ser molt aplaudits; i, sobretot, van posar de manifest que malgrat el temps que havien estat separats i que molts quasi no havien pogut assajar, eren uns grans professionals i uns excel·lents instrumentistes.

De mica en mica, entre el racionament, «la cartilla» i les represàlies de l'exèrcit vencedor, la vida de la població recobra el seu ritme. Són temps difícils, de pa negre, faves, mongetes i farro.

Els músics, a més a més de tocar, s'han de buscar altres ocupacions; en realitat, sempre ho havien fet així. En aquella època, els contractes per a una festa major suposaven l'ingrés d'unes 40 pessetes tot el dia, a més del menjar; per una audició sola de sardanes, es cobraven 25 pessetes.

La Selvatana, l'any 1939, estava formada pels següents instrumentistes:

Flabiol: Salvador Brufau; tibles: Met Esteve («el Ros de Calonge») i Martí juliol; tenors: Josep Coll i Pere Solà; trompetes: Tomàs Grau i Josep Ros, de L'Armentera; trombó: Modest Puig; fiscorns: Pere Arpa i Enric Albertí; contrabaix: Francesc Gruart.

L'any següent marxa Enric Albertí i ocupa el seu lloc de segon fis- corn Nando Prunell, que hi està un any.

Arribem al 1942, en què hi ha tota una reestructuració de la cobla-orquestra Selvatana: Entra com a director i trombó Francesc Mas i Jané, que és fill de Vidreres, i Modest Puig agafa el segon fiscorn; marxa Josep Coll, que va als Montgrins, on substitueix un excel·lent instrumentista que, amb el temps, és un dels millors pedagogs d'aquest instrument, Josep Colomer, que també era de Vidreres.

Marxa, també, Met Esteve i agafa el primer tible en Martí Juliol, mentre que per al segon ve, procedent de Granollers, Pere Camps, que en la formació d'orquestra serà l'intèrpret de la bateria, aquest nou instrument de procedència americana que aquí, popularment, coneixem com el *jazz-band*. Plega, també, el segon tenor, Pere Solà, i ve, procedent igualment de Granollers, Alfons Marsol. El flabiolaire Salvador Brufau mor aquell any de càncer i el substitueix F. Ibàñez, de Barcelona. També deixa el contrabaix Gruart i l'agafa Nivela, que només hi està un any. El 1943 arriba a les files de la Selvatana Delfí Suñer, fill de Castelló d'Empúries, músic que, de nen, ja tocava aquest instrument a les files dels Rossinyolets de la seva vila nadiua, on li construïren un contrabaix fet a mida.

Per aquesta època ja es cobra una mica més: els contractes arriben a les 100 pessetes. Un fet molt important s'esdevé en el camp del ball, concretament el 15 d'agost de 1942. Es la festa major de la població d'Arbúcies i aquí s'estrena l'equip de so; naturalment, si avui ens mirem aquells altaveus i micròfons, els trobarem una mica rudimentaris, però eren, fa 46 anys, l'últim crit de la tècnica i permetien, és clar, una millor sonoritat i, sobretot, poder incorporar la veu humana i que les cançons que eren de moda poguessin també ser interpretades, escoltades i ballades en les sessions dels ballables de la festa major. Camps i Tomàs Grau foren els primers vocalistes oficials de la Selvatana. Havia arribat l'era electrònica.

I seguim amb el pas dels anys. El 1945, Colomer deixa la Selvatana i hi entra un altre gran intèrpret: Lluís Cotxo.

La Selvatana a l'any 1942 en formació de ball: Al piano, Francesc Mas: al rengle de darrera, «Nivela», Josep Ros, Tomàs Grau, Modest Puig i Pere Arpa; al de davant, Fruitós Ibàñez, Pere Camps (assegut a la bateria), Alfons Marsol, Martí Juliol i Josep Colomer.

Amb una colla d'admiradors a la platja de Blanes el dia de Pasqua de 1944.

Any 1945: Trompetes, Tomàs Grau i Josep Maymí; trombó, Francesc Mas; fiscorns, Pere Arpa i Modest Puig; contrabaix, Delfí Suñer; flabiol, Rossend Palmada; tibles, Pere Camps i Martí Juliol; tenors, Lluís Cotxo i Alfons Marsol. La foto és tirada a Tordera.

Hi trobem en Josep Albertí (trombó), l'Agapit Torrent (flabiol) i en Robert Vilallonga (1r. tible).

A l'any 1 948, el del flabiol és en Josep Albertí, mentre que en Joaquim Torrent (a) Torrat, agafava el trombó. També va haver-hi canvis al primer tible, que ara és en Josep Maria Ferrer, i en el segon tenor, en Narcís Parés.

Són els mateixos de la foto anterior amb la incorporació del cantant, Romà Membrado.

I ja el 1947, de nou, altres canvis. El director, Mas i Jané, se'n va i entra Josep Albertí; també hi trobem Agapit Torrent, fill de Figueres, intèrpret de flabiol i, al ball, de saxo i violí; un altre és Robert Vilallonga, nebot del Vilallonga fundador, que toca el tible a la cobla i el clarinet i el saxo a la formació d'orquestra. I l'any 1948 cal destacar també un canvi important: en plegar Marsol i Vilallonga entra Josep Ma. Ferrer, com a primer tible; cal destacar que aquest músic fou el guanyador d'un concurs d'instrumentistes de tible celebrat el 1949 a Girona. L'any 1950 plega Tomàs Grau. 1 el 1951, la cobla, que hem vist que ha sofert constantment molts canvis, queda definitivament així:

Flabiol: Josep Albertí; tibles: Josep Ma. Ferrer i Pere Camps; tenors: Narcís Parés com a segon i, com a primer, s'incorpora Josep Mir, que fins a la seva prematura mort ocupa aquest lloc i que és considerat com un dels millors intèrprets d'aquest instrument, sobretot per la dicció neta i acurada de les melodies; trompetes: hi trobem Joan Sadurní, que és de Torroella de Montgrí, i Maimí, que és de Tossa, i que serà el primer que es canviarà, per Josep Imbert; fiscorns: són interpretats per Pere Arpa i Modest Puig; contrabaix: Delfí Suñer; cantant: Roman Membrado «Roni».

L'any 1952 s'incorpora a les files de la Selvatana Josep Puig, «el Moreno», fill de la Bisbal, que és el primer fiscornaire i el troni 1x3 de vares de la formació d'orquestra, mentre que Pere Arpa toca el trombó de pistons a les sardanes. El 1953 marxa Camps i entra Abelard Comalada, que és fill de Sant Joan de Mollet. En la temporada 1953-54 ocorren dos fets molt remarcables; d'una banda, Josep Puig, «el Moreno», deixa la cobla i ocupa el seu lloc Josep Mercader i, de l'altra, Pere Arpa també es retira i deixa la responsabilitat, diguem-ne comercial, a Modest Puig. Mentrestant, s'han apujat els lloguers i per aquests anys ja es comença a arribar als contractes de 300 pessetes.

També per aquesta època, i guanyant molts més diners, surten una sèrie d'actuacions a França de la mà del Sr. Pons i Prades, un exiliat que viu al país veí i que proporciona una bona quantitat de lloguers a Bor- deus, Marsella, Lió, Niça, Pau...

El Sr. Pons i Prades és una persona que està molt ben relacionada, i gràcies a ell es poden fer aquestes actuacions. En l'aspecte crematístic són realment importants: el que es cobra a França, a vegades triplica el que normalment es guanya aquí. Naturalment, també hi ha moltes més

despeses, però val la pena aprofitar aquestes sortides que, precisament, són molt ben acollides arreu.

La prova la tenim en el fet que es fan moltes actuacions, cosa que demostra el bon moment musical de la Selvatana.

A les files de la Selvatana, com en d'altres cobles-orquestra del nostre país, als instrumentistes els cal tocar dos o més instruments. Llevat dels trompetes, que tant en la formació de cobla com en la d'orquestra interpreten el mateix, els altres instrumentistes s'han de canviar. Així, normalment, els instruments de fusta en la cobla són el que executen els saxos, els clarinets o la flauta; el contrabaix, d'altra banda, agafa la guitarra baixa; els fiscorns, igual que el mateix del trombó, que en les sardanes toca el de pistons, en el ball són els encarregats del trombó de vares, un instrument, per cert, que ha guanyat protagonisme de mica en mica, ja que abans era merament rítmic i avui s'empra per a les melodies, i àdhuc en la mateixa rítmica s'ha fet més essencial. Sens dubte es deu a la música i a la famosa orquestra nord-americana de Glenn Miller. A vegades, el del trombó a la cobla és el que fa anar els instruments de percussió que, si bé fins fa poc era la clàssica bateria, avui, en ple any 1988, és tot un reguitzell d'instruments capaços d'oferir un gran nombre de sons; també els de fusta o flabiol són els que normalment fan els primers violins.

No obstant això, és imprescindible que tothom toqui el violí.

No recordeu que, en un moment donat, sobretot a l'hora dels valsos, drets damunt l'empostissat, sonen les notes de Strauss amb un brillant i vibrant vals només interpretat per la corda?

A vegades, algun instrumentista no domina gaire el violí i sí, en canvi, els altres instruments, però és igual, també es posarà dret i tocarà, farà el que en argot musical s'anomena «fer l'abella». Ara bé, la majoria són bons executants d'aquest deliciós instrument. Fins i tot, per exemple, a la Selvatana moltes vegades incorporaven la viola. Modest Puig, per posar un exemple, n'era, i encara n'és, a les files de l'Orquestra de Cambra de Girona, un autèntic virtuós.

Des del punt de vista oficial, es produeix un fet inversemblant: els instruments més autòctons, és a dir, tenor i tible, no tenen títol oficial de les escoles de música, de manera que, per poder tenir titulació com a músic professional, els intèrprets d'aquest instrument no tenen altre remei

que examinar-se d'algun altre, normalment clarinet o saxofon.

Es ben curiosa, i alhora trista, aquesta circumstància, però, almenys avui, és d'aquesta manera. Sabem que s'estan fent accions per aconseguir solucionar aquest problema; esperem que així sia.

Estem parlant dels anys 1940 i 1950; aquells cavalls d'abans de la guerra i aquella tartana de can Fullaca ja no s'usen per als desplaçaments. Durant aquests anys, un autocar transporta els músics i els seus instruments. A la part de darrera hi van col·locats tots els estris de l'orquestra: altaveus, micròfons, trompetes, saxos i contrabaix reposen tot esperant la feina, mentre els homes fumen alguna cigarreta o fan una becaina, o somnien amb la bona manduca del poble on van, perquè saben que allà això del menjar està assegurat.

De mica en mica, el vocalista té més importància dins el ball i ja no és un músic que canta amb més o menys estil qui desenvolupa aquesta tasca, sinó que es busquen joves amb bones qualitats per a aquesta feina.

Així podem parlar d'en Falcó, de Calella; Ribalta, de Barcelona; Rossi, també de Barcelona, que s'hi està mitja temporada; Borrell, d'Olot; Heras, de Palafrugell; Joan, de Vic; Víctor Mas, de Sant Feliu de Guíxols; Josep Cases, de Calella, que esdevé ben aviat un notable intèrpret de ballables i música catalana; Enric, Jordi Garanger...

A partir dels anys 60 es paga un tant fix als cantants, concretament l'any 1960 era d'unes 600 pessetes al mes. Tot i això, abans i posteriorment, també es cobra a parts iguals.

Al principi, la Selvatana es pagava als músics per mesos, però, de la guerra ençà, es fa després de cada actuació. Aquest sistema econòmic és el que fan servir, pràcticament, la majoria de cobles-orquestra.

Un cop acabada l'actuació, el representant de l'orquestra cobra de la Comissió de l'Ajuntament. Se'n retira una petita part, per a despeses generals, que ja està tractada d'abans, i la resta es reparteix a parts iguals entre tots. No hi fa res que un sigui una primera figura. Aquí tothom cobra exactament igual.

Fins i tot, si es donava el cas que algú estava malalt, sobretot en aquell temps, en què les assegurances anaven una mica com Déu volia, també cobrava. Naturalment, calia agafar un substitut per a fer la feina (aquest anava a «fer el bolo») i finida l'actuació es dividia la quantitat guanyada per una persona més, de manera que tinguessin la seva part el

malalt i el substitut.

Aquest sistema, curiós i naturalment primari, és molt original i alhora dóna una gran sensació de confiança i d'honorabilitat, i sobretot demostra un gran esperit de companyonia.

Es lògic que, en cada una de les diferents formacions, alguns components siguin musicalment superiors a d'altres i, fins i tot, uns facin més feina que altres, almenys a priori, però cal constatar, com queda perfectament clar, que és el conjunt el que preval, que una gran figura sola no podria aconseguir el que tots junts fan. I realment també hem sentit dir, a vegades, que una bona cobla s'aconsegueix quan es tenen bons segons; per descomptat que el primer és el principal però, naturalment, si els altres fallen allò queda esmorteït i fins i tot priva d'un millor lluïment als primers intèrprets.

Aquest sistema d'economia és, doncs, ben plausible. Sortit, sens dubte, d'aquesta filosofia que la cobla-orquestra és un conjunt de persones, on cadascú té la seva feina i que, si falla, fa fallar tota la cobla. En el fons, és un principi de *marketing* que els nostres músics fa anys i panys que utilitzen.

LA RECUPERACIÓ

VI

La vida segueix. Els dies i els anys van passant i el país es va recuperant. Som a la dècada del 50.

justament el 19 de març de 1954, a Barcelona s'interpreta la sardana de Morera *La Santa Espina,* que en aquesta ciutat no s'havia sentit des del 1939.

A les comarques gironines, el tema de la sardana no havia estat tan controlat com a Barcelona i, pràcticament, sempre se n'havien pogut interpretar; això sí, calia que els programes fossin en castellà, la qual cosa va fer que sortissin impreses traduccions molt curioses, com «El salto del jilgero» per *El saltiró de la car dina,* i que de la sardana *A cau d'orella,* de Josep Serra, se'n digués «A madriguera de oreja».

La sardana continua essent un fort exponent de la catalanitat de la nostra gent. I precisament gràcies a ella es poden aconseguir unes fites que en d'altres camps polítics serien avortades tan bon punt sortissin.

A les emissores radiofòniques es fan programes de divulgació de la nostra dansa. Naturalment, han d'ésser en castellà, però en alguns llocs admeten de recitar poesies originals i els guionistes se les empesquen totes perquè en cada audició hi hagi una poesia que es pugui dir en la nostra llengua. Afortunadament, la majoria dels poetes de la nostra terra han escrit alguna cosa relacionada amb la sardana i així es poden sentir obres de Verdaguer, Maragall, Sagarra, Masifern, López Picó, Ruyra, Guimerà, Llongueres, Espriu, etc.

La feina de les cobles-orquestra del país es concentra sobretot en les ballades i en les festes majors.

L'any 1954, la Selvatana està formada pels següents components: Flabiol: Romà Membrado; tibles: Rafel Figueres, de Sant Feliu de Guíxols, i Josep Ma. Ferrer; tenors: Josep Mir i Narcís Perich, de Bordils; trompetes: Joan Sadurní, Josep Maimí i Rafel Imbert; trombons: Abelard Comalada i Josep Albertí, que continua, naturalment, com a director; fiscorns: Josep Mercader i Modest Puig, i contrabaix: Delfí Suñer. L'Abelard Comalada, en el ballable, és l'intèrpret de la bateria. D'aquesta època data, precisament, el tema del qual Comalada va escriure la lle-

tra i la música, un popular bolero que s'anomenava *Si tu vuelves.* L'èxit d'aquest ballable, que lògicament només tocaven els de la Selvatana, fou tan extraordinari, que a vegades es feien lloguers només pel fet que en el ball s'executés aquesta peça. I els organitzadors ja posaven com a condició inexcusable que s'havia de tocar el *Si tu vuelves.*

Seguint amb els canvis de músics trobem que el 1956 Imbert deixa aquesta formació, i que el 1958 tenen lloc nous canvis: Josep Vilà de Caldes de Malavella (tible), Marcel Rahola, de Cadaqués (tenor), i Manel Comadevall, de Sant Hipòlit de Voltregà (trompeta), ocupen el lloc de Rafael Figueres i Narcís Perich. El 1959 Romà Membrado deixa la cobla i entra en el seu lloc Francesc Cortada, fill de Cassà; també hi entra l'Àngel Borell, d'Olot (trombó i cantant a l'orquestra).

Són uns anys d'una gran devoció religiosa, la qual cosa fa que a les festes majors l'ofici solemne sigui d'una gran transcendència. L'orquestra també fa els oficis: La Selvatana interpreta la missa de Perosi a 4 veus i una altra de Ribera. Si a l'ofici es quedava bé, pràcticament l'èxit interpretatiu estava assegurat.

A les festes majors, i seguint la normativa o reglament del sindicat de música, la feina que calia fer era l'ofici i una sardana; si no hi havia ofici, es tocaven dues sardanes abans de dinar. A la tarda es feien 3 sardanes i 8 balls i, a la nit, 2 sardanes o concert i 16 ballables. El ball de nit calia acabar-lo a les 4 de la matinada. Els balls es tocaven de dos en dos amb un petit descans entremig naturalment, es feia mitja part i, inevitablement, el darrer ball era un vals, encara que en alguns llocs era també tradicional acabar amb un tango i un vals.

Llevat dels matrimonis o parelles ja compromeses, per ballar els xicots anaven a buscar les noies, que solien seure a les taules o als bancs que hi havia en cada sala de ball, ballaven els dos balls i es desfeia la parella. A vegades en anar a buscar alguna donzella, aquesta comentava que aquell el ballava i també el següent, de manera que el noi, si hi volia ballar, s'havia d'esperar dos o tres balls.

A més a més de valsos i passos-dobles triomfaven els boleros i començava a sonar la música americana.

Menció a part mereixen els concerts. Aquell concert de festa major d'abans del ball de nit i, en alguns llocs, després de dinar. Eren obres clàssiques adaptades a la formació d'orquestra. Tenien molt d'èxit les

sarsueles; es buscava, sobretot, aquelles obres o fragments que tenien caire més popular i eren enteses i admirades de tot del públic: *La dolorosa, La del manojo de rosas, Los de Aragón, La verbena de la paloma*, i sobretot, *Cançó d'amor i de guerra.*

La Selvatana, en el camp dels concerts, portava un ample repertori; algunes de les obres, com la *Rapsòdia Hongaresa núm. 2*, de Liszt, havien estat arranjades per Pere Mercader. També Modest Puig havia fet diferents arranjaments; destaquen, entre altres: *Cavalleria rusticana, La gran Pasqua russa*, i l'*Orfeó als inferns,* d'Ofenbach, que acabava amb el popular i cèlebre *Can-can.*

A la sala hi havia fum de cigars i de cigarretes. I mentre l'orquestra interpretava les diferents melodies, es prenia cafè i algun licor, enmig del silenci dels assistents i algun sorollet de les tasses que hom feia, sense voler, remenant el sucre del fumejant cafè; no obstant això, mentre l'orquestra interpretava, els cambrers deixaven de servir perquè hi hagués més silenci i tothom es pogués concentrar en la música.

Abans de cada interpretació, el director es dirigia al públic, explicant les característiques principals de Pobra que es tocaria i esperava que es fes silenci per donar el senyal de començar.

I continuem parlant d'altres canvis dins la Selvatana. L'any 1959 deixa l'orquestra Joan Sadurní, per anar-se'n als Montgrins. I així, a l'igual que en d'altres temps, hi ha molts canvis en els instrumentistes de trompeta. Pràcticament són suplències que fan l'Enric Alemany, de Palafrugell o en Lluís Plaja, de Pals. En canvi, el 62 entra Robert Bosch, que hi estarà quinze anys, sempre com a instrumentista de trompeta. En aquesta llarga temporada en Bosch demostra les seves enormes qualitats i són cèlebres els valsos que en els concerts executava. Com a cantant hi va, el 59, Lluís Heras, de Palafrugell, que hi roman dues temporades, fins al 1961, en què és substituït per Víctor, que va venir de Barcelona. El 1962, el substitueix Josep Casas, de qui cal remarcar que Pany 1963 va participar en el Festival de la cançó de Benidorm i hi aconseguí el primer premi. I arribem al 1964, en què de nou esdevenen molts canvis a la formació. El cantant és en Francesc Mas, deixa la cobla Josep Albertí i hi entra Pere Fontàs, fill d'Amer, i també en Teodor Parella, conegut per en Teo, fill del Pont Major (Girona).

La formació de la cobla Pany 1964, després dels darrers canvis, és la següent:

Flabiol: Francesc Cortada; tibles: Josep Ma. Ferrer i Francesc Cadenet; tenors: Josep Mir i Marcel Rahola; trompetes: Manel Comadevall, Robert Bosch, Albert Teixidor; fiscorns: Teodor Parella i Modest Puig; trombons: Pere Fontàs i Abelard Comalada; contrabaix: Delfí Suñer; cantant: Francesc Mas.

El 1965 ingressa com a trompeta i violí Pere Parés, d'Amer. Pere Parés va néixer l'any 1943 i de molt jove ingressà a les files de l'Amerense, després d'haver estudiat solfeig, la trompeta i el violí, del qual n'és un magnífic intèrpret. El mateix any s'incorpora Joan de Vic com a cantant, deixant el seu lloc el 1966 a Albert Montjó. L'any 1966 és en Comadevall qui marxa i ocupa el seu lloc un músic de Salt, en Jaume Vivolas, conegut amb el sobrenom d'en «Cuca», que hi està un any i mig. L'any 1967 entra com a bateria Ramon Santiesteban en lloc d'Abelard Comalada

Sembla que els canvis de músics s'esdevenen més sovint pel que fa als trompetes que en els altres instruments. Així, en «Cuca» deixa el seu lloc a Santiago Rovira, que hi és fins al 1968, entrant-hi aleshores en Llorenç Sabater, de Tortellà, que hi roman fins al 1975.

El 1968 entra de cantant Enric Dalmau, fins al 1975. El mateix any, l'altre germà Parés, en Joan, ingressa a la Selvatana interpretant el primer tible i constitueixen juntament amb Mir un duet de primers intèrprets de tible i tenora realment molt admirat. Joan Parés, fill d'Amer, va néixer el 1946. Ingressà quan tenia deu anys al seminari de Girona, on va rebre lliçons de solfeig de mossèn Geli. El 1961, amb quinze anys, el trobem a la Moderna, d'Amer, i el següent a la Planense. Després actua a la Principal Amerense, a l'orquestra d'Ivan Casanova, de la Catalunya Nord, i a la Iris, de Salt.

El 1969 Arnald Maxuca entra de bateria.

Els germans Parés deixen la Selvatana per anar a la Principal de La Bisbal l'any 1970 i entra en el seu lloc en Raimon Sabater, de la població de la Bisbal, com a tible, i en Joaquim Coma com a instrumentista de trompeta. En Coma és fill d'Arbúcies, on nasqué l'any 1930. Tingué com a professor l'Alsina, de Santa Coloma de Farners, i estudià al Conservatori Superior de Música de Barcelona; quant al violí, rebé lliçons de Mariano Sainz de la Maza i de Joan Macià. Va començar la seva carrera musical a les files de l'Orquestra Carbó[20] de Santa Coloma de Farners. Posteriorment ha estat a les cobles Farnense, Maravella, Pizarro,

20 L'orquestra Carbó era de Santa Coloma de Farners i la dirigia el mestre Josep Carbó. Carbó va néixer a Palamós el 1912 i morí el gener del 1988 a Santa Coloma de Farners. En els darrers anys havia fundat la cobla juvenil La Flama de Farners. Fou músic, pintor i mestre d'escola.

A Castellar del Vallès, l'any 1958: Trompetes: Joan Sadurní, Manel Comadevall i Josep Maymí; trombó, Josep Albertí; fiscorns, Josep Mercader i Modest Puig (tapat); contrabaix, Delfí Suñer; flabiol, Romà Membrado; tibles, Josep Vilà i Josep M. Ferrer, i tenors, Josep Mir i Marcel Rahola.

Un any més tard, amb dos canvis, Burell amb el trombó i el jove del flabiol és en Francesc Cortada.

En plena audició, l'any 1959, a la rambla de Girona.

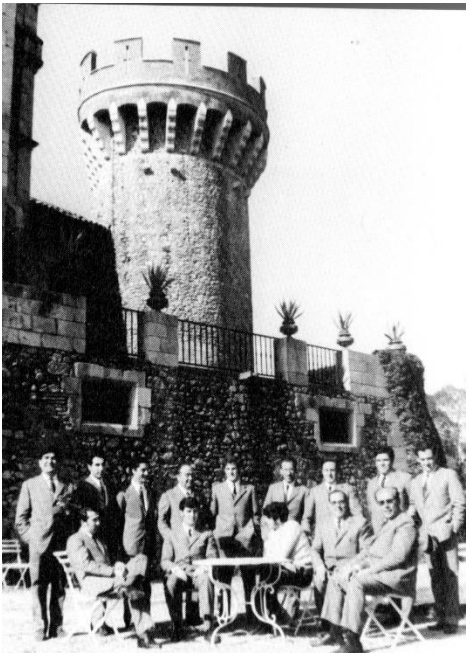
A l'any 64, en formació de ball: A darrera, Abelard Comalada, Albert Teixidor, Robert Bosch i Manuel Comadevall; al rengle del mig, Delfí Suñer, Teodor Parella i Modest Puig; assegut al piano, el jove director, Pere Fontàs; a davant, Francesc Mas (cantant), Francesc Cortada, Francesc Cadanet, Marcel Rahola, Josep Mir i Josep Maria Ferrer.

Any 1966: Drets, Robert Bosch, Albert Montjó, Francesc Cortada, Marcel Rahola, Jaume Vivolas, Abelard Comalada, Modest Puig, Teo Parella, Josep Mir; asseguts, Pere Parés, Josep M. Ferrer, Pere Fontàs i Delfí Suñer.

La Selvatana, l'any 1967.

Fent ball a la localitat barcelonina de Martorell.

Any 1 971 .Trompetes: Robert Bosch, Llorenç Sabater i Quim Coma. Trombons: Pere Fontàs i Lluís Font. Fiscorns: Teo Parella i Modest Puig. Flabiol: Francesc Cortada. Tibles: Roc Marco i Raimon Sabater. Tenors: Josep Mir i Marcel Rahola, i contrabaix: Delfí Suñer.

, Caravana, Costa Brava i Principal de la Bisbal. Si bé en el seu ingrés a la Selvatana tocava la trompeta, més endavant agafa el trombó i en la formació d'orquestra, en el ball, toca el violí, instrument que domina a la perfecció, i del qual en treu uns sons realment admirables.

També el 1970 deixa la cobla Josep Ma. Ferrer i ocupa el seu lloc Roc Marco, que és de Tortellà.

Als anys 50, la manera de viatjar fa un tomb i el cassanenc Joan Mascort arregla un autocar especialment perquè els components de la Selvatana hi puguin viatjar. Al davant, un gran cartell anuncia el cotxe de l'orquestra, i fins i tot un clàxon sonor i musical sona en aquest autocar. L'òmnibus el condueix Emili Mascort, germà de Joan; els dos darrers anys en Jordi Arauz (en Pepe d'Amer), amb el seu autocar, transporta la Selvatana.

Als 70 hi ha un altre canvi en la forma de desplaçar-se. Es compren unes furgonetes per als músics i una per als equips tècnics de so i llum. En Josep Ciurana (Pitu de Fornells) n'és el primer responsable, després hi trobarem Jaume Carbó i Fèlix Butiñà.

Actualment, en ple any 88, són Josep Bernatallada i Enric Carreras els encarregats d'aquesta feina; també cal esmentar a Josep Ma. Pla que, com a tècnic de so, hi desenvolupa una gran tasca.

A les actuacions, els components de les orquestres mengen a la fonda del poble amb més o menys fortuna. Antigament, i sobretot en els pobles petits, els diferents instrumentistes anaven a menjar, i fins i tot a dormir, a cases particulars de la població i, curiosament, cada any solien anar al mateix lloc. A Vila-rodona [21] encara no fa pas gaires anys continuava aquest costum. L'ambient festiu i alegre permetia una comunicació seguida i el naixement d'una franca amistat entre els músics i la gent de la vila.

I un altre costum que s'ha perdut (potser en algun indret encara es manté vigent) era el dels vermuts. Malgrat que el contracte no ho especifiqués, era una norma que tothom seguia: pagar, al músic, el que se'n deia el vermut, que consistia en una «tapa» abans de dinar; cafè i copa havent dinat (abans de la guerra hi havia «puro» i tot); al vespre, abans i

[21] **2 . Vila-rodona, població de l'Alt Camp de 1200 habitants.**

després de sopar, exactament igual, i, a mitja part del ball, un refresc.

I seguint amb la història de la Selvatana, arribem a l'any 1971, en què només hi ha un canvi; marxa l'intèrpret de bateria, Arnal, i ocupa la seva plaça Lluís Font i Triadú, que només hi serà un any, entrant a l'orquestra a cobrir aquesta plaça Paco Espart, de Santa Coloma de Farners.

Fins al 1975 no hi ha cap més canvi. Aquest any i amb motiu de la retirada del contrabaix, que des de feia tant de temps interpretava Delfí Suñer, s'agafa un jove intèrpret d'Amer amb moltes facultats, Joan Xandrich. També hi entra un nou cantant. Es tracta d'un xicot jove, amb molt bona presència i amb una extraordinària veu. Durant molts anys, fins a la seva retirada, és considerat el millor en aquesta activitat. Té unes dots de cantant realment excepcionals i, alhora, unes magnífiques taules, cosa que li permet actuar i estar damunt de l'escenari amb una gran personalitat. Es en Jordi Garanger, que es queda a la Selvatana fins al 1978, i després anà a la Principal de la Bisbal.

L'any 1977 és en Tolín, d'Espolla, qui entra en el lloc d'en Llorenç Sabater. També marxa Roc Marco, que interpretava el segon tible, i retorna a la Selvatana per ocupar aquest lloc Paco Cadenet.

Aquesta és també la darrera temporada de Modest Puig. Ha complert els 65 anys i es retira. S'efectuen alguns canvis, sobretot tècnics. Cal destacar que hi entra com a trompeta en Marcel·lí Trias, un excel·lent executor d'aquest instrument que sap fer sonar la trompeta amb una gran personalitat. I és, alhora, de caràcter alegre, simpàtic i xiroi.

Coma agafa el trombó i deixa la trompeta a mans de Trias, i Fontàs va de segon fiscorn, al lloc d'en Modest.

L'any 1978, el trompeta Robert Bosch deixa l'orquestra després d'una estada de 15 anys, i s'incorpora Antoni Gómez. Aquest instrumentista arriba a les files de la Selvatana després d'haver passat per diversos conjunts i orquestres, com ara l'orquestra de Jànio Martí, Los de la Torre, Orquestra Florida, Ramon Evaristo, etc. L'Antoni Gómez va néixer a la població de La Almúnia de Dona Godina (Saragossa) el 15 d'agost del 1935. Es un excel·lent intèrpret de trompeta i ha portat a les files de la Selvatana un instrument metàl·lic de vent denominat bugle, que sembla que és, fins i tot, més antic que el mateix fiscorn. Té un so entre la trompeta clàssica i el fiscorn, i serveix de pont entre el trombó i les

trompetes. Fa 4 anys que en Gómez l'empra en les seves actuacions.

Som a l'any 1979, un any trist per als components de la Selvatana, i per a tots aquells que estimen aquesta cobla i la sardana en general. El 17 de novembre d'aquest any mor Josep Mir, als 58 anys. Tots sabíem la cruel malaltia que l'anava consumint i que el final era irreversible; no obstant això, fou un cop molt fort, sobretot per als seus companys i per aquells que l'havien conegut. Les mostres de condol i estima envers l'amic que ens deixava es feren ja patents al Palau de la Música Catalana de Barcelona, on justament la cobla Selvatana participava en els Premis Joaquim Serra. Un llaç negre era al respatller de la cadira que hauria d'haver ocupat Mir. El seu lloc l'ocupà aquella jornada Josep Gispert, que tocava a les files dels Montgrins. Fou, realment, una pèrdua irreparable; encara tots recordem aquells cants llargs, plens de sentiment, que Mir executava en les seves magnífiques interpretacions.

Aquest any també Tolín deixa la cobla, i agafa el seu lloc Carles Planas Anguila; aquest músic és fill de Cassà mateix, on nasqué el 1949. Va tenir com a professors Pere Mercader i Robert Bosch. La seva trajectòria musical, la inicia a la cobla Baix Empordà, després va a la Principal de Cassà, més tard a la Iris, passa per la Principal de Girona i pels Montgrins. Aquest any, el 1979, entra a la Selvatana. El seu instrument ha estat sempre, tant en les sardanes com en el ball, la trompeta.

El 1979 marxa també el cantant Jordi Garanger i n'entren dos: Dani Roy i Josep Ma. Viñas. En Xandrich va a la Principal de la Bisbal i agafa el contrabaix en Reverter, de Girona. També hi ha canvis a la bateria: se'n va Paco Espart i Narcís Baulida se'n fa càrrec, ocupant naturalment la plaça de primer trombó en la formació de cobla. Baulida sap imprimir el ritme adient en els ballables com a intèrpret de la bateria. Es també fill de Cassà i toca el trombó i el flabiol. Va néixer l'any 1953 i ha tingut com a mestres musicals Badia, Modest Puig, Machuca i Aldo Cebidia. Abans de la Selvatana havia estat primer a l'Amoga i posteriorment als Montgrins.

Al voltant de l'any 1980 hi ha un nou sistema de viatjar. Els de la Selvatana decideixen comprar dues furgonetes per poder-se desplaçar d'un lloc a l'altre i continuen, és clar, amb el camió, que transporta tot l'equip tècnic, és a dir, tots els aparells de so i de llum, que són en aquesta època imprescindibles per a l'actuació en els ballables.

I així, en les furgonetes, hi van meitat i meitat dels instrumentistes.

La cobla a Sallent (any 1972).

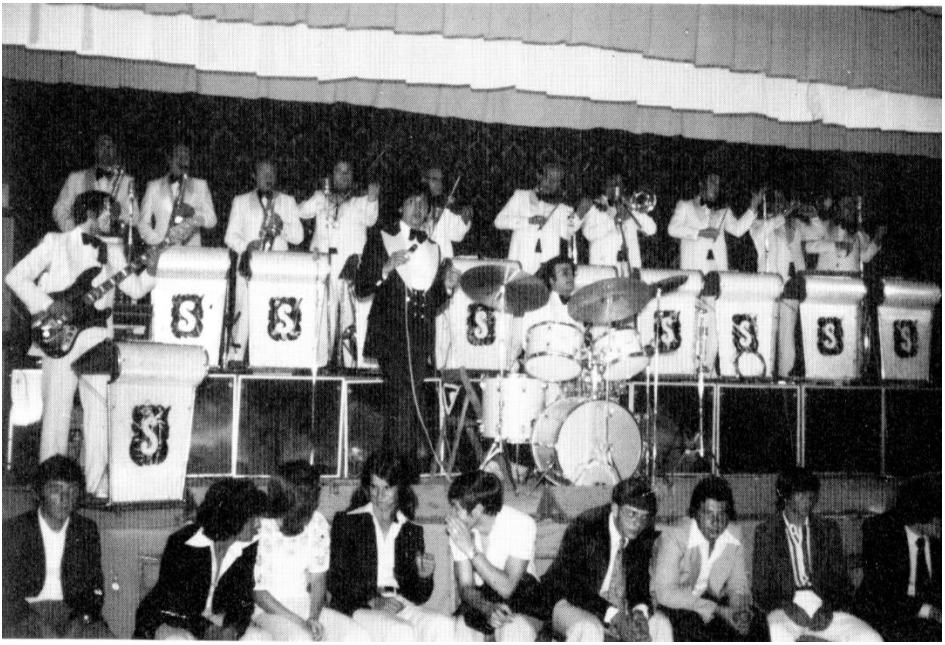
La Selvatana fa un concert a Can Xampinya, l'any 1973.Són les festes de Sant Martirià de Banyoles.

La cobla en el transcurs del concert rep un merescut homenatge. El seu representant, en Modest Puig, l'agraeix en nom de tota la formació.

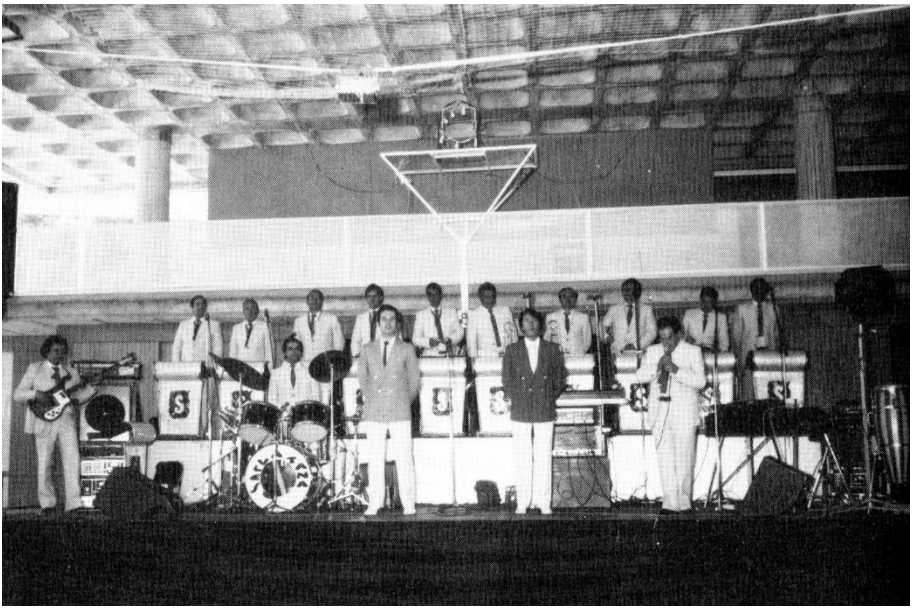
Formació de l'any 1 974.

Any 1976 en ple envelat. El cantant era en Jordi Garanger.

L'any 1 978 a Malgrat de Mar: Trompetes, J. Antoni Gómez, Marcel·lí Trias, Francesc Espart, Quim Coma; fiscorns: Teo Parella i Pere Fontàs; contrabaix, «Nando» Reverter; flabiol, Francesc Cortada; tibles, Paco Cadanet i Raimon Sabater; tenors, Josep Mir i Marcel Rahola.

A l'any 85 els vocalistes eren Jordi Giró i Josep Ma. Viñas

A més de l'Alfons Miàs (primer a dalt a l'esquerra), s'havien incorporat a la cobla els joves cassanencs Carles Planas (1 r. trompeta), Narcís Baulida (trombó) i Enric Bassas (contrabaix). En Josep Ma. Brugués ocupava el lloc deixat pel malaguanyat Josep Mir. Era l'any 83.

Any 1985: A l'esquerra (de dalt a baix), Josep Planas, Raimon Sabater, Jordi Ruscada, Marcel Rahola, Carles Planas i Narcís Baulida; al mig, en Pere Fontàs (director) i en Jordi Giró i Josep Ma. Viñas (cantants); a la dreta (de dalt a baix), Teo Parella, Alfons Miàs, Francesc Cortada, Quim Coma, Josep Ma. Brugués i J. Antoni Gómez.

Any 1986, tocant en un aplec.

A Malgrat de Mar, l'any 1987 durant la Festa Major d'hivern.

La seva darrera actuació a l'envelat de Cassà a la festa d'enguany. Amb el «ple» de cantants: Biel, Anna, Jordi, Maite i Francesc.

Per cert, que en una ocasió hagueren de pujar tots i a més a més el presentador d'un concert de sardanes en una sola. La cosa va passar tornant d'un concert de la Campanya de Música de Cobla de la Diputació de Girona, a la població de Puigcerdà. Després de la interpretació, i ja fosc, tots els components de la cobla i amb ells el presentador pujaren a les respectives furgonetes i s'emprengué el camí de tornada. A Ja baixada de la collada de Toses, el cotxe que anava davant va començar a tenir problemes. L'avaria era del motor. Com es va poder, gairebé sense llum, es va arribar a Ribes de Freser. Era força tard i costà molt de localitzar un mecànic. Mentrestant, ja havia arribat l'altre cotxe i tots plegats esperaven a veure què passava. El mecànic es va mirar el cotxe, va comprovar el motiu de la pana i va manifestar el tipus d'avaria que tenia i que la podia arreglar, però calien peces i hi havia una bona estona de feina, per tant era impossible de fer-ho en aquell moment.

Tots els components de la Selvatana, i a més el presentador, amb tots els instruments, contrabaix inclòs, s'encabiren en una sola furgoneta i avall s'ha dit. Quin remei quedava! I era de nit, i feia fred.

Naturalment, després del disgust, la situació va esdevenir riallera i amb un caire bromista. El viatge durà poc, perquè, casualment, un dels components no havia pujat amb la cobla al matí i tenia el seu cotxe a Ripoll, de manera que, en arribar-hi, uns quants pogueren anar en el turisme i la cosa no va resultar tan incòmoda per als altres.

L'any 1980, i per substituir Mir, arriba a les files de la Selvatana Josep Ma. Brugué. La tasca de Brugué no és pas fàcil, ja que el record i la personalitat de Mir romanen en l'ànim de tothom. No obstant això, amb esforç i treball Josep Ma. Brugué aconsegueix unes brillants interpretacions, amb una força palesa i una molt acurada dicció i matisació. Té 24 anys quan entra a la Selvatana. Les seves cobles anteriors foren Costa Brava, Girona, Ciutat de Girona, Rio i Canigó.

En Brugués va néixer a Girona el 31 de maig de 1956. El seu professor fou Josep Baró Güell[22] i en la tenora tingué com a professors Ricard Viladesau i Josep Mir.

22 Josep Baró Güell. Cervià de Ter, 1891 - Girona, 1980. Prestigiós músic gironí amb tota una vida dedicada al foment i ensenyament de la música. Compositor de sardanes i fundador del Museu de la Sardana de Girona.

Aquest any els cantants són Jordi Giró i Josep Ma. Viñas.

L'any 1981 entra com a intèrpret de trompeta Alfons Miàs al lloc de Marcel·lí Trias. Miàs és fill del poble de Sant Joan de Mollet, prop de Flaçà, on va néixer el 9 d'agost de 1936. Tingué per professors Ramon Capdeferro, de Bordils, el també bordilenc Ferran Jofre i Josep Viader. Va fer els estudis de trompeta a Barcelona amb Amadeu Rovira. La seva primera cobla fou la Catalunya, de Bordils, i actuà posteriorment a la Iris, de Salt, i a l'Amoga, de Vidreres. Aquest any deixa la cobla el baix Reverter i ocupa el seu lloc Enric Bassas, de Cassà de la Selva.

L'any 1985 en Paco Cadenet deixa la Selvatana per entrar a la Miramar de Figueres i s'incorpora un jove intèrpret, Josep Planas, que va néixer, el 1959, a Vilademat. A més de tible a la formació de cobla, interpreta el saxofon i la flauta en la formació d'orquestra. La seva primera cobla fou Els Vailets de Figueres, integrada per joves instrumentistes que començaven la seva carrera musical. Està en els Màxims i en la Miramar fins a la seva incorporació, aquest any, a la Selvatana.

També aquest any plega el baix i ocupa el seu lloc Jordi Roscada, de les Planes.

L'any 1986, per primera vegada en la formació d'orquestra, es contracta una noia, Lídia, que prové de Barcelona, com a cantant per aquella temporada, juntament amb Biel i Jordi. Justament en el ball de nit, de la festa de Palau-Saverdera, es fa la seva presentació.

L'any 1987, se'n va Alfons Miàs i agafa la trompeta que queda vacant Roviras (En Xivi), que havia estat intèrpret, sempre de trompeta, a les files de la Caravana, Jànio Martí, la Girona i la Iris, de Salt.

Josep Maria Roviras nasqué l'any 1942 al poble empordanès de Verges, terra de molts i importants músics. Ha tingut com a professors l'Emili Poch i Joaquim Ferrer.

També plega la cantant Lídia. I ara són dues les noies cantants que s'hi incorporen: Maite, de Llançà, i Anna, de Verges. Continuen també els cantants Biel i Jordi, que són des de fa temps a la Selvatana.

I arribem a la temporada del 1988, justament l'any del 75è. aniversari de la fundació de la Selvatana. Tres canvis s'efectuen aquest any: Josep Ma. Brugué, primer tenor, deixa el seu lloc a Jaume Condal, que tocava la passada temporada a la Miramar; Teodor Panella va a l'Amoga i cobreix el seu lloc Francesc Josep Rodríguez, que prové de la Marinada, de Badalona; el contrabaix l'agafa Antoni Blàzquez Montero, que

tot just ha acabat el servei militar i que abans havia estat a la Ciutat de Girona, i substitueix Roscada, que va als Montgrins.

De manera que aquest any 1988, any del 75è aniversari, la cobla queda constituïda així:

Flabiol: Francesc Cortada Ir. tible: Raimon Sabater 2n.
tible: Josep Planas Ir. tenor: Jaume Condal 2n. tenor:
Marcel Rahola
Trompetes: J. Gómez, Carles Planas Anguila i J. Roviras.
Trombons: Joaquim Coma i Narcís Baulida
lr. Fiscorn: Francesc Josep Rodríguez
2n. Fiscorn: Pere Fontàs
Contrabaix: Antoni Blàzquez Montero.

Al ball, Baulida toca la bateria; saxofons, flauta i clarinet van a càrrec, com és habitual, dels qui toquen la fusta a la cobla; Joaquim Coma fa les tasques de primer violí, del qual és un extraordinari executant; els fiscorns se les entenen amb el trombó de vares i Pere Fontàs interpreta el piano elèctric i continua amb les tasques de director. I, és clar, els cantants: Maite, Anna, Biel i Jordi i, darrerament, també Francesc.

Any 1988, 75 anys d'història de la Selvatana.

VII
ESDEVENIMENTS DE TRES QUARTS DE SEGLE

Fins ara hem seguit cronològicament la vida de la Selvatana, sobretot pel que respecta als diferents instrumentistes que n'han format part.

En 75 anys, en tres quarts de segle, ultra les diferents persones que han passat més o menys temps a les files de la Selvatana, han ocorregut tot un enfilall d'esdeveniments, d'alguns dels quals n'hem parlat una mica o n'hem esbossat el fet.

Intentarem ara aprofundir en tota una sèrie de fets, de circumstàncies o d'esdeveniments que foren actualitat, a vegades simple anècdota, del fet quotidià de la vida d'aquesta cobla-orquestra.

SARDANES ESTRENADES

En aquests anys la cobla Selvatana ha interpretat una quantitat enorme de sardanes de tots els autors, des dels més clàssics fins als més sofisticats, passant pels més populars i fins i tot pels estrafolaris, que de tot hi ha en l'ample repertori de la sardana.

Destacarem, però, unes obres, unes sardanes, que amb el pas dels anys han anat estrenant els components de la cobla. Es segur que ens deixarem més d'una, tot i donar-ne constància de moltes.

Ens hem de referir als primers anys de la Selvatana, quan la cobla i el primer tible, Robert Vilallonga, estrenen la seva sardana de tible *Encisadora*, que encara avui és molt tocada pels carrers i places. Precisament una altra que varen estrena^, també de tible, la va escriure Josep Saderra expressament per a Vilallonga, s'anomena *Atreviment.*

Trobem també una dada curiosa de l'any 1930; l'escenari és Besalú i la Selvatana estrena tres sardanes d'un compositor ben jove de la vila que amb els anys serà una personalitat en el camp de la sardana: és Bartomeu Vallmajó. Les sardanes que s'estrenaren foren: *Saltirona*, *Idil.li pastoril* i *Sospirs de Besalú*[23].

[23] **Bartomeu Vallmajó. Besalú, 1912. Cal destacar la seva tasca com a organitzador de molts esdeveniments sardanístics. Com a compositor ha escrit moltes sardanes i s'ha especialitzat en la creació de sardanes revesses.**

El dia que es va estrenar l'Amic Homar. Era l'aplec d'Anglès del 1968. Els components de la cobla «posen» amb l'autor de la peça, el mestre Mas Ros, i amb «l'amic Homar», segon i tercer respectivament, començant per dalt i l'esquerra.

Naturalment, moltes de les obres de Pere Mercader, o Joan Calders (el seu pseudònim), les estrenà la Selvatana.

! al voltant dels anys 50 s'estrena la famosa sardana d'Albertí *Al·legoria*, obra que cap més cobla toca i que realment és com un himne de la Selvatana. A molts llocs, encara avui, és el mateix públic qui demana la seva interpretació.

Anotem una sardana de Pere Arpa que s'ha interpretat molt poc però que sempre, tant el dia de la seva estrena com les altres vegades que la Selvatana l'ha ofert, ha constituït un esdeveniment. Ens referim a la sardana *Els tres fiscorns* que, naturalment, és obligada per a tres fiscornaires. El dia de la seva estrena en foren intèrprets el mateix Pere Arpa, Modest Puig i Josep Puig «Moreno». Fou a Cogolls, el 12 d'octubre del 1951.

Des de la seva incorporació, Pere Fontàs ha compost diferents obres, la majoria de les quals, naturalment, eren estrenades per la seva cobla.

També Alfons Miàs, en el seu pas per la Selvatana, va escriure alguna sardana. Destaquem sobretot *L'Aplec de Roses,* escrita el 1981, que

El malaguanyat Josep Mir, en un posat ben típic en ell, interpretant la sardana «Paquita», que ell mateix va dedicar a la seva esposa. Era el dia de l'aplec de Cassà del 1977.

va ser estrenada a Roses en l'aplec de la sardana, justament un any en què s'havia convocat un concurs musical. Les sardanes escollides s'interpretaren a l'aplec i fou el públic qui, amb els seus vots, la féu guanyadora. Era l'any 1981 i Miàs era poc conegut com a compositor, fins al cas que el presentador de l'aplec en anunciar el guanyador l'anomenà Antoni Miàs, ja que al programa figurava únicament la inicial del nom. Miàs, després, va apropar-se fins al presentador i li digué: «Mireu, en Miàs no es diu pas Antoni sinó Alfons». Aquell li comentà el perquè de l'error i evidentment ho va arranjar públicament.

Destaquem també l'estrena i les moltes interpretacions de la sardana *Paquita* que Josep Mir i Pere Fontàs van compondre i que és dedicada a l'esposa de Mir. Així mateix, Raimon Sabater ha escrit dues obres estrenades per ell com a primer tible, acompanyat, és clar, pels companys de la Selvatana. Les sardanes són: *La meva Rosa* i *La nostra il·lusió.*

Delfí Suñer, excepcional intèrpret de contrabaix, va escriure una sardana obligada per aquest instrument que ell interpretava. El seu títol: *A la Mercè.* Que sapiguem, només hi ha dues sardanes més obligades de contrabaix: una de Quimet Serra, *El Cocoliu,* i una altra d'Honorat Vila- manà que s'anomena *Geni.*

Destaquem, també, diverses obres que Josep Coll va estrenar en els seus anys com a component de la Selvatana.

I passem a l'any 1969, quan, a l'aplec d'Anglès, es porta a terme l'estrena de la sardana del mestre Francesc Mas Ros *L'amic Homar*, una d'aquestes obres de caire popular que durant molt de temps va interpretar-se arreu amb un èxit inenarrable. A l'estrena hi assistí el compositor i el Sr. Homar en persona[24].

L'any 1977, la Selvatana estrena una obra d'una gran volada musical, la *Glossa de l'antic ball de donzelles de Granollers*, original del mestre Josep Ma. Ruera[25].

La Caixa Postal, l'any 1976, i amb motiu del centenari del naixement de Pau Casals, va convocar un concurs musical d'àmbit mundial. El primer premi l'obtingué el mestre Rafael Ferrer, amb *Mediterrània*, i el segon aquesta glossa de Ruera.

Justament a la festa major de Salt del 1977 es va programar un concert amb la participació de la Principal de la Bisbal i la Selvatana; els de la Bisbal interpretaren l'obra de Ferrer i els de la Selvatana estrenaren la de Ruera, que va ser dirigida pel seu autor.

El *Ball de donzelles de Granollers* arrenca d'una antiga tradició granollerina, iniciada l'any 1547, amb la constitució d'una confraria destinada a auxiliar amb robes i mobiliari les «donzelles a maridar». Un dia a l'any, el de la celebració del patronatge de la confraria, les «donzelles a maridar», acompanyades d'un seguici infantívol i de les autoritats municipals, sortint de missa anaven en cerimoniosa processó a la plaça major, on es dansaven uns ballets, la música dels quals era interpretada per «ministrers», músics municipals. En dissoldre's la confraria, restà només la festa popular que, traslladada al dimarts de Carnaval, esdevingué una

24 Francesc Mas Ros. Caldes de Malavella, 1901-1982. Compositor de caire popular, autor de més 200 sardanes.

25 Josep M. Ruera. Barcelona, 1900 - Granollers, 1988. instrumentista, organista, compositor i director. Ultra haver escrit diverses sardanes i glosses per a cobla, cal destacar la seva obra per a orquestra simfònica i cobla (en el I V temps), titulada *Empúries.*

festa de la quitxalla, però que perdurà amb el nom de «Ball de les Donzelles» fins al 1936. Ruera va recollir la música que s'havia emprat per a aquest ball i la va reconstruir en la seva glossa. La Glossa té quatre temps: «Marxa processional», «Ballet primer, «Ballet segon» i «Retorn».

Així, doncs, la Selvatana va estrenar aquesta important obra en un meravellós concert del qual també cal destacar la interpretació de la sardana *El meu gra de sorra*, de Josep Serra[26], sobretot pel cant de tenora, tan ben interpretat per Josep Mir.

I passem a l'any 1980. Al concert, a la nit de l'aplec de les Roquetes, la Selvatana estrena la sardana *«Tenora enyorada»* del mestre Manuel Saderra i Puigferrer dedicada a la memòria de Josep Mir, mort l'any anterior. Com totes les obres de Puigferrer, té el seu segell característic, però, en aquesta, hi sura el cor, l'amistat que havien tingut ambdós músics. L'obra es toca per primera vegada i amb un silenci total a l'església de Santa Engràcia de Barcelona.

Una altra estrena important fou, a l'aplec de la Bisbal de l'any 1986, la sardana del compositor de Verges Joan Pons titulada *La Bisbal 1906*[27].

L'any 1986, també, i dins de la Festa de la música per a cobla de Banyoles, els de la Selvatana foren els encarregats de donar a conèixer l'obra de Josep Prenafeta *Variacions i fuga sobre un tema popular*, que fou un dels premis del concurs de música de cobla que no fossin sardanes convocat pel Foment i Ajuntament de Banyoles i Ceret[28].

---

[26] **Josep Serra i Bonal. Peralada, 1874 - Barcelona, 1939. Instrumentista i compositor. Fundador de la cobla la Principal de Peralada. Amb les seves sardanes donà un regust catalanesc a la música de cobla. Escrigué la primera glossa per a cobla,** *Presents de boda.*

[27] **Joan Pons. Verges, 1944. Jove compositor que cerca nous sons dins el món de la cobla.**

[28] **En aquest concurs, aquesta obra de Prenafeta obtingué el tercer premi, el segon fou pel mestre Fèlix Martínez i Comín, amb l'obra** *Poema de l'amor immens,* **i el primer l'obtingué el mestre Joan Lluís Moraleda, amb el poema èpic** *Tirant lo Blanch.* **Els Montgrins i la Principal de la Bisbal estrenaren i interpretaren respectivament les obres esmentades.**
Josep Prenafeta és un compositor nascut a Lleida l'any 1936. Ha obtingut diferents premis en concursos musicals.
Fèlix Martínez i Comín nasqué a Barcelona el 1920 i és considerat un dels autors amb més tècnica musical. Ha buscat nous sons a la música de cobla, i hi ha incorporat alguns instruments no comuns.
Joan Lluís Moraleda nasqué l'any 1944 a Santa Maria de Palautordera; ha escrit diverses sardanes i glosses amb una tècnica molt depurada.

Volem també anotar que, malgrat que no fou estrenada, en els últims temps han popularitzat enormement la sardana del mestre de Pineda Joaquim Soms *Catalans a l'Alcàrria*\ i que, també, han efectuat diverses estrenes d'aquest autor, un dels més populars en aquests darrers anys.

APLECS

L'aplec de sardanes constitueix, des de fa molts anys, la gran diada sardanista que viu una població. Les diferents entitats i organitzacions malden per a poder oferir una vetllada en la qual la sardana sigui la principal protagonista.

La Selvatana ha estat pràcticament en totes les poblacions oferint la seva música i les seves sardanes per la celebració de cada aplec. Destaquem, sobretot, la seva estada a l'aplec de Calella, el més antic i un dels més importants de Catalunya; al famós de Caldes de Malavella, així com la seva presència, molts anys, a l'aplec de Banyoles. També ha figurat en el programa de l'aplec d'Olot, que cada any se celebra en el bucòlic marc del Parc Municipal (Parc Nou) i a la Bisbal, on va estrenar la sardana de Joan Pons *La Bisbal 1906.*

A Figueres, en aquests darrers anys, se celebra un concert, la nit de l'aplec, amb el concurs d'aquesta cobla. També han estat molts anys a Anglès, on ja hem comentat que va ser estrenada la sardana *L'amic Ho- mar.* Ha assistit, durant molts anys, a l'Aplec de les Roquetes, a Barcelona, tant en les ballades del matí i de la tarda com al concert que tradicionalment se celebra a la nit.

Enguany (1988), la Selvatana actua als aplecs de Celrà, Figueres, amb el corresponent concert, Banyoles, Malgrat, Montblanc, Platja d'Aro, Santa Coloma de Gramenet i les Roquetes.

La Selvatana a l'aplec degà de les terres gironines: Caldes (any 1 960).

Any 77. Aplec de Banyoles, a la vora de l'estany.

Premis Joaquim Serra: Palau de la Música de Barcelona, 1 8 de novembre de 1 979.
El dia abans havia mort l'inoblidable tenor Josep Mir. La seva cadira roman buida. Josep Gispert ocupà aquell trist dia el seu lloc.

Destaquem, en l'apartat dels aplecs, que en una enquesta que l'any 1986 va efectuar la revista de cultura popular *SOM* la Selvatana fou considerada pels sardanistes una de les quatre millors cobles, juntament amb la Principal de la Bisbal, els Montgrins i la jovenívola de Sabadell.

ACTUACIONS A TELEVISIÓ

Es cert que la sardana i la música de cobla en general no surt pas gaire sovint a la pantalla petita. Tots ens queixem del mateix, ja que sembla que, moltes vegades, la sardana és bandejada d'aquest mitjà de comunicació.

Això no obstant, la Selvatana ha tingut diverses intervencions a la televisió. Anotem que en el programa de preparació dels Mundials, l'any 1981, i en l'espai titular així, «El Mundial», la Selvatana tingué una important participació.

També en el programa «Gent d'aquí», a l'octubre del 1982, hi feren una actuació.

L'any 1983 estigueren en el programa de la Rosa Ma. Sardà «Per molts anys», en el qual varen aterrar, ni més ni menys, a la lluna, on, després de baixar de la nau que els va transportar, tocaren una sardana (la imaginació de la Sardà).

Una sola vegada han actuat a la televisió autonòmica. Fou en el programa «Àngel Casas Show», l'any 1985, on interpretaren la sardana *«Somni»,* del mestre Puigferrer i *«Al·legoria»* d'Albertí.

També en una retransmissió en diferit, l'any 1977, sortiren per televisió amb motiu de l'atorgament, al Palau de la Música de Barcelona, dels Premis Joaquim Serra.

PREMIS JOAQUIM SERRA[29]

Ràdio Nacional d'Espanya de Barcelona i l'Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona instauren, a partir de l'any 1977, els premis Joaquim Serra. En ells, un jurat selecciona 6 obres que són interpretades després al Palau de la Música de Barcelona. El públic assistent, amb les seves votacions, dóna el veredicte. La cobla Selvatana en serà una de les intèrprets des del 1977 fins al 1984.

En aquest primer any, a més a més de la interpretació de les sardanes corresponents, la Selvatana va actuar conjuntament amb l'Orfeó Català. Destaca, sobretot, la interpretació conjunta de l'obra *Sant Jordi triomfant*, la lletra de la qual és de Josep Ma. Folch i Torres i la música de Francesc Pujol. Podem afegir, anecdòticament, que el concert es va acabar amb el cant de *Els Segadors* i que l'Orfeó Català, la Selvatana i tot el públic dempeus varen cantar al mateix temps.

L'any 1979 també hi havia la Selvatana. Fou, ja ho hem comentat, el dia de la mort de Josep Mir. A la cadira que ell havia d'ocupar hi havia una llaçada negra. Fou un dia trist. El seu lloc dins la Selvatana va ser ocupat per Josep Gispert.

L'any 1980 el guanyador del primer premi va ser el mateix director

---

29 **Joaquim Serra (Peralada, 1907 - Barcelona, 1957). Ha estat considerat el músic de la difícil senzillesa. Autor de sardanes, de glosses i d'arranjaments de ballets tradicionals. També va escriure el** *Tractat d'instrumentació per a cobla.*

de la Selvatana, el mestre Pere Fontàs, amb la seva sardana *Castell d'Estela.*

Cal destacar els importants noms de guanyadors d'altres anys del Joaquim Serra: Josep Prenafeta, Josep Ma. Bernat, Fèlix Martínez i Comín, Ricard Viladesau, Josep Capell, etc.[30].

FESTES MAJORS

La festa major, l'envelat, el ball, les sardanes, la fira, els oficis, els concerts, els focs artificials, la gent, el dinar, els forasters, els infants, els gegants, els capgrossos, l'animació, el bullici i...els músics.

Les diades de la festa major, a casa nostra, signifiquen uns jorns d'alegria i benestar, unes jornades de retrobament amb amics, parents i coneguts i, també, dies de fer noves amistats i, per què no?, d'estrenar vestits i fer un bon paper a la taula.

Però, evidentment, són els músics qui, amb els seus sons i la seva simpatia, aporten aquest caire de festa, de divertiment, d'esbarjo.

La Selvatana fa cada any un nombre important de festes majors: oficis, sardanes, concerts i balls. En alguns pobles és tradicional la seva presència i si algun any es canviés d'orquestra, la festa ja no seria la mateixa. En realitat aquest costum és propi de molts pobles; cadascú té les seves preferències.

Destacarem aquelles festes on la Selvatana ha assistit amb més assiduïtat. Es el cas del poble de Vila-rodona, on fins fa ben poc els instrumentistes anaven a menjar i a dormir a cases particulars. Modest Puig ja en deia «anar a casa». També, durant molts anys, són a la festa de Colera i, el 8 de setembre, a la Jonquera; així mateix els trobem a Santa Eugènia i a la població de Puigvert de Lleida, al Segrià. Allà, els anys 60, el primer dia de la festa, a la tarda, no hi havia ball, perquè els mú-

30 Josep Maria Bernat. Barcelona, 1925. Escriu la seva primera sardana als 36 anys i continua en una línia d'una gran qualitat musical. Tota la seva producció té un sentit simfònic.
Ricard Viladesau. Calonge, 1918. Compositor i famós instrumentista de tenora. Pau Casals l'anomenà «el Príncep de la tenora». Estigué vint anys (1950-1970) com a primer tenor de la Principal de la Bisbal. Ha compost nombroses sardanes i ha estat guardonat a molts llocs.
Josep Capell. Almacelles (Segrià), 1914. Ha portat una intensa activitat en el camp musical. Ha escrit unes vint sardanes i fou instrumentista, entre altres formacions, de la cobla Barcelona.

La Selvatana F.C. en el partit que disputaven cada any al poble de Puigvert de Lleida: Drets, Enric Alemany, Albert Teixidor, Josep Mercader, Abelard Comalada, Manel Comadevall, Marcel Rahola, un veí del poble; ajupits, Víctor (cantant), Francesc Cortada, Emili Mascort (xofer), Rivelles (ex jugador del F.C. Barcelona, que feia d àrbitre), Paco Cadanet, un altre veí del poble i Delfí Suñer, que feia de massatgista. (Any 1961).

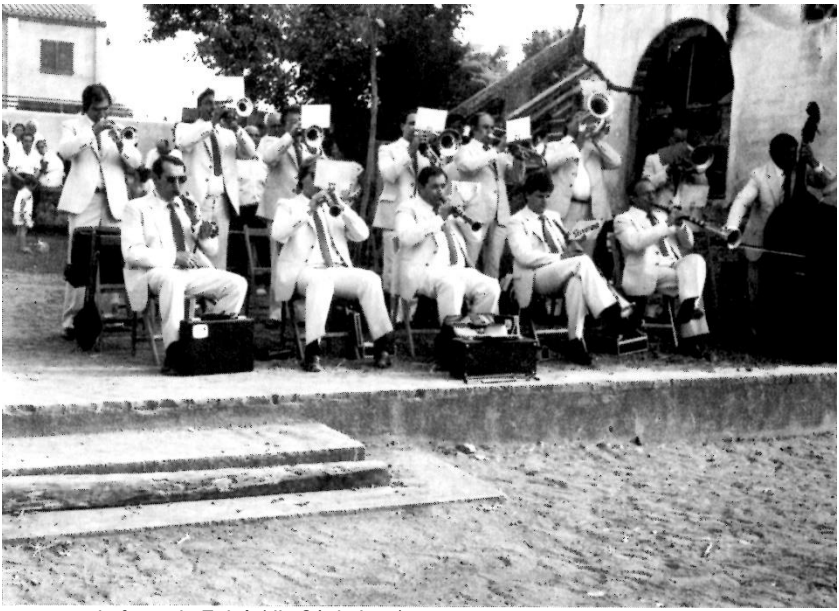
Any 67 a la festa d'Amer el dia de la Mare de Déu d'agost.

A la festa de Sant Martirià de Banyoles, l'any 72.

Molins de Rei, l'any 82.

L'any passat a la festa de Foixà (dia 24 de juny).

sics de la Selvatana, reforçats a vegades per algú del poble, feien un equip de futbol que s'enfrontava als casats de la població. Expliquen que, futbolísticament, el millor de la Selvatana era Cortada. Naturalment, a la nit sí que hi havia ballades i sarau. A Castelldans, a les Garrigues, fa molts anys que hi actuen. També a Sant Sadurní d'Anoia i a Foixà; a Camprodon, per Sant Patllari; a Ultramort; per Sant Esteve, a Llanars, on fa un fred que pela. justament, un diumenge de la quaresma, els integrants de la Selvatana van a Llanars, però aquest dia no toquen, al contrari, hi van invitats i hi assisteixen amb les mullers i els fills. Es fa la matança del porc i, a la tarda, els de Llanars lloguen un conjunt per a fer ball. Per cert, fou allà, l'any 1968, on per primera vegada la Selvatana incorporà llums per a les seves actuacions de ballables.

De poc després s'explica l'anècdota que, tocant en un altre poble conjuntament amb una altra orquestra, un dels components d'aquesta, després de mirar-se els llums els digué sornegueram ent: «La setmana que ve aniré a tocar amb una espelma».

La veritat és que aviat totes les orquestres anaren incorporant llums a les seves actuacions, com anys abans havien incorporat la megafonia. Recordem que la Selvatana va inaugurar els equips de megafonia, l'any 1942, a la festa major d'Arbúcies.

També han estat moltes vegades a la Jonquera amb motiu de la festa major. Un any hi van arribar a la tarda i l'ofici s'hagué de fer sense músics. Els de la Selvatana venien de tocar de lluny, d'un poble de Tarragona, i van tenir pana. L'autocar que es para i que no vol avançar; hom corre a buscar el mecànic. Passen les hores i, la fi, el cotxe arrencà però ja era tard. Sense gairebé dinar, arriben a primera hora de la tarda. La primera salutació, en baixar del cotxe, és d'un home que els diu: «ja us fotrà el rector! Ha hagut de fer l'ofici sense vosaltres!»

Naturalment, el Sr. Rector va comprendre perfectament els motius i el que havia passat. L'ofici, amb tota pompa i solemnitat, es féu l'endemà.

Hi ha un cas curiós esdevingut en una d'aquestes poblacions. Els instrumentistes s'adonaren que un home ja una mica gran, a la vora de la cobla, mirava com s'anaven interpretant les sardanes. No en ballava cap i talment semblava que plorava. Al final de l'actuació, Rahola i Mir s'hi aproparen, tot encuriosits, per veure què li passava. La primera resposta fou feta en un andalús d'allò més tancat: «¿Qué dicen ustedes? Perdonen, pero, no les entiendo». Aleshores, en castellà, li ho preguntaren de nou, i els comunicà que ell feia poc que era a Catalunya, i que no entenia el català, però que li agradava molt la música i en sentir la cobla, sobretot els cants del tenor, s'havia emocionat tant i tant que no havia pogut contenir les llàgrimes.

Destaquem, finalment, en aquest capítol dedicat a comentar els llocs on la Selvatana ha tingut unes actuacions més habituals, la seva presència a les festes de Sant Martirià, a Banyoles. Des d'abans de la guerra que la Selvatana és present cada any en l'anomenada «Festa major de la sardana», tant en les actuacions a la plaça com en el concert que es fa el dilluns de la festa[31]. També destaquem que cada any, abans que s'enderroqués,

31 Aquest concert de les festes de Sant Martirià, al mes d'octubre, és conegut com «La Festa de la música per a cobla» i cada any hi participen les tres millors cobles del país. És considerat el concert més important que es fa a Catalunya. L'organitza el Foment de la Sardana, de Banyoles, amb la col·laboració de l'Ajuntament de la ciutat.

la Selvatana executava un concert al Centre Catòlic, que era un altre dels actes tradicionals de Sant Martirià. També cada any el públic els demana la interpretació de L*'al·legoria.*

CIUTAT PUBILLA

Des de l'any 1960 es va anomenant cada any la «Ciutat pubilla de la sardana». Una població, que pot ser qualsevol de Catalunya, que durant un any representarà l'esperit de la nostra dansa.

Els actes de proclamació de «Ciutat pubilla» tenen un relleu especial, i durant alguns anys, sobretot els de la dècada dels 70, foren una autèntica i palpable manifestació de la més ferma catalanitat.

Esmentem aquest fet ja que, darrerament, la cobla Selvatana ha estat la cobla invitada per participar en la diada de la proclamació com a ciutat pubilla a les poblacions de Solsona, Sant Sadurní d'Anoia i Santpedor.

ALTRES ACTUACIONS

ja hem comentat que l'any 1939 la Selvatana actuà a Granada en un magne festival folklòric -on hi havia grups de tot l'Estat— acompanyant uns ballets tradicionals catalans i que a la nit, en formació d'orquestra, foren els intèrprets del ball de gala que va celebrar-se.

Anotarem que l'any 1963 foren invitats i constituïren l'orquestra oficial de la proclamació de Mis Espana a Palma de Mallorca.

L'any 1974 es commemorà el 50è. aniversari de la mort del gran dramaturg català Àngel Guimerà. A la població del Vendrell varen or- ganitzar-se molts actes bo i commemorant aquesta efemèride. Cal destacar un memorable concert que dugué a terme la Selvatana.

L'any 1975 s'escaigué el centenari del naixement de Pau Casals. En molts indrets de Catalunya va commemorar-se aquest fet. Ripoll va organitzar tot un seguit d'actes per a retre homenatge al nostre català universal. Un d'ells fou la programació d'un concert al Monestir de Santa Maria. La cobla contractada fou la Selvatana, que interpretà obres dels millors autors de música de cobla.

L'any 1982, el departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya va organitzar el Primer Congrés de Cultura Popular, que assolí un clamorós èxit. En el festival de cloenda de la primera part del congrés hi va haver una gran quantitat d'actuacions de les diferents manifesta-

Tuy les Bains a l'any 1952

A Palma de Mallorca durant l'elecció de "Miss Espanya" l'any 1963

Una actuació al Palau de Congressos de Perpinyà (27-XI-81).

Concert de Música per a cobla de la Diputació. Arbúcies a l'any 1 984.

Robert Roqué, autor d'aquest llibre, presentant un concert amb la Selvatana a Arbúcies.

cions de cultura popular de Catalunya. L'acte es desenvolupà al Palau d'Esports de Barcelona. Hi actuaren esbarts, castellers, galajadors, acordionistes del Pirineu, grups d'havaneres, etc. i, en la part de música de cobla, una de les cobles-orquestra que hi prengué part fou la Selvatana.

L'any 1986, la població d'Ibars d'Urgell convocà un concurs de sardanes en el qual participà la Selvatana.

Destaquem diferents actuacions a la Catalunya del Nord, tant en concerts com en ballades, sobretot dues actuacions al Palau de Congressos de Perpinyà. Així mateix, entre els anys 1945-55, la Selvatana va efectuar un bon grapat d'actuacions a moltes ciutats de França: Niça, Tolosa, Bordeus...

Anotem els tres anys de participació (1984, 1985 i 1988) en la campanya de música per a cobla que patrocina la Diputació de Girona. Aquesta campanya permet oferir concerts de música de cobla a molts dels pobles de les nostres comarques, donant a conèixer el bo i millor de la nostra música. En aquests dos anys, la Selvatana, dins d'aquesta campanya, va actuar a Fornells de la Selva, Riudellots, Salt, Besalú, les

Preses, Sant Joan les Fonts, Puigcerdà, Ribes de Freser, Olot, Sant Esteve d'en Bas, Amer, Cassà de la Selva, Sant Hilari Sacalm i Arbúcies.

L'any 1986, a Peralada, es feren unes jornades a la memòria de Josep Serra i Bonal i la Selvatana va intervenir en molts dels actes. El mateix director, Pere Fontàs, va pronunciar una conferència sobre la vida i la música de Josep Serra.

DISCOGRAFIA

Un total de 16 discos han estat enregistrats per la Selvatana en el decurs d'aquests darrers anys, als quals cal afegir-ne tres que sortiran en breu, durant el 1988: un de dedicat a les sardanes de Salt, un altre a diferents pobles de la comarca de la Garrotxa i el darrer commemoratiu del 75è. aniversari.

Els primers discos foren enregistrats l'any 1959; són tres discos petits gravats per la casa «La Voz de su Amo» i que contenen les sardanes *El rossinyol*, de Josep Serra, *La processó de Sant Bartomeu,* d'Antoni Català, *La noia alegre que no sap plorar,* de Joaquim Serra, *La vila de Cassà,* de Josep Coll, *La donzella de la costa,* de Juli Garreta, *Els dos serenos,* de Josep Coll, *La verge vella,* de Ramon Serrat, *Al·legoria,* de Josep Albertí, *Rosa gentil,* de Francesc Mas Ros i *La cançó del taper,* de Cassià Casademont.

L'any 1964 es grava amb l'empresa «Sandiego», radicada a Girona, que tenia els seus estudis davant mateix de la catedral, al costat dels jutjats. Es grava un disc petit amb les sardanes: *Colla de Figueres,* de Jaume Cristau, *Empúries,* de V. Ballescà, *Cresta enlaire,* de Josep Albertí, i *Badia de Roses,* de M. Cano.

Justament dins d'aquesta mateixa casa discogràfica, diversos membres de la Selvatana gravaren música lleugera amb un conjunt que es deia «Abelardo y los cuatro diplomàticos».

L'any 1967 es grava un disc amb la casa «Sayton» que inclou *Apassionada,* de Joaquim Serra, *Anna,* de Francesc Mas Ros, *La cançó de l'avi,* de Josep Serra i *Costa Brava,* de Bartomeu Vallmajó.

El 1972, amb la mateixa casa, s'enregistra un disc de sardanes de Mas Ros que conté *Santi Coll*' *El bosc de can Déu, A Mossèn Cinto* i *Amics de Barcelona.*

L'any 1974 la Selvatana enregistra el primer disc de llarga durada. Es tracta de sardanes dedicades a la població de Vilanova i la Geltrú. El disc serà dirigit musicalment pel mestre Antoni Ros Marbà. Les sarda-

CATALANS A L'ALGARVE
SARDANES D'EN JOAQUIM SOMS
COBLA LA SELVATANA

COBLA LA SELVATANA
L'AMIC HOMAR
BERGA CIUTAT PUBILLA
Dues Sardanes del Compositor
FRANCESC MAS ROS
CANIGÓ
CA-30 ST
sardanes per ballar

nes que el componen són les següents: *Vilanovina,* d'Eduard Toldrà, *Vilanova i la Geltrú,* d'Artur Rimbau, *La rambla de Vilanova,* d'Anton i Tort, *En Cisquet de Vilanova,* d'Emili Vidal, *Geltruenca,* de Ricard Viladesau, *Els gegants de Vilanova,* de Joaquim Serra, *Dansaires Vilanovins,* de Josep Ma. Guitart, *Platja de Vilanova,* de Francesc Mas Ros i *Vilanova,* de Pere Mercader.

L'any 1975 es grava un disc de la col·lecció «Els clàssics de la sardana», instaurada per l'Obra del Ballet Popular, dedicat a Joaquim Serra i Corominas. El dirigeix Josep Ma. Bernat, i conté les següents sardanes: *Cant de joia, Vora el rierol, La noia alegre que no sap plorar, Remembrança, Mar blava, Ofrena, Rocacorba, Margarida, La meva Joaquima, Elegia, Endreça* i *El xicarró.*

Un nou disc surt al carrer l'any 1978, enregistrat per la casa «Edigsa». Es un LP amb les següents sardanes: *Delectació,* de Josep Serra, *Montserrat,* de Vicens Bou, *La meva Rosa,* de Raimon Sabater, *Pregària,* de Ramon Serrat, *Alt Vallespir,* de Max Havart, *L'Hostal de la Peira,* d'Eduard Toldrà, *Batecs del poble,* d'Enric Riera, *Paquita,* de Fontàs-Mir, *Una mirada,* de Pep Ventura i *Júlia,* de Manel Saderra i Puigferrer.

Aquest mateix any i en directe, des del Palau de la música de Barcelona, la casa «Phonic» va efectuar l'enregistrament dels premis Joaquim Serra, amb l'actuació de l'Orfeó Català i la cobla Selvatana. Això representa un nou àlbum discogràfic, amb les següents obres: *El petit Oriol,* de Josep Prenafeta, de Lleida -que és el guanyador del certamen i que, alhora, representa un descobriment, una aportació valuosíssima a la música de cobla—, *El refugi*, de Fèlix Martínez i Comin, *A l'entorn de la porxada,* de Josep Ma. Ruera, *Monts agre,* de Tomàs Gil Membrado, *Formosa Saraí,* de Jaume Cristau i *Un dia de març,* de Josep Solà.

A l'altra cara, i conjuntament amb l'Orfeó Català, hi ha: *El cant a la senyera*, de Fèlix Ma. Millet, *Marinada,* de Pérez Moya, *Sant Jordi triomfant,* de Francesc Pujol i *Els segadors,* amb arranjaments de Josep Viader[32].

L'any 1979 la Selvatana enregistra un nou àlbum discogràfic amb la casa «Edigsa», on hi ha les següents sardanes: *Apassionada,* de Joaquim Serra, *La sardana del vailet,* de Pep Ventura, *Enyor,* de Ricard Lamotte de Grignon, *Isabel,* de Juli Garreta, *Marinera,* d'Eduard Toldrà, *Montserratina,* d'Amadeu Vives, *Pel fill que no vindrà,* de Ramon Serrat, *Plany,* de Josep Serra, *Jovenívola,* de Francesc Pujol i *Davant la Verge,* d'En ric Morera. Verament, un disc d'una qualitat musical excepcional.

El 1981 i també amb «Edigsa», surt un altre LP amb les següents sardanes: *Banyuls*, *Ciutat Pubilla,* de Max Havart, *Al·legoria,* de Josep Albertí, *Posta de sol,* de Josep Ma. Tarridas, *Gentil escalenca,* de J. Vi 1 à, *Amb l'esperit vibrant,* de Montserrat Pujolar, *L'estany blau,* de Joan Pons, *Tenora enyorada,* de Manuel Saderra i Puigferrer, *Castell d'Estela,* de Pere Fontàs, *Mirant el cel,* d'Agustí Borgunyó, i *La plaça dels petons,* de Josep Auferil.

Amb el nom genèric de l'Andreu de Mollet, s'enregistra un disc el 1982. Les sardanes dedicades a aquest gran sardanista són les següents: *L'Andreu de Mollet,* de Mas Ros, *Montse,* de Josep Ma. Boix, *L Andreu i en Josep,* de Ramon Vilà, *Els dos Andreus,* de Jaume Beumala, *Camisa groga,* de Josep Auferil, *L Andreu sardanista,* de Jaume Bonaterra, *Aquella*

32 Josep Viader. Girona, 1917. Pedagog, compositor i director de coral. Ha desenvolupat una tasca extraordinària com a arranjador de temes populars per a cant coral i ha escrit diverses sardanes.

parella de Mollet, d'Artur Rimbau, *L'amic Oliveras,* de Francesc Gustens, *Per tu, Andreu,* de Mas Ros i *L Andreu petit,* de Josep Ma. Boix.

L'any 1983 i per a la Societat La Barretina, de Malgrat, la cobla Selvatana grava un disc de llarga durada que conté les sardanes *El Centenari de la barretina,* de Mas Ros, *Malgratencs a la plaça,* de Ramon Rosell, *L'Aplec de Malgrat,* de Josep Ma. Tarridas, *Festa de poesia,* de Josep Vicens (Xaxu), *Dansaires malgratencs,* de Ramon Rosell, *La Barretina,* de Josep Vicens (Xaxu), *Malgratenca,* de J. Vergés, *Petita Josefina,* de Manuel Saderra i Puigferrer, *Es la barretina,* de Mas Ros i *De Malgrat sóc la pubilla,* de Ramon Rosell.

I de l'any 1984 és un disc de sardanes de Joaquim Soms, encapçalat per *Catalans a lAlcàrria* i que és cantat; les altres sardanes són: *Guixolenca, Som-hi Moré, A l'amic Ramon, A l'ombra del campanar, Paisatges olotins, Maria de Pineda, Begurenca, Per tu, Masnou* i *Pescadors mataronins.*

El darrer àlbum discogràfic enregistrat per la Selvatana ha estat gravat amb motiu del 75è. Aniversari de la fundació de la cobla-orquestra, i conté els següents temes:

CARA A

NOCES DE DIAMANT. ..... Pere Fontàs
CONQUERIDORA (Tenora Jaume Condal) ..... R. Viladesau
BUFALO BILL (Fiscorn Francesc Rodríguez)..... Josep Coll
DE SANT FELIU A S'AGARÓ..... Vicenç Bou
MONT-ROIG..... Pere Mercader

Direcció: *PERE FONTÀS*

CARA B

PARIA NOSTRA ..... Lleó Borrell
ROSO (Pelteu amor) ..... Popular catalana
*CANÇÓ D'AMOR IDE GUERRA (sardana)*R. Martínez Valls
VOLDRIA ..... Ileó Borrell
LA DONCELLETA ..... F. Saez - j. Planas de Farnés
POBLE DE TOTS..... ..... Lleó Borrell

Direcció: *PERE FONTÀS i LLEÓ BORRELL*
Amb les veus de BIEL, MAITE, JORDI, ANNA i FRANCESC.

VIII
MÚSICS RELLEVANTS

Com hem pogut comprovar, en el decurs d'aquests 75 anys de vida de la Selvatana una gran quantitat d'instrumentistes han figurat en les files de la cobla. Uns hi han passat bona part de la seva vida artística, d'altres només algunes temporades. La veritat és que tots ells són els que han escrit la història d'aquesta cobla-orquestra. Es evident que tots han contribuït en l'èxit assolit, que tots han posat el seu esforç i el seu art en la interpretació de la música. Voldríem manifestar, això no obstant, en parlar de la història de la Selvatana, que tots els seus músics han estat importants i transcendents. Naturalment, uns més que altres, potser per l'instrument que interpretaven. I això no solament a la Selvatana, sinó també en les altres formacions en què han actuat. Conjuntament configuren, sens dubte, la història general de la nostra música.

El fet de la gran quantitat de músics autòctons constitueix un fenomen ben remarcable a casa nostra. Actualment són moltíssims els instrumentistes sortits del nostre país. D'altra banda, es pot demostrar que en altres formacions, sobretot de cobla, que han existit o existeixen arreu de Catalunya, són nombrosos els músics procedents de l'Empordà, del Gironès, de la Selva o de la Garrotxa... Moltes vegades, quan repassem noms d'instrumentistes que han desenvolupat la seva tasca en altres indrets de la terra catalana, trobem que ells mateixos o els seus pares procedeixen de les nostres comarques. A cobles tan importants com la Barcelona, per exemple, sempre hi ha hagut, i en quantitat ben respectable, gent d'aquestes contrades. També en trobem a Manresa, a la Catalunya Nord, etc...

Gràcies, precisament, a la sardana, i per tant a la música de cobla, han estat moltes les persones que s'han dedicat al món de la música, raó per la qual a les comarques de Girona n'hi trobem una quantitat ben respectable.

En el darrer cens de cobles, publicat per la revista *SOM* del mes d'octubre de 1987[33], trobem 25 cobles a les comarques de Girona, 12 a

33 Revista *SOM,* núm. 91.

Barcelona ciutat, 32 a les comarques de Barcelona, 7 a les de Lleida, 7 a les de Tarragona, 7 a la Catalunya Nord i 1 a Andorra.

En la formació mixta de cobla-orquestra, la gran majoria pertany a les comarques de Girona i, sense voler menysprear-ne cap, les considerades capdavanteres i de més ressonància romanen totes a les terres gironines.

Formen, precisament, el binomi cobla-orquestra que, pràcticament des de sempre, han utilitzat per poder desenvolupar la seva tasca, tant en les sardanes com en el ball, i que és imprescindible per a cobrir les necessitats orquestrals de qualsevol festa major.

Aquest tipus de formació musical, únic al món, executa oficis, cercaviles, concerts de cobla, clàssics i de música catalana i, a més a més, ballables. De sempre, com hem vist, la cobla Selvatana ha omplert totes aquestes possibilitats, emmotllant-se, sobretot en el ball, a les tècniques més modernes i actualitzades.

En les pàgines següents intentarem glossar la personalitat d'aquells instrumentistes que, per la seva trajectòria musical i artística, més s'han destacat en la història de la Selvatana. Sense —ho repetim— menystenir els altres.

1944)

RAMON SERRAT I FAJULA
(Sant Joan de les Abadesses, 1881 - MUM Terrassa,

De Serrat, hem comentat ja la seva vida en el capítol tercer, en parlar de la fundació de la Selvatana. Afegim-hi ara que va arribar a Cassà l'any 1911 per incorporar-se a les files de la Unió Cassanenca i que el 1913 fou un dels fundadors de la Selvatana.

Serrat fou un personatge molt inquiet, que va viure en diferents poblacions del nostre país. Inicialment, la seva formació musical fou molt primària. A la seva vila d'origen, Sant Joan de les Abadesses, havia estudiat

solfeig i violí amb l'organista del monestir, Basili Vilageliu. A Cassà té l'oportunitat de rebre classes de mossèn Gabriel García, que era cl director

El 1916, Grahit havia escrit d'ell: «...més que com a obres meritòries, sota el punt de vista musical, les sardanes de Serrat tenen certa inspiració»[34].

Les primeres que escrigué foren *La font del Cubilà* (1909), *Festívola, L'ermita daurada, La cantaire del Freser...*

Durant els anys 20 té correspondència amb Enric Morera[35] i aquest li dóna per carta una sèrie de lliçons, que fan que repassi i arrangi les seves primeres obres. D'aquesta circumstància en surten composicions molt més completes. Ell mateix deia que si alguna cosa de mèrit havia escrit, ho devia a Morera.

Val la pena que citem diferents obres de Ramon Serrat, car les seves sardanes, la seva música, són les que perfilen el personatge d'una manera més contundent. Jeroni de Moragas les va definir així: «Sardanes que per damunt de tot són sardanes (permeti's l'expressió). Sardanes que tenen la bellesa de les coses ingènues i la tècnica de les obres mestrívoles». Remarquem també el comentari de Jaume Pahissa, publicat al programa de l'aplec de la sardana de Barcelona del 1936: «Vaig tenir el plaer de dirigir una composició simfònica del mestre Serrat, executada per una excel·lent orquestra. En aquesta obra es palesava el sentit orquestral del seu autor. L'orquestra sona ampla, neta i viva. Les idees són originals, d'un caràcter noble i d'un accent profundament català. Les harmonies, sense ser complicades, són interessants i tenen un aire romànic que de tant en tant unes pinzellades de sentit modern les fan més saleroses i els donen un punt de picant. I, per damunt de tot, se sent córrer per les veus de la música de Serrat una vida i una frescor que fa que tot seguit penetri en l'esperit de qui l'escolta. Totes aquestes qualitats es troben en les obres del mestre Serrat, en les seves composicions instrumentals, en les seves cançons, la seva òpera *El somni de Neus* i sobretot en les seves nombroses i gustades sardanes, que són les que han fet més popular el nom de l'autor».

---

34 *Recull sardanista.* **Girona, 1916.**

35 **Enric Morera. Barcelona, 1865-1942. Famós compositor, autor de** *La Santa Espina, La sardana de les monges, Les fulles seques,* **etc.**

Entre les seves sardanes, ultra les que hem esmentat, anotem: *Fent-se clar*; *El pantà de Xuriguera*, *L'hereu Maraldes, Neu rodona, La Verge vella, Pel fill que no vindrà, Antònia, Pregària, La rosa de Sant Jordi, La noia gran, Nit serena, L'oreig entre els pins*, etc... Destaquem la seva obra teatral, intitulada *El Roser de Vallfogona*, amb 22 números musicals, estrenada a Ripoll el dia 25 de febrer, si bé no podem precisar si fou de l'any 1919 o del 1920.

Només dos anys de la vida d'aquest home transcorregueren a les files de la Selvatana, però fou, sens dubte, un dels qui va sembrar una bona llavor.

PERE ARPA I TORREMILANS

(Cornellà del Terri, 1889 - Cassà de la Selva, 1958)

Com ja comentàvem en el capítol tercer en parlar dels fundadors de la Selvatana, Pere Arpa fou una persona cabdal, no solament en la formació de la nova cobla-orquestra, sinó també en tot el seu desenvolupament.

Arpa va arribar a la població de Cassà de la Selva de ben jove —tenia catorze anys— i ja va anar-hi a fer de músic, contractat per la cobla Vi- nyets.

Arpa és fill de la població de Cornellà del Terri, un bonic poble al costat mateix de Banyoles. I ja als onze anys actuava en una cobla de la seva vila, la Cobla d'En Poch.

Fou, però, en Narcís Martí (Cisó) qui veié les possibilitats musicals del jove intèrpret i qui li va ensenyar en profunditat l'art musical i, especialment, l'instrument que l'acompanyà tota la vida, el fiscorn.

Va estar molt poc a la cobla Vinyets, d'on aviat passa a l'orquestra Cervantes, de Palamós, i l'any 1905 el trobem en una formació de Tossa de Mar. L'any següent s'incorpora a la Unió Cassanenca, fins a l'any 1913, data en la qual forma part i és un dels fundadors de la Selvatana.

Com tants d'altres, durant els anys de la guerra s'exilia a França, i després de la contesa torna a Cassà de la Selva. I és ell, precisament, el que reorganitza la Selvatana. Recordem que la primera actuació que es féu a Cassà després de la guerra fou interpretada pels músics que en aquells moments hi havia a la població, sota el comandament de Josep Coll. L'Arpa encara no hi era, a Cassà, però tan aviat com tornà es dedicà a reestructurar la seva cobla, la Selvatana.

La seva personalitat era extraordinària, la seva estima per la Selvatana, immensa, el seu braó i coratge, fantàstics. No en va els seus companys de cobla l'anomenaven, una mica en broma, «el General».

Ell mateix, en una entrevista a la revista *Llum i Guia* de Cassà de la Selva que li féu N. Negre comenta: «La Selvatana va començar a cotitzar-se i a agafar renom de debò a partir del 1916, arran del concurs de cobles celebrat a Girona, on es classificà en segon lloc». I reconeix, amb agraïment i admiració, que en les sessions preparatòries va col·laborar-hi amb molt d'encert i ajut mossèn Gabriel Garcia, aquell capellà músic que tant va influir en l'ambient musical de la població de Cassà i que a tants joves va formar musicalment.

Al rengle de darrera, Arpa, amb el seu fiscorn, no solament era un intèrpret excepcional —se'l considera un dels millors de tots els temps-, sinó que era l'impulsor, l'ànima i el batec de tota la cobla. Si alguna vegada la cosa no rutllava prou, l'energia d'aquest home, un crit seu, feia que tot tornés a anar sobre rodes.

1 si musicalment, en la feina, fou més que brillant, recordem que també és compositor. Anotem les seves sardanes més famoses: *Dues flors, Serafina, Tres fiscorns* (escrita precisament per a ser interpretada per tres fiscornaires) i, sobretot, una sardana de gran qualitat, *Tamborinada.*

Hem de remarcar, d'altra banda, la tasca comercial d'Arpa. Ell, des del primer dia, es posa al front de la cobla. N'és el representant, i cerca contractes i actuacions arreu del país. Incansable, quan la feina de músic s'acaba, comença la d'anar d'un lloc a l'altre a parlar amb Ajuntaments, comissions de festes, etc., per a buscar unes actuacions que ben aviat arriben, gràcies a la feina ben feta que els components de la Selvatana

desenvolupen. L'any 1947, per exemple, la Selvatana va actuar a 200 llocs fora de Cassà de la Selva, circumstància que dóna una idea de la vitalitat de la formació i de la feina de representant de Pere Arpa.

Fins a l'any 1954, Arpa en serà el representant, i just en aquesta data, quan compleix els 65 anys, deixa la feina i es retira de la música, seguint sempre, això sí, les evolucions de la seva cobla-orquestra.

L'any 1958, a la mateixa població de Cassà, on pràcticament passà tota la vida, va morir Pere Arpa i Torremilans. Encara avui, els qui el conegueren el recorden com una excel·lent persona, un formidable músic i un meravellós company.

Potser actualment la Selvatana no existiria si no hagués estat per la tasca encomiable que durant tants anys, sobretot en els més difícils, dugué a terme Pere Arpa.

ROBERT VILALLONGA
(Cassà de la Selva, 1897)

Un dels més joves fundadors de la Selvatana —tenia 16 anys el 1913— fou Robert Vilallonga, fill de Cassà. Malgrat la seva jovenesa, llueix ja un ben refilat bigotet i té una presència elegant i distingida. En principi és el segon tible, i en els ballables agafa el clarinet.

Aviat passa a ocupar la plaça de primer tible i és admirat en les ballades pel seu coratge i atreviment. Foren famoses Ics interpretacions de moltes de les sardanes que tocava. Estigué a les files de la Selvatana fins a l'any 1929, en què passà a la cobla Girona. D'aquesta etapa en queda el record en forma discogràfica d'algunes de les seves acurades interpretacions.

Aquesta discografia està enregistrada en aquells antics discos de pedra

de la casa «La Voz de su Amo». En el disc que hem esmentat trobem una sardana de tible escrita per ell mateix, que encara avui s'escolta per carrers i places i que s'anomena *Encisadora.* L'altra sardana que té enregistrada duu per títol *Atreviment* i la va escriure expressament per a ell Josep Saderra[36]. En escoltar aquest disc, cal fer esment de com es nota la força interpretativa de Vilallonga, que fins i tot deixa la resta de la cobla com opaca, apagada. Les notes de tible, per ell interpretades, brollen fortes i fermes, amb decisió.

A casa seva vam tenir l'oportunitat d'escoltar aquests discos. Davant del tocadiscs, dret, seguint amb força i moviment els sons que sortien de l'altaveu, semblava talment que tenia el tible als llavis i era ell en persona qui actuava. Era el seu cant, la seva música, la seva manera d'interpretar. «Sí, digué, aquest era en Berto».

Vilallonga, com molts altres músics, alternava la feina musical amb una altra, la de taper, a les pròsperes indústries del suro.

Després del breu parèntesi de dos anys a la cobla Girona, Robert Vilallonga retorna a la Selvatana l'any 1931. Hi roman fins al 1939.

A l'acabament de la guerra civil, Vilallonga deixa la música i treballa únicament en la indústria del suro, de la qual és l'encarregat.

Tot i que ja fa anys que no és als empostissats, la seva vocació musical es manifesta palesament en la conversa que hi hem mantingut. Parla de la sardana i del seu instrument, el tible, amb veritable estima.

Home cordial, sincer i agradable, recorda amb vertadera passió i amb nostàlgia la seva etapa com a instrumentista. Reviu en la seva memòria les melodies i s'ageganta el seu geni musical i la seva enorme personalitat.

36 Josep Saderra i Puigferrer. Sant Feliu de Pallerols, 1883 - Banyoles, 1970. Compositor, autor de sardanes de caire popular com *Maria de les trenes, Bell Penedès, Vigatana,* **etc.**

PERE MERCADER i ANDREU
(l'Escala, 1885 - Cassà de la Selva, 1969)

Escalenc de naixement, es traslladà ben jove a Cassà de la Selva, on formà part de la cobla Els Vinyets. L'any 1913 fou un dels qui formà la nova cobla Selvatana. Com a instrumentista, després de la guerra civil, s'integrà a l'orquestra Hispania, que va subsistir fins a l'any 1942. Després va a la Principal de Llagostera. Va morir a Cassà el dia 15 de juliol de 1969, a l'edat de 83 anys.

Es calcula que va escriure unes 500 sardanes, obres que podem incloure dins del prototipus de sardana popular i empordanesa.

Va fer servir el nom de Joan Calders com a pseudònim per a diferenciar, segons ell, les dues tendències en la manera d'escriure. Signades per Joan Calders, trobem les sardanes de caire més popular i saltirones, i amb el seu propi, aquelles més treballades. Mercader cultiva un estil de composició popular, sense caure en excessives concessions, però mantenint sempre un predomini de la inspiració per damunt de la tècnica. Naturalment, aquesta amplíssima producció —moltes de les seves obres resten oblidades en algun vell arxiu— és pràcticament desconeguda.

De tota manera, en podem citar algunes que de tant en tant són interpretades i que no han caigut en l'oblit: *Presumida, Escalenca, Conxita encisera, Els dos promesos, Mar menuda, La pagesa, Montseny, La gaita, Nit serena, Bosquejant, Tristesa, Cant a la Selva* (obligada de tible), *Violetes, En Xiva, L'amic Percaula, L'avi de Gràcia, La cançó de Gràcia*, etc. Totes les que acabem d'esmentar figuren signades amb el nom propi, és a dir, amb el de Pere Mercader.

Entre les que va escriure sota el nom de Joan Calders, n'hi ha una que s'ha interpretat centenars de vegades, i és de les sardanes que més

acceptació popular han tingut. Fem referència, concretament, a la conegudíssima *Gota d'aigua.* Altres obres seves, aparegudes amb la signatura de Joan Calders, són: *Albons, Cançó de juny, Flors de l'Empordà, La platja de Lloret, Matinada fresca, Mont-roig, Vallvidrera...*

Resumint, podem dir que algunes de les sardanes escrites per Pere Mercader (Joan Calders) han merescut la multitudinària acceptació del públic sardanista i l'inapreciable do de sobreviure l'autor. Moltes vegades, en ballades o en aplecs, trobem programades obres seves que els sardanistes ballem amb ganes i plaer.

Cal destacar, també, l'enorme tasca que desenvolupà com a arranjador musical, sobretot els primers anys, en el decurs dels quals, naturalment, feien falta moltes partitures per a interpretar, sobretot en ballables i peces de concert.

La feina en aquest camp fou notable, fins a l'extrem que encara actualment es fan servir, amb algunes modificacions, els seus arranjaments. Això demostra els coneixements musicals que posseïa Mercader i també la seva tècnica en el sentit de poder i saber adaptar obres clàssiques o sarsueles a la petita orquestra.

Mercader fou homenatjat, l'any 1969, pocs mesos després de la seva mort, dins el primer aplec de la sardana de Cassà de la Selva. Així mateix, un carrer de la vila és dedicat a la seva persona.

JOSEP COLL I LIGORA
(Llançà, 1893 - Cassà de la Selva, 1965)

El 1965, a l'edat de 72 anys, morí a la vila de Cassà de la Selva aquest instrumentista i pedagog de tenora i compositor de sardanes.

Vivia a la població de Cassà, amb la seva esposa, des que es va retirar com a instrumentista de la cobla Barcelona, l'any 1957. Nat el 1893 a Llançà, arribà a Cassà l'any 1914 per a entrar a les files de la Unió Cassanenca. L'any següent s'incorporà a la Selvatana, en la qual va romandre fins al 1923. Els anys de guerra els passà també a Cassà i, una vegada acabada la lluita, formà el 1939 una cobla integrada pels instrumentistes que hi havia al poble. Aquesta formació, que durà pocs mesos, es deia Cobla de Josep Coll. En la seva vida professional, després de la Selvatana va a la Principal de la Bisbal, i posteriorment a la cobla Barcelona, substituint Albert Martí.

Com a instrumentista, se'l considera un dels millors de totes les èpoques. La seva dicció i fina sensibilitat i la matisació ajustada dels passatges melòdics el convertiren en una gran figura d'aquest instrument.

En el camp de la composició, quasi totes les seves sardanes —publica la revista *SOM* núm. 12— eren enfocades al lluïment personal de l'instrumentista i principalment de la tenora. Moltes han restat oblidades després del seu traspàs, però n'hi ha que es continuen interpretant a molts llocs, sobretot *El Sereno*, la melodia de la qual és una popular tonada que alguns serenos de poble cantaven a la nit, donant a conèixer al veïnat l'hora i l'estat del temps. La cantarella deia això: *«Alabado sea Diós, las once...han dado, sereno o nublado...»*[37].

De sardanes per a tenora esmentem: *Aromes d'estiu, Cant a la vida, Jorn naixent, Escalant l'infinit, Apa, camina, L'amic Joan, Angeleta, L'amic Catllà* (per a tenora i tible), *Expectació, Competència, En Cupí flequer, Dos solistes*\ per a tible, recordem *Maria.* Altres sardanes seves són: *Enric, xiulem?, Els dos serenos, Pescant granotes, La sirena i el pastor, Sempre per tu, Na Mercè dansaire, Posta de sol, Verdú a Sant Pere Claver, De Cassà a Ceret.* 1 obligades de fiscorn, *Retorn* i *Búfalo Bill.*

Coll deixà escrit un magnífic *Mètode per a tenora i tible*, que és una obra de consulta imprescindible per a tots aquells que volen tocar algun dels instruments esmentats.

Però el fet més curiós i anecdòtic de la vida de Josep Coll rau en la tenora metàl·lica que es va construir. La tenora en qüestió va aixecar molta polèmica i encara avui, en alguns cercles, és motiu de discussió.

---

37 **Revista** *SOM,* **núm. 14.**

Josep Coll, en el llibre esmentat, parla així d'aquesta tenora:

«La tenora de què se serveix l'autor és de metall, i fou construïda a iniciativa dels mestres Francesc Pujol i Josep Serra amb la finalitat de trobar una més fixa estabilitat d'afinació en els canvis de temperatura i, també, per tal que, en diferir de les altres tenores quant al taladrat i a la distància entre els forats, es pogués aconseguir un so més homogeni, més brillant i més nasal, tota vegada que, aquelles, degut a la manca de lògica que impera en llur construcció, deficient i rudimentària, tenen els tres registres desequilibrats: els greus són massa amples i els aguts massa grossos en comparació amb els mitjos».[38]

Aquestes són les raons que dóna Josep Coll per a justificar l'instrument

D'altra banda, els detractors d'aquesta innovació li retreuen que pretenia dissimular amb aquesta tenora una possible minva de facultats (recordem que Coll era de poca envergadura física). Isidre Molas diu que era baixet i primet i que, a primera vista, semblava un noi prematurament vestit d'home. De tota manera, això quedà aviat desvirtuat gràcies precisament al seu propi testimoni com a intèrpret i virtuós de la tenora.

Aquest instrument, o sigui, la tenora metàl·lica, el va estrenar el 24 de maig del 1931, a Barcelona. 1 encara avui es continua discutint entre els qui l'havien escoltat si hi havia diferències o no. Si tenim l'oportunitat de sentir la discografia que va gravar amb la cobla Barcelona, comprovarem si som capaços de notar la diferència. En morir, la seva vídua va donar la tenora al Museu de la Sardana de Girona, fundat per Baró Güell. [39]

Cap més instrumentista no ha fet servir la tenora metàl·lica de Josep Coll, que per voluntat de la seva esposa, la senyora Àngela Teixidor, es troba avui a Girona. Sembla, però, que seguint les indicacions del mateix Coll, se'n construí una altra per a Josep Mir, deixeble seu, que no s'arribà a estrenar.

---

[38] *Mètode de tenora i tible*, **de Josep Coll.**

39 El Museu de la Sardana, de Girona, està instal·lat a l'antic institut, juntament amb el Museu de la Ciutat. Va inaugurar-se l'any 1964, però des del 1980 era tancat. Pel gener del 1988 es tornà a obrir. A més de la tenora de Josep Coll, conté antics instruments, programes d'aplecs i festes majors, partitures , dibuixos, gravats, etc.

JOSEP GRAVALOSA I GERONES
(Santa Coloma de Farners, 1882 - Sant Feliu de Guíxols, 1976)

Del pas de Josep Gravalosa per la Selvatana n'hem parlat en el capítol IV. Destacarem ara, únicament, la seva trajectòria com a compositor de sardanes.

De bell antuvi direm, però, que en els últims anys difícilment sentim enlloc cap de les seves obres. Sembla talment un desconegut i això, sincerament, és una pena. Moles descriu així les sardanes de Gravalosa: «Les sardanes d'En Gravalosa són filles d'un enamorat de la bona música. Generalment, els curts constitueixen un preàmbul ambiental d'allò que ha de ser l'obra, i ens fan sentir alguna lleugera anticipació del motiu que ha de servir-li com a tema principal. Els llargs solen començar amb un episodi que prepara adientment la melodia central. El fort Final, relacionat amb aquest tema, ens el presenta amb una instrumentació brillant i engrescadora. Considera el tible l'instrument més difícil d'escriure, pel seu so aspre i la manca absoluta d'expressió. Cerca efectes orquestrals sense moure's d'una senzillesa harmònica sempre acurada. Sap treure sonoritats ben originals entre fiscorn i trombó. Als Finals, no oblida mai que els balladors han de saltar alegrement»[40].

La seva primera composició sardanística data de l'època en què fou director de la Selvatana. S'anomena *De broma,* i amb aquesta obra vol demostrar que es pot escriure una sardana realment balladora, sense la vulgaritat de la majoria de les que es tocaven en aquell moment. L'èxit que obtingué amb aquesta obra l'animà a escriure'n més. En total, Gra-

40 *La sardana.* **Vol. II. Editorial Bruguera, S.A. 2a. edició, 1972.**

valosa ha escrit unes 90 sardanes, de les quals remarcarem, entre les primeres: A can Pullé, La penitenta, Somniant, La nostra dansa, L'encís d'un despertar, El dubte d'una noia enamorada, Ramblejant, Evocacions gironines, les quatre darreres totes premiades. Altres obres seves, fins a la darrera, que fou Dilecta amiga Remei, són La sardana del migdia, Remembrances de la vida, Enriqueta, IM petita Elena, El ballador de casa. LA gràcia de Gràcia, etc...
Josep Gravalosa va morir l'any 1976 a Sant Feliu de Guíxols. Al seu enterrament, només els familiars i uns quants amics músics li donaren l'últim adéu.

MARTÍ SALÓ I PARALS
(Palau Sator)
EMILI SALÓ I RAMELL
(Granollers, 1905- 1988)

La nissaga dels Saló té un paper important en la història de la sardana, raó per la qual no podem deixar de banda que Martí Saló i el seu fill Emili estigueren vinculats amb la Selvatana. Sembla que el pare de Martí residia de temps a la població de Palau-Sator -on era conegut com en «Sebio»—, alternant la feina de músic amb la de fuster. A la cobla de Palau-Sator els Saló hi eren ben arrelats. No obstant això, Martí Saló marxà per anar a tocar a una cobla de Granollers. Allà li van néixer dos fills que s'han fet cèlebres: Emili i Conrad Saló i Ramell.

Pels voltants de l'any 1910, els Saló retornaren a Palau-Sator. Martí, mentrestant, entrà i sortí de la Principal de la Bisbal un parell de vegades.

L'any 1922, Martí Saló i el seu fill Emili s'incorporaren als rengles de la Selvatana per espai de dues temporades. Al final del 1923 retornaren a la Principal de la Bisbal. Els acompanyava, aquesta vegada, un altre Saló, Conrad.

Martí Saló, que juntament amb el seu fill Emili visqué el canvi del cornetí a la trompeta, va deixar la feina de músic exactament l'any 1948.

Emili, home inquiet on n'hi hagi, abandonà la Principal de la Bisbal el 1940. Es traslladà primer a Barcelona, després a Madrid i posteriorment a l'Orient Mitjà. A la capital d'Egipte escrigué l'any 1949 la sardana *Tramuntanada,* que encara avui assoleix un gran èxit quan és interpretada.

Ha escrit unes tres-centes sardanes, de les quals destaquem *Tardorenca, Gaia tardor, Ventada de Març, Els setges de Girona, El bruel de Pals, Palau del vent*, etc. Per a sardanes de caire més popular ha emprat el pseudònim de Pau Marons.

TOMÀS GRAU I BALMAÑA

(Tossa de Mar, 1912)

Encara ara molta gent l'anomena «en Tomàs de la Selvatana», ja que Tomàs Grau fou intèrpret d'aquesta cobla-orquestra des de l'any 1931 fins al 1950, amb el parèntesi de la guerra entremig.

Nasqué a la vila de Tossa de Mar, l'any 1912. Orfe de mare des de molt petit, als sis anys ell i el seu pare es traslladaren a Sant Feliu de Guíxols, on tenien família. Com que no li agradava gaire l'estudi, als tretze anys ja el trobem empleat en una fabrica de suro. El seu company de feina xiulava molt bé les cançons de moda, ja que era instrumentista de trompeta, i Tomàs, també xiulant, l'acompanyava, la qual cosa va fer que li diguessin que tenia bones qualitats per la música. Això animà Tomàs, que començà a estudiar solfeig i fiscorn amb el senyor Figueras,

un mestre de la població. Aviat va formar part d'una orquestra de set o vuit que anaven pels pobles de la rodalia a fer sardanes i serenates. Mentrestant, Josep Maria Vila Gandol organitzava un conjunt de músics per a il·lustrar musicalment les sessions cinematogràfiques, i Tomàs Grau en fou un dels components. Gairebé cada setmana la companyia de sarsueles del mestre Beut n'interpretava alguna i, com és natural, feien falta músics. Tomàs Grau, que ja havia deixat el fiscorn i interpretava la trompeta, feia sempre per un.

L'any 1931, a mitja temporada, la companyia del mestre Beut interpreta una sarsuela a Cassà de la Selva. Tomàs Grau és un dels músics que l'acompanyen i els de la Selvatana, que l'han sentit, en marxar-los un trompeta, el van a buscar, de manera que en la festa de Riudellots d'aquell any ja debuta amb la Selvatana. Agafant-se la música seriosament, va a classe a Barcelona amb en Rovireta, que li fa canviar la forma de tocar. Tomàs Grau, quan no treballa amb l'orquestra es passa hores i hores assajant de ferm.

Arriba la guerra. Els «Mendoza» han d'anar a tocar a França i el van a buscar. Tomàs Grau és de la lleva del 1933 i a través de la CNT és mobilitzat per anar a tocar al país veí. Allà es queda tot el temps de la contesa. Resideix a la ciutat de Nimes, on té un conjunt propi.

Acabada la guerra, viu amb la seva esposa i els seus sogres a Santa Cristina d'Aro, on el seu sogre té moltes terres per conrear. Però això dura poc i ben aviat, quan Pere Arpa reorganitza la Selvatana, hi torna.

A més de tocar la trompeta, Tomàs Grau és un dels primers cantants que actua amb l'orquestra. Des d'aquella data del 1942, a Arbúcies, en què s'estrenà la megafonia, la veu de Tomàs Grau interpreta els èxits del moment, els èxits de sempre.

L'any 1948 instal.la una fabrica tèxtil i la nova activitat l'absorbeix totalment. El 1950 pren la decisió de deixar la música. No ho pot fer tot, i a l'edat de trenta-vuit anys es retira d'instrumentista de la Selvatana.

Malgrat tot, sempre s'ha sentit lligat a aquesta cobla-orquestra, i n'ha seguit amb molt d'interès les diverses evolucions.

Avui Tomàs Grau viu tranquil·lament a Cassà de la Selva, on la gent encara recorda el seu temps de músic i l'anomena «en Tomàs de la Selvatana».

MODEST PUIG I MARTÍ
(Cassà de la Selva, 1912)

Abans d'entrar en la vida artística i musical de Modest Puig, és de justícia afirmar rotundament que, si no hagués estat per ell, difícilment s'hauria pogut escriure aquesta obra.

Modest Puig, amb una gran memòria i molta paciència, ha anat recordant noms i fets lligats amb la Selvatana.

Al seu pis del carrer Bonavista, de Cassà de la Selva, hem passat llargues hores bo i estudiant fotografies, recollint apunts i fent comentaris de la vida d'aquesta cobla-orquestra. Ell, amb paciència i dedicació, ha anat recordant els diferents instrumentistes i les diverses actuacions, la qual cosa ens ha permès de dur a terme aquest senzill treball.

Al seu petit estudi roman sempre un estoig amb l'instrument; també hi figura un faristol i, pràcticament cada dia, un moment o altre, fa sonar la viola i reviu tot el que ha estat la seva vida, una vida dedicada a la música i en bona part, al servei de la Selvatana.

Ara, ja retirat, el trobem encara, amb la il·lusió d'un jove, com a membre de l'Orquestra de Cambra de Girona, magníficament dirigida pel mestre Lluís Albert.

Modest espera amb deler els dies d'assaig, a la Casa de Cultura de Girona, i frueix amb les interpretacions de l'orquestra a diferents pobles de les nostres comarques.

Modest Puig va néixer a Cassà de la Selva el dia 23 d'abril de 1912. El seu pare era taper i músic, i va ser, com és natural, el seu primer mestre. Després va tenir com a professor Pere Pagès i estudià el violí amb Enric Abella.

Als 16 anys s'incorpora a les files de la Unió Cassanenca, on interpreta

el flabiol, però de seguida, als 17, per necessitats de l'orquestra, li toca d'agafar el trombó, i va a classes d'aquest instrument i de fiscorn amb Pere Arpa. S'adona ben aviat que el trombó és el seu instrument preferit, perquè li agraden els sons i les possibilitats que té. Continua fins al 1936 a la Unió Cassanenca.

Acabada la guerra civil, el trobem ja en aquella primera cobla fundada per Josep Coll i, en reprendre l'activitat la Selvatana, després de l'arribada de l'Arpa, hi roman fins a la seva retirada, l'any 1977.

Els anys 40 imposen noves formes musicals i precisament el trombó) és un instrument en alça. Modest l'estudia més a fons i acudeix molts dies a Barcelona, a «El gato negro», que és un local on s'interpreta jazz, i el trombó hi juga un paper important.

L'any 1954 agafa la responsabilitat de la representació de la Selvatana; ell és l'encarregat de cercar i fer els contractes i, al mateix temps, de buscar aquells elements que calen per a tenir l'orquestra en les màximes condicions.

Era ell qui ja havia anat a Granollers a cercar en Camps. 1 a partir d'aquí, va incorporant els elements que considera més bons. Així, en diferents anys, arriben a la Selvatana músics tan excel·lents com el trompetista Manuel Comadevall, Pere Fontàs, que esdevé director i encara actualment fa aquesta tasca, juntament amb la de fiscornaire, els joves germans d'Amer Joan i Pere Parés, Raimon Sabater, Teodor Panella, Josep Mercader, Marcel Rahola, Francesc Cortada, etc.

Es professor de molts executants de trombó i fiscorn. Esmentem, entre altres, alguns dels seus alumnes: Teodor Panella, Francesc Cla, Josep Mercader, Albert Pinto, Silvestre Vergés; encara ara, molts dies a la tarda, imparteix classes d'aquests instruments a joves de la vila.

Dèiem que l'any 1977, tot just complerts els 65 anys, va retirar-se. Un accident de cotxe va motivar o avançar la retirada. Un accident que es produí a causa d'un fet insòlit: A la població de la Ràpita va adonar- se que havia deixat la cartera amb una bona pila de diners a l'Arboç. Va demanar el cotxe a Garanger i en el viatge d'anada va tenir la mala sort de sofrir l'accident de què hem fet menció, a conseqüència del qual deixà definitivament la cobla i la feina de músic. Aleshores la representació de la Selvatana va recaure en Marcel Rahola.

Modest Puig va procurar sempre, i ho va aconseguir, de tenir una admirable harmonia amb els companys de la cobla.

Home rialler i bondadós, sempre és a punt de fer un servei a qui calgui. La seva personalitat ha representat per a la Selvatana i potser fins i tot per a Cassà, des del punt de vista musical, la figura noble, sincera, senzilla i entranyable que sabia estar al seu lloc en el moment que calia.

Encara ara, cada any, a la plaça de la Coma, en la nit dels músics de Cassà, quan dotzenes d'instrumentistes es retroben, ell és l'escollit per a dirigir-los i, amb els braços enlaire, marca les pautes per a la interpretació de les diferents sardanes que es toquen.

D'alguna manera ell és i representa això: el músic de Cassà.

FRANCESC MAS I JANÉ
(Vidreres, 1912)

Entre els anys 1942 i 1947, la Selvatana va comptar a les seves files, com a instrumentista i director musical, amb Francesc Mas i Jané.

M as era fill de Vidreres, on havia nascut el 16 de juliol de l'any 1912. El seu primer mestre de solfeig fou en Xarbau, de la mateixa població, i després estudià piano amb Riba, de Maçanet de la Selva. En harmonia té com a professor un excel·lent músic -deixeble de Juli Garreta—, Josep Maria Vila Gandol, que morí jove, el 1937, quan tot just comptava 3.' anys. Ens ha deixat unes precioses sardanes que ben poques vegades s'interpreten. Destaquem, sobretot, *Mar blava.* Doncs bé, Mas i Jané rebrà les lliçons d'aquest músic de Sant Feliu de Guíxols i posterior ment del mestre Francesc Civil, a Girona[41].

41 Francesc Civil i Castellví. Molins de Rei, 1895. Afincat des de fa molts anys a Girona. Compositor, mestre de capella, organista i autor de diferents treballs d'estudi i recerca i de la música coral.

Té només tretze anys i mig i ja comença la seva feina. Una tasca curiosa que avui ja no es practica, però que en aquella època —parlem de l'any 1925— era del tot imprescindible: tocava el piano a les sessions de cinema mut que es projectaven a Vidreres. A casa nostra, les primeres experiències cinematogràfiques les van dur a terme Fructuós Gelabert i Santiago Biosca, el 1897, i aproximadament a partir del 1917 comencen a exhibir-se les pel·lícules amb argument al nostre país, les quals, naturalment, són mudes. I perquè la projecció sigui més amena, els empresaris contracten pianistes que més o menys d'acord amb el que surt a la pantalla, van tocant algunes peces. Aquesta és la primera tasca musical de Mas i Jané, precisament al seu poble. Dos anys més tard, quan en té quinze, va al cinema de Sant Feliu de Guíxols a fer aquesta feina.

L'any 1935 i començament del 1936 forma part de la cobla l'Arbucienca[42]. I des del principi del 1936 fins a l'inici de la guerra, cosa de pocs mesos, a la Unió Artística, de Vidreres.

Acabada la guerra forma, amb altres joves de la població, la Joventut Artística, i el 1942 entra a la Selvatana, on roman cinc anys. Són els anys de començar de nou, i Mas i Jané, des del seu càrrec de director, posa tots els seus coneixements al servei de la Selvatana, per tal que la cobla-orquestra ocupi el lloc d'honor que li correspon, i ho aconsegueix. A les files de la Selvatana hi ha instrumentistes tan importants com Josep Coll, «Met» Esteve, Tomàs Grau, Modest Puig, Pere Arpa...

Al final del 1947 es vol refer l'orquestra de Vidreres i el van a buscar. Fm aquesta formació, denominada Joventut Artística, hi està dotze anys.

Forma després un conjunt que porta el seu nom, fins que es retira a l'edat reglamentària.

Amb tot, no roman pas parat. A Vidreres dóna classes a alguns infants i joves i també porta dos grups vocals: el Terra Nostra, de Vidreres, i el Cala Bona, de Blanes.

Ha estat compositor de diferents sardanes; d'entre elles podem esmentar *La gitana, La sageta, La pubilla de casa, En Joan Petit.* La darrera que ha compost porta per títol *A dues Annes.* Actualment està musicant un poema del blanenc Francesc Castells.

---

42 Cobla-orquestra Arbucienca. Aquesta orquestra fou fundada per Francesc Riumalló i Caralt a la població d'Arbúcies (la Selva), l'any 1918, i va actuar fins al 1936.

Mas i Jané serva un agradable record del seu pas per la Selvatana, tant en l'aspecte musical com en el tracte amb tots els companys de cobla.

PERE CAMPS I MARSANS (Granollers, 1908 - Cassà de la Selva, 1976)

L'any 1942, el mateix Modest Puig es trasllada a Granollers a buscar l'instrumentista que els calia per arrodonir la formació, i així Pere Camps ingressa aquest any a les files de la Selvatana.

Pere Camps havia nascut a la capital del Vallès Oriental el 9 de gener del 1908. Als 14 anys comença a tocar amb l'orquestra de Josep Maria Vilaró, que després serà la Play-Pey, i a la Catalònia. Ja hem vist que l'any 1942 la tècnica arriba a moltes orquestres. La Selvatana estrena megafonia, i en Camps, que a la cobla interpreta el tible, en el ball és l'encarregat de la bateria, aquest nou instrument que aviat farà furor entre les noves generacions. Si cal, Camps pot fer també de vocalista.

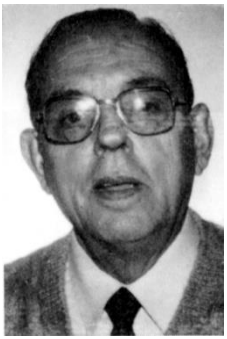
Onze anys roman a les files de la Selvatana, per passar, fins a la seva retirada, a la Principal de Cassà. Morí l'octubre del 1976 a la mateixa població que trenta-quatre anys abans l'havia acollit.

Va escriure unes 25 sardanes, de les quals destaquem: *L'amic Crous, Mans enlaire, La pedra, Nanos de casa, Dos galls* (obligada de trompeta), *Amic Alsina* (de tible), *En Bou dansaire, Antonieta, Blat segat, Camí del Mojal, El petit pintor, La roca de Bou, El bosc de la torre, Verge de la Gleva, Madrona, L'aplec de Granollers, Granissada,* etc...

El seu fill, Francesc, nascut a Granollers el 1934, viu amb els pares i continua a la població de Cassà.

Francesc, malgrat que oficialment no va pertànyer mai a la Selvatana, hi va

fer una actuació, un «bolo». Heus aquí l'anècdota que el mateix Francesc ens explica: «A Vilamacolum no llogaven mai piano per la festa. La Selvatana tenia aleshores com a pianista i director Josep Albertí. En passar els músics per Girona per a recollir-lo es van trobar amb la seva dona, que els va dir que com que estava enfebrat i no llogaven piano, el seu marit aquell dia no hi aniria. Però es donà la circumstància que aquell any, a Vilamacolum, sí que n'havien llogat, de piano. Pere Arpa, que era el representant, va dir al meu pare que telefonés i que hi anés jo. I, efectivament, aquella diada vaig tocar el piano amb els de la Selvatana en aquest poble de l'Empordà».

DELFÍ SUNYER I JOU
(Castelló d'Empúries, 1916)

Érem a la cantada d'havaneres, famosa i tradicional, de Calella de Palafrugell. Diversos grups anaven oferint el seu recital. Nosaltres ocupàvem les files altes del lloc de la celebració. Vèiem els intèrprets, però resultava una mica dificultós poder identificar la cara de cada un d'ells. De sobte, ens sorprèn un nou grup, no pas precisament per la seva manera de cantar, sinó per la sonoritat del baix que els acompanyava. Després vam saber que era el grup La Barretina, de Malgrat, i que el contrabaix que portaven era ni més ni menys que Delfí Sunyer. Aquesta era l'explicació.

Delfí va arribar a Cassà de la Selva l'any 1943 i encara hi viu. Fins al 1976 fou intèrpret de contrabaix a la Selvatana.

Delfí Sunyer va néixer a Castelló d'Empúries el 24 de febrer de 1916. El seu pare era fuster i el noi començà a seguir l'ofici. Al costat

de casa seva hi viuen els Riera, una família de gran tradició musical. Josep Riera és el primer professor del fill del fuster veí. També, naturalment, acut a l'Escola Municipal de Música i el seu primer instrument és el violí. En fundar-se a la vila castellonina la cobla juvenil Els Rossinyolets[43], Delfí, en ser una mica més alt que els altres companys, va ser escollit per a tocar el contrabaix. Malgrat la seva alçada, s'hagué de fer expressament un contrabaix perquè el pogués tocar, un contrabaix fet a mida. D'aquesta manera començà a interpretar el que seria sempre més el seu instrument. Per a perfeccionar-se en la interpretació del contrabaix, Delfí anava, un cop a la setmana, a Barcelona, a classe de contrabaix amb Pere Valls, instrumentista de l'Orquestra del Liceu. Entre el viatge, pagar les classes i menjar un mos, cada anada a Barcelona li costava 25 pessetes, quantitat que, l'any 1927, constituïa una suma respectable. Així, però, aconseguí dominar i tocar com pocs aquest instrument.

El 1927 Els Rossinyolets donaren per acabades les seves actuacions i Delfí passà aviat a la cobla Els Rossinyols, on va romandre fins al 1935, data en la qual entrà a la Mendoza, de Figueres. Al mateix temps, exercia l'ofici de fuster, que el seu pare li havia ensenyat, a la capital de l'Alt Empordà. Acabada la guerra civil, retornà a la Mendoza, que comandava professionalment un formidable músic, Francesc Basil[44]. Els de la Selvatana ja l'havien anat a buscar, però, de moment, va preferir restar a Figueres, l li havia prou feina en aquella època, de manera que els Mendoza tocaven molt, però, amb la marxa dels militars, que acudien a tots els balls que es programaven, la feina va minvar. El 1943 van anar novament a buscar-lo i, ara sí, entra a la Selvatana.

Home rialler i de tracte amable, conviu amb els companys, a Cassà, amb una gran harmonia. Quan fa els 65 anys, decideix retirar-se. Vol viure tranquil. Deixa la Selvatana, però continua residint a Cassà. L'any següent, però, en morir Paco Capellas, de la Principal de la Bisbal, el

43 Els Rossinyolets fou una cobla dc joves alumnes de l'escola de Castelló d'Empúries. Va debutar l'any I925 i la seva durada fou de quatre anys. HI mestre fundador fou Baldomer Pastells (l'avi Rau).

44 Francesc 13asiI i Oliveras, Figueres, 1905-1975. Un dels compositors més tècnics des del punt de vista musical que ha tingut la música de cobla, guardonat en innombrables concursos musicals.

van a buscar i hi toca una temporada. I l'altre any, quan la cobla Ciutat de Girona es queda de cop sense baix, ja els teniu a corre-cuita a buscar Delfí Delfí Sunyer. Ell hi torna, sempre amb la rialla a flor de llavis i la mirada oberta i sincera.

I, com dèiem en començar aquest escrit, també actuà a La Barretina, de Malgrat.

Després de tants anys d'anar pel món amb l'instrument, en aquest cas no pas sota el braç, costa de deixar-lo. La música és art, i qui fa deixar el seu art a un artista?

Una precisió final: Delfí Sunyer, ultra la seva feina específica dins l'orquestra, ajudava Modest Puig en la tasca de representant.

JOSEP COLOMER 1 RIBERA
(Vidreres, 1913)

Ultra les qualitats interpretatives de Josep Colomer com a executant de tenora, cal destacar la seva tasca pedagògica en l'ensenyament d'aquest instrument a molts joves intèrprets.

Va néixer a Vidreres el 1913 i començà a estudiar solfeig amb Josep Rovira i la tenora amb Ramon Rosell, de Tordera. Als 16 anys li donà classes Josep Coll.

Quan tot just en tenia quinze, debutà en una cobla que s'havia format a Blanes, a l'empresa «SAFA». En el decurs de la seva trajectòria musical com a intèrpret de tenora, el trobem a la Canigó, de Barcelona, a la Unió Artística, de Vidreres, a la Principal de la Bisbal, a l'Antiga Pep, de Figueres, i a la Barcelona. El 1942 és a la Selvatana. Agafa el lloc que deixa Josep Coll i l'ocupa fins al 1945, en què el substitueix

Lluís Cotxo. Trobem Colomer, després, a la Girona, a la Carbó, de Santa Coloma de Farners, a la Principal de Badalona, a la Combo-Gili, de Perpinyà, a la Principal Barcelonina i, els darrers tretze anys, a la Principal del Llobregat. Des de l'any 1966 dóna classes de tenora.

És notable l'estol de deixebles que ha proporcionat el seu mestratge, garantint una continuïtat imprescindible dins l'activitat sardanista.

El dia 1 de desembre de 1987, els seus alumnes li tributaren un homenatge al Palau de la Música de Barcelona. Al final, conjuntament, els 30 alumnes presents a l'acte interpretaren *L'Himne de l'homenatge,* que havia escrit expressament Jordi Leon. Destaquem, igualment, que l'any 1973 la Diputació de Barcelona li concedí la medalla al Mèrit Cultural, en categoria de bronze, per la seva profunda vocació professional i artística en pro de la sardana.

LLUÍS COTXO i GÜELL
(Cervià de Ter, 1902)

Diuen que, a vegades, quan tocava en Cotxo, es feia un silenci sepulcral a la plaça, sobretot en interpretar les sardanes *Consol* i *El meu jo.* Tocava amb un pianíssim tan notable, que realment semblava impossible que amb aquell instrument es pogués tocar allò. Era conegut com el rei dels pianíssims. «Tocava tan piano com volia», diu ell mateix.

En la llarga carrera de Cotxo, el trobem en els rengles de la Selvatana entre 1945 i 1950, agafant el lloc de Colomer i deixant-lo a mans de Mir.

Lluís Cotxo era fill de Cervià de Ter. Havia vingut al món el 27 de gener de 1902. Els seus pares eren pagesos, però el seu cosí Albert era músic i fou el primer mestre que tingué. Després estudià amb Baró

Güell, que l'incorporà a la seva cobla, Cervianenca. L'any 1920 entrà a la Rovira, de Bordils, i el 1923 a la Principal de l'Escala. Del 1927 al 1939 s'integra a les files dels Montgrins; del 1940 al 1944, a la Girona, i després els cinc anys ja comentats a la Selvatana. El 1950 va a la Caravana i del 1958 al 1965, a la Principal de Girona.

Ha escrit algunes sardanes. La més popular, sens dubte, *Alegre Neus.* Una altra, obligada de tenora, ben coneguda, és l'anomenada *Muntanya de la Salut.*

Actualment viu retirat al seu poble de Cervià de Ter, i encara alguna tarda agafa la tenora i executa unes notes. Pianíssims, és clar.

JOSEP ALBERTÍ1 BUSQUETS
(Blanes, 1919)

Dinou anys com a director avalen el mestre Josep Albertí i Busquets com una persona que realment va significar molt per a la cobla- orquestra la Selvatana. Són anys de molta activitat. Un seguit de temporades amb canvis d'instrumentistes, durant les quals la ferma i arrelada voluntat musical del mestre Albertí serveix per conduir, tal com cal, aquest grapat de persones que conjuntament fan sardanes i ballables i que no solament alegren amb els seus sons les gents del país i les festes i aplecs, sinó que també fan art musical amb les seves interpretacions.

Efectivament, Josep Albertí va entrar a les files de la Selvatana l'any 1947 i va deixar la cobla-orquestra el 1964. Són, com dèiem, gairebé dinou anys al front d'aquesta formació musical que ell va saber conduir i enlairar.

Josep Albertí va néixer a Blanes el 20 de març de 1919; es formà

musicalment sota el mestratge de mossèn Batlle i el senyor Emili Mestres.

L'any 1946 entra a formar part d'una cobla-orquestra que en aquella època era de les principals de les nostres comarques i per la qual van passar grans instrumentistes. Parlem de l'As d'Anglès, que portava Pere Masats[45].

La temporada següent ja el trobem a la Selvatana. N'és el director i intèrpret de trombó, flabiol i piano.

Naturalment, en parlar de l'Albertí com a compositor hem de mencionar la seva sardana *Al·legoria,* una obra que només interpreta la Selvatana i que és una d'aquelles pàgines magistrals de la nostra música. Ferma, forta, atrevida, gairebé agosarada, de difícil interpretació i d'uns sons molt ben aconseguits, que demostren fins on pot arribar la possibilitat d'aquesta nostra música. Quan s'interpreta aquesta sardana, causa sensació i admiració.

Hi ha una altra obra molt famosa que li va proporcionar també una gran popularitat; una sardana que ha estat enregistrada discogràficament i que moltes vegades és al programa de les ballades: és *Blanes festiu.*

Altres obres seves són: *El borinot ros de casa, Anima endins*, *Darnius, Sara gentil, Portlligat, Les anelles de Terrassa* i *Es racó de Tossa,* que justament aquest any ha estat enregistrada dins l'àlbum discogràfic que porta per títol *Sardanes a Tossa.*

Després del seu pas per la Selvatana, Josep Albertí tocà deu anys en una sala de festes de Lloret de Mar.

Ara, ja retirat, viu a Blanes i continua dedicant-se al que, en realitat, ha estat tota la seva vida: la música.

---

45 Pere Masats i Vilalta. Anglès, 1894 - Barcelona, 1981. Compositor i intèrpret de tenora i trombó. Fundador de la cobla-orquestra l'As d'Anglès.

JOSEP MARIA FERRER I FONT

(l'Armentera, 1906)

Al final de l'any 1987, la revista de Cultura Popular *SOM* va organitzar un concurs de joves instrumentistes de tible. La idea, malgrat ser original, no era nova del tot. Es va descobrir que feia un grapat d'anys n'hi havia hagut algun altre. Concretament, van aparèixer unes dades que confirmaven que a Girona l'any 1949 s'havia convocat un concurs d'instrumentistes de tenora i tible. 'Al de tenora no s'hi presentà ningú, mentre que al de tible hi participaren tres concursants: Capell, d'Amer, Boix, de Girona, i Ferrer, de l'Armentera. El guanyador d'aquest concurs fou Josep Maria Ferrer, que s'endugué la bonica quantitat de mil pessetes i un diploma acreditatiu. En aquesta època, Josep Maria Ferrer interpretava el primer tible a la cobla Selvatana.

Josep Maria Ferrer i Font era fill de l'Armentera, a l'Alt Empordà, on vingué al món el dia 5 de febrer de 1906. El seu primer mestre fou Josep Duran, que també va ser professor de Josep Coll, conegut pels seus dots musicals com «el Rei de l'Armentera». Ferrer tingué com a professor de violí Enric Sans i va poder anar una temporada a Barcelona amb el mestre Eduard Toldrà.

Quan té tretze anys s'incorpora a les files de l'orquestra de Joan Duran. Després va amb Rafel, de Figueres, dos anys a la Girona, i posteriorment a la cobla La Lira, de Sant Celoni. L'any 1929 el trobem a la cobla Barcelona, d'Albert Martí, on roman cinc anys. Llavors està una temporada a Granollers, amb la Moderna, de Vilaró. Un any a la Llevantina, de Calella, i el 1936 es troba en els rengles de l'Arbucienca. Ve la guerra i no torna a tocar fins al 1940, amb la Bolero, de Girona. L'any 1948 entra a la Selvatana com a primer tible, i s'hi queda fins que es retira.

A la formació de cobla interpreta el primer tible, fins al 1968, i en la formació d'orquestra té cura del saxo i del violí.

Ultra haver estat un formidable intèrpret de tible, Josep Maria Ferrer és també molt conegut com a fabricant de canyes, fins a l'extrem que molta gent, sobretot en el món musical, el coneix amb el nom «d'En Ferrer de les canyes».

Ferrer diu que va aprendre a fer canyes amb Josep Coll que, segons ell, és qui millor les ha sabudes fer. Pràcticament des de l'any 1923, Ferrer es dedica a anar a buscar les canyes, tallar-les i preparar-les per tal que després puguin col·locar-se en els instruments (tenores i tibles) i els facin sonar.

El temps per anar a buscar les canyes ha de ser el mes de gener i sempre amb lluna vella, ja que si no és així es corquen ràpidament.

Actualment, Josep Maria Ferrer viu a Girona, al barri de Sant Narcís, i continua amb aquesta seva afició de fer canyes per als nostres instrumentistes.

JOSEP MIR 1 ABRAS (Cassà de la Selva, 1921 - 1979)

El 17 de novembre de 1979 se celebrava al Palau de la Música de Barcelona una final dels Premis Joaquim Serra, amb les cobles la Principal de la Bisbal i la Selvatana. Però la cadira que havia d'ocupar el primer tenor de la Selvatana era buida. Al respatller, un crespó negre.

A l'entrada del Palau, el món de la sardana comentava amb pena i dolor la mort d'aquest excel·lent instrumentista i gran persona que fou Josep Mir. Tots sabíem que patia una malaltia irreversible, però el cop

va afectar de debò tota la família sardanista. Aquell dia el seu lloc l'ocupà Josep Gispert. Entre nota i nota, ens consta que a algun component de la Selvatana se li entelaren els ulls i li lliscà més d'una llàgrima cara avall. És molt dur perdre un amic, un company. Malgrat això, els components de la cobla feren la feina, com sempre, amb dignitat i categoria.

Mir havia nascut a Cassà el 6 de juliol de 1921 en el si d'una família que treballava en el suro. No hi havia cap precedent musical a la família, però el jove Mir, als set anys, ja va dir que volia ser músic i tocar el violí. Té com a primers professors els senyor Pagès, director de la Principal de Cassà, i Enric Abella, que li aconsella que a més del violí toqui algun instrument de plaça. Mir es decideix per la tenora. Agafa com a mestre Josep Coll, que li fa unes proves i diu al seu pare: «Ja t'asseguro que serà el seu».

La seva primera actuació és amb el conjunt Els Manguitos, pels anys trenta. Després de la guerra toca amb l'Arbucienca i amb la Hispania, de Cassà. L'any 1947 ingressa a la Principal de Cassà i l'any 1950, substituint Lluís Cotxo, s'incorpora a les files de la Selvatana, on roman fins a la seva prematura mort.

Per a explicar la manera d'interpretar de Mir, manllevarem els mots de Jaume Nonell, que ho descriu de forma concisa: «En Mir era l'home ideal per a interpretar sardanes amb passatges llargs de tenora on predominessin l'expressivitat i la dicció. El sentiment i l'ànima que posava en tocar demostraven que era un gran músic. Títols com *La Reina de les flors*, *La noia alegre que no sap plorar, Pregària*, *Anima endins* i *Somni* semblen fetes a mida per la seva particular manera de dir la música. Amb aquest tipus de sardanes havia aconseguit entusiasmar el públic, massa vegades esquerp davant les interpretacions que exigeixen atenció i sentiment.

»En canvi, no era gens aimant de les obligades, no pas perquè no pogués fer moltes notes, sinó perquè no era el gènere que s'adeia amb el seu tarannà.

»Mir havia agafat del seu mestre Josep Coll les millors virtuts, perfeccionant alguns aspectes per a donar al seu estil aquell toc personal que té tot instrumentista.

»Dotat d'una sonoritat especial, es distingia més per la qualitat que per la quantitat de so. Indubtablement, això es devia en gran part a l'acurada

selecció de les canyes. Vivia constantment preocupat per a trobar canyes que li donessin aquella sonoritat clara, neta, bonica, una perfecta afinació, el so recollit, i aquell timbre posseïdor d'una vida, d'un segell únic, que feien les seves interpretacions irrepetibles»[46].

Manel Saderra i Puigferrer[47] ha estat sempre un fervent admirador de Mir. Precisament amb motiu de la seva mort va escriure la sardana *Tenora enyorada.* Amb ella volia simbolitzar tota la vida musical de Mir, amb un cant llarg i un final en el qual sembla talment que la melodia (-com una vida—) es va esllanguint irreversiblement. Aquesta sardana fou estrenada per la cobla Selvatana a l'aplec de les Roquetes de l'any 1980, i l'intèrpret de la tenora va ser Josep Maria Brugué.

Manel Saderra ja havia escrit uns mots sobre Josep Mir: «Era a la plaça de Tossa de Mar, molt jove encara, ja que parlo de l'any 1943. El so de la seva tenora i la manera d'interpretar varen cridar-me L'atenció. Acabada la sardana, vaig acostar-m'hi per felicitar-lo. Molt tímidament i amb la modèstia que sempre l'havia caracteritzat, va dir-me:

»—La tenora és l'instrument que més il·lusió em fa de poder tocar.

»—El teu mestre, li vaig dir, a jutjar per la teva forma d'interpretar, m'ha semblat que podria ésser en Josep Coll.

»Va confirmar-m'ho i, sincerament, em va fer la sensació que descobria un gran artista».

Indubtablement, amb la mort de Josep Mir, als cinquanta-vuit anys, el món de la sardana en general i la cobla Selvatana en particular perderen un dels homes que més han dignificat la nostra dansa tradicional i la cobla.

Ens resta el seu record, que perdurarà en tots aquells que el vàrem conèixer i escoltar. Amb les tècniques actuals, el seu so i el seu estil han quedat enregistrats en alguns LP, de manera que podem gaudir de les seves interpretacions amb sardanes com *Delectació*, de Josep Serra, *Pa- quita,* una obra que va escriure conjuntament amb Pere Fontàs i que és dedicada a la seva esposa, *Una mirada*, de Pep Ventura, *El petit Oriol,* de Josep Prenafeta, *El refugi*, de Fèlix Martínez i Comín, *A l'entorn de la porxada,*

---

46 Treball de Jaume Nonell a la revista *SOM*, núm. 19. ,

47 Manel Saderra i Puigferrer. Tortellà, 1907. De la família dels Saderra. Un dels compositors actuals més acceptat pels sardanistes. Destaquem, entre altres, les seves sardanes *Somni* i *Santfelinenca.*

de Josep Maria Ruera. Un any abans de la seva mort va enregistrar juntament amb la Selvatana tot un disc de llarga durada dedicat a Joaquim Serra. D'aquest disc destaquem les seves interpretacions de les sardanes *Remembrança, Rocacorba, Elegia* i *El xicarró.*

Així, amb les obres que hem esmentat i altres enregistraments, podem encara gaudir de la música, de l'estil i de la personalitat interpretativa del nostre bon amic Josep Mir, que passà la meitat de la seva vida, 29 anys, a les files de la Selvatana. 29 anys al rengle de davant. 29 anys amb la tenora.

JOSEP PUIG, «MORENO»

(la Bisbal d'Empordà, 1910)

D'entre els diferents instrumentistes que trotem a la història de les cobles de casa nostra, n'han sobresortit alguns que, ultra la seva categoria musical, han gaudit d'una gran popularitat pel seu caràcter i per la seva manera de ser. Indubtablement, un dels qui ha assolit aquesta popularitat de què parlem ha estat «el Moreno», de nom Josep Puig. Dret damunt del cadafal, davant la cobla, enfilava el fiscorn i amb una força i una dicció potent, segura, afinada i matisada interpretava aquelles sardanes de fiscorn que embadalien tothom.

En la seva llarga carrera, farcida d'èxits, a diferents formacions orquestrals, el seu pas per la Selvatana fou curt, ja que durà solament dues temporades. D'aquests anys, precisament, data la sardana que ell va fer tan famosa i que li va escriure Josep Coll: *Retorn.*

Josep Puig, «el Moreno», va néixer a la Bisbal d'Empordà el 30 d'abril de 1910. Va tenir com a professors Josep Maria García, amb qui va

fer harmonia, i va seguir estudis de fiscorn amb Magne Bosch i Tomàs García.

Explica ell mateix que va ser músic per casualitat: «Un any per Carnaval una colla de companys i amics varen voler fer una comparsa i anaren a comprar instruments vells. Ningú no volia el fiscorn i jo me'l vaig quedar. El vaig estudiar una mica a casa, tot sol, i el dia de Carnaval el vaig tocar. En Tomàs García, de la Principal de la Bisbal, em va dir:

»—Poc que ho sabia que toquessis el fiscorn!

»—Poc que el toco, que li contesto

»--El que tu has aguantat amb la passada jo no ho podria pas fer. Estudia el fiscorn, m'aconsellà, que és el teu instrument».

A partir d'aquí comença la carrera musical del «Moreno». Els Rovira, l'any 1927; la Unió Cassanenca, del 1928 al 1931; la Unió Artística, de Vidreres, del 1932 al 1935 i del 1939 al 1940. L'any 1937 guanya per oposició una plaça a la Cobla Oficial de la Generalitat. El 1941 i el 1942 és a la Girona i el 1943 a la Barcelona. Des de l'any 1944 al 1952 el trobem en Els Fatxendes, de Sabadell, orquestra amb la qual recorre pràcticament tot el món (bona part d'Europa, Cuba, Amèrica del Nord, Amèrica del Sud...). Interpreta el trombó de vares, del qual és també un excel·lent executant.

Després passa dues temporades a la Selvatana, i ingressa a la Principal de la Bisbal l'any 1955, on es queda fins al 1974. Encara fa set temporades amb la Ciutat de Girona i un any a la Baix Empordà.

Cèlebres i recordades són les interpretacions de sardanes com *Retorn, Búfalo-Bill, El moreno i el rosset,* que Saló[48] va escriure expressament per a ell i per al jove intèrpret de tible Joan Parés, *Cantem, xerric...*

Actualment viu a Girona, amb la tranquil·litat d'haver fet la feina ben feta i el record de tot el sardanisme que l'aprecia de veritat.

---

48 Conrad Saló. Granollers, 1907 - la Bisbal d'Empordà, 1981. Instrumentista de fiscorn i compositor. Durant molts anys fou el director de la Principal de la Bisbal. Ha dedicat tota la seva vida a la música de cobla. A la Principal va entrar-hi l'any 1923 i hi stigué fins a la seva mort.

MARCEL RAHOLA I QUIRC
(Cadaqués, 1933)

Un dels instrumentistes que més anys duu a les files de la Selvatana és Marcel Rahola. Tal com el seu cognom indica, és fill de Cadaqués, de la nissaga dels Rahola. Va néixer a la vila del Cap de Creus el dia 9 d'abril del 1933.

El seu primer professor de solfeig i de saxo fou Rafael Cabrisas —instrumentista i compositor molt popular, del qual destaca la seva sardana *Cap de Creus*—, que a Cadaqués impartí classes a molts infants de la població, entre ells, com dèiem, a Rahola. Després, Marcel anà a Figueres amb Agapit Torrent i, ja més endavant, a Barcelona, amb Ricard Roda.

Va començar la seva vida com a instrumentista als onze anys, actuant en la cobla local, la Cadaquesense, que es traslladava en tartana a tocar als diferents pobles de la rodalia.

L'any 1953 formà part de la Selecció de Girona i el 1955 va a la Catalunya, de Bordils, per on han passat una gran quantitat d'instrumentistes que amb el temps han estat capdavanters de moltes cobles i orquestres.

Els anys 1956-1957 és intèrpret de l'orquestra Pizarro, i ja l'any 1958 ingressa a les files de la Selvatana, on continua encara avui.

A partir de l'any 1978, en què Modest Puig es retira, assumeix les tasques de representant de l'orquestra.

Home cordial i afable, una mica tímid, potser, és un puntal molt ferm dins la cobla, tant en l'aspecte musical com en el comercial.

Els instruments que interpreta són el saxofon, el flabiol, el clarinet, la flauta i, en la cobla, la tenora.

PERE FONTÀS 1 PUIG (Amer, 1932)

Amer és una d'aquelles poblacions que d'una manera constant ha tingut sempre una gran afecció per la música. Lògicament, n'han sortit molts instrumentistes, alguns de gran categoria, que han fornit les millors cobles-orquestra del país.

Són moltes les famílies que tenen algun parent més o menys llunyà que és o ha estat músic.

El cas de Pere Fontàs n'és un bon exponent. Parlant de la seva infantesa, ens diu: «L'ambient musical que hi havia a Amer, quan jo era petit, va ajudar molt perquè fos músic. El pare, que n'era, ja feia que a casa es visqués la música». Es allò que l'ambient familiar ja ho portava.

Aquest és Pere Fontàs i Puig, director de la Selvatana des de la marxa de Josep Albertí, és a dir, des del 1964.

Fontàs, doncs, va néixer a la selvatana vila d'Amer el dia 13 d'agost de 1932. A més de les primeres nocions musicals que devia donar-li el seu pare, tingué com a mestres mossèn Joan Serra, que li ensenyà solfeig i piano, i Martí Teixidor, que li ensenyà de tocar el violí. També estudià amb Casellas, Frederic Bars, Joan Daró i Ferran Jofre.

Dels catorze anys als dinou el trobem a les files de la Moderna, d'Amer. El 1952 passa a la Principal Amerense, i hi toca fins al 1955, en què s'integra a les files dels Montgrins. Retorna el 1960 a la Principal Amerense i el 1964 s'incorpora definitivament a la Selvatana.

Una de les anècdotes de la vida de Pere Fontàs és com va conèixer el mestre Joaquim Serra. Era l'etapa en què actuava a la cobla Montgrins. S'havia de celebrar un concert al Palau de la Música de Barcelona amb els Montgrins i la Barcelona. Els Montgrins van fer, al matí, una audició a la plaça de Sant Jaume. Mentre tocaven, va anar-hi una persona

de part del mestre Serra per demanar un trombó de la Montgrins per anar a assajar al Palau una peça seva per la qual es necessitaven dos trombons. Aquesta obra l'havia de tocar l'altra cobla, però en la formació només portaven un trombó, i, per tant, els en calia un altre. Fontàs es va oferir per fer aquesta feina, sobretot per l'admiració i estima que sentia envers Serra, malgrat que no el coneixia. Quan va arribar al Palau, un senyor desconegut l'estava esperant a la porta i li va demanar disculpes per les molèsties, fins a l'extrem que gairebé es va extralimitar. Fontàs va reunir-se amb els altres músics per tal d'assajar aquella obra. I heus aquí que es va posar davant la cobla aquell senyor que semblava el porter i que a l'entrada li havia demanat tantes vegades disculpes per la molèstia. Era, justament, Quimet Serra.

Fontàs ha estat sempre un gran admirador de l'obra de Serra. Amb la seva senzillesa, Fontàs ha dit moltes vegades: «Si tan sols m'hi pogués assemblar una mica!».

Pere Fontàs, a més de ser el director de la Selvatana, interpreta el segon fiscorn i, en els ballables, el piano elèctric. Havia estat intèrpret de flabiol, de violí, de trombó i fins i tot havia fet de vocalista.

Home obert i sincer, li agrada molt treballar conjuntament amb tots els instrumentistes i, conscient de la seva feina, procura que tot vagi el màxim de bé possible. Hi ha també una anècdota que succeí a Sant Hilari, que demostra la professionalitat de la cobla en general i de Fontàs en concret. S'havia programat un concert de la campanya de música de cobla de la Diputació. Era de nit, feia molt fred, i hi havia poca gent al teatre. Malgrat aquesta situació, francament desanimadora, el concert va sortir a la perfecció. Fontàs digué als seus músics de la Selvatana: «Nois, avui tenim un concert de compromís, de molt de compromís. Cal esforçar-nos més que mai. Es ara que hem de demostrar la nostra professionalitat».

Sense menystenir cap de les seves actuacions, sempre molt acurades, aquella nit a Sant Hilari, amb molt poca gent, la Selvatana oferí un sensacional concert.

Com a compositor ha escrit unes 30 sardanes. No li agrada, i fa bé, que li demanin sardanes per estrenar un dia concret. Fontàs escriu en el moment que li pertoca, quan té inspiració.

Quan se li acut una melodia que considera que pot ser útil, l'anota tot seguit, després la treballa, la poleix i, posteriorment, sense pressa, amb la calma que calgui, meditant cada passatge, va arrodonint l'obra, cada un dels instruments. Després, fins i tot, la proven en algun assaig i, finalment, hi fa

els retocs que creu que s'han de fer.

Només té disset anys quan escriu la primera sardana, que s'anomena *Carme* i és dedicada a la seva mare. Va estrenar-se el 9 de desembre de 1949.

Considera la seva obra com la d'un músic que escriu sardanes senzilles, de cara al públic, bones per escoltar i que donin un xic de gust per tocar. Creu que només Joaquim Serra ha assolit aquesta combinació: música, ball, so. Admira també Puigferrer, Conrad Saló, Joan Pons.

Amb la sardana *Montse Valls* guanya el popular certamen de la sardana de l'any 1975. I tres anys més tard torna a guanyar aquest concurs amb la seva obra *El parc de la Guineu.*

L'any 1975 es presenta per primera vegada a un concurs musical, el que ha convocat el sindicat de músics de Girona. Obté el segon lloc amb la sardana *Cant íntim.* El guanyador fou Ricard Bové[49]. L'any 1980 envia una obra seva al concurs musical Premis Joaquim Serra, instaurats per Ràdio Nacional d'Espanya a Barcelona i l'Agrupació Cultural Folklòrica Barcelona. Aquest era un dels concursos musicals més importants d'aquells anys. La mecànica és la següent: primer, un jurat selecciona sis obres que passen a la final, celebrada cada any al Palau de la Música de Barcelona, amb la presència de dues primeríssimes cobles —la Selvatana hi fou molts anys— i després el públic assistent vota segons les seves preferències. Amb aquest sistema es pretenia, primer, que un jurat musical triés aquelles obres que realment tenien una certa categoria, i que els assistents a l'acte, constituïts en jurat popular, decidissin quina era la més agradable.

Aquell any, doncs, guanya el «Serra» en Pere Fontàs, amb la seva sardana *Castell d'Estela.*

Altres sardanes seves són: *Somni d'una nina, Ben meva, Lliurança, La planxadora de casa* (dedicada a la seva germana), *Els amics d'Horta, De Lloret a Santa Cristina...*

Entrevistat a la revista *SOM,* núm. 24, parla dels bons records de la Selvatana; manifesta: «N'hi ha molts de bons i és difícil de triar-ne un.

49 Ricard Bové i Bas. Barcelona, 1902. Compositor de sardanes amb molt bona tècnica musical.

Però un dels millors que vaig tenir per la feina com a director, va ser agafar un element, fa uns anys, que jo no m'hauria cregut mai de la vida que deixés d'anar on anava per venir amb nosaltres. Es una de les satisfaccions més grosses que he tingut, en veure la feina que podia fer i que ja feia a l'orquestra amb què anava, perquè el considerava i el considero el millor que hi ha. Respecte a actuacions, la primera vegada que ho férem en els Premis Joaquim Serra, al Palau de la Música, i la Festa de la Música per a Cobla que cada any es fa a Banyoles».

Parlem, encara, de la tasca pedagògica que duu a terme Pere Fontàs. Cal dir que més de 250 alumnes han passat per les seves classes, que imparteix diàriament, si no toca a la Selvatana, a la seva casa d'Amer. Ensenya el violí, el piano, solfeig, teoria i harmonia. Alhora, continua fent diferents arranjaments per a cobla-orquestra, ballables, èxits d'actualitat.

Té el projecte d'escriure la *Suite amerenca* i, quan es retiri, poder tocar en una cobla modesta, fent el seu paper...

FRANCESC CORTADA
(Cassà de la Selva, 1940)

L'onze de setembre del 1940 va néixer, a Cassà de la Selva, Francesc Cortada. El seu pare, músic de tota la vida, fou qui li donà les primeres lliçons de solfeig. Després tingué com a professor .Pere Mercader; Llu- cià fou el seu mestre de clarinet i també Morales li'n donà classes.

Començà a tocar l'any 1957 amb la Principal de Cassà, i el 1959 ja va entrar a les files de la Selvatana. Es, per tant, un dels components més antics d'aquesta cobla.

Sempre l'hem vist al cap de banc amb el flabiol i és considerat com

un dels intèrprets d'aquest instrument amb més personalitat i categoria.

En els concerts i ballables, interpreta el saxo i el clarinet. En la formació de cobla, l'hem sentit, a vegades, interpretar sardanes obligades de flabiol, com *El rossinyol*, de Josep Serra, que fins i tot té gravada en disc. També toca amb una gran personalitat i acurada dicció la sardana *El vol d'orenetes*, d'En ric Sans. I moltes vegades, acompanyat d'algun altre flabiolaire, li hem pogut escoltar la sardana de Ramon Vilà *Els dos refilaires.*

RAIMON SABATER 1 SUREDA

(la Bisbal d'Empordà, 1945)

Al rengle de davant, actuant com a primer tible, trobem des de l'any 1970 Raimon Sabater.

La seva primera cobla fou la Principal de Palafrugell, del 1963 al 1966. Tocà després dos anys a la Girona. L'any 1969 va estar a les files de l'Amoga i ingressà el 1970 a la Selvatana.

De la seva entrada en aquesta cobla, ens diu: «Fou un canvi molt accentuat i de molt de compromís. Era una gran responsabilitat tocar al costat d'un home com en Mir. La forma de tocar de l'orquestra era molt depurada. Jo venia d'uns nivells d'orquestra on no estava acostumat a buscar tanta justesa i igualtat de sons, de matisos, etc. Em va obligar a esforçar-me i a superar-me molt. Era una espècie de repte agafar aquell nivell tan alt »[50].

Raimon Sabater és fill de la Bisbal, on va néixer el dia 17 de novembre de 1945. Els seus estudis de teoria i instrumentals els efectuà amb

[50] Entrevista feta per Jaume Nonell. Revista ***SOM,*** núm. 29.

el mestre Jaume Ponsatí. Toca el tible en la cobla, i el saxo i el violí en la formació d'orquestra.

Es també el responsable del repertori de les sardanes que la cobla ha d'interpretar a les diferents ballades. Per això, amb l'estoig de l'instrument, duu sempre una bossa de pell que conté les partitures que es poden interpretar. Anecdòticament, podem comentar que la sardana *Plany,* original de Josep Serra, la va trobar a casa d'un sabater de Figueres.

En tots aquests anys, Raimon ha demostrat a bastament les seves qualitats com a instrumentista de tible, tant en les sardanes obligades com en aquelles altres en què a vegades cal més matisació en els diferents passatges. Al programa de l'aplec de les Roquetes de l'any 1981 hi ha unes frases que descriuen admirablement la seva personalitat musical: «Les seves acurades interpretacions deixen traslluir el seu bon gust musical».

Els sardanistes han pogut gaudir moltes vegades de les seves més acurades interpretacions en sardanes com *Refila*, *Pep, En Met refilaire, Cala s Alguer, Victoriosa,* etc. i, sobretot, *La meva Rosa,* obra escrita per ell mateix i dedicada a la seva esposa. En té una altra, escrita també per a tible, que s'anomena *La nostra il·lusió,* que va compondre quan esperaven el seu primer fill.

Actualment comparteix les tasques de representant amb Marcel Ra- hola, la qual cosa l'obliga als contactes comercials amb les comissions de festes, Ajuntaments o organitzacions d'aplecs.

També cal remarcar que és el director de l'Escola de Cobla Comarcal Conrad Saló, de la Bisbal. Una escola que funciona des de fa uns anys i que ja comença a donar els seus fruits. Alguns dels seus alumnes ja han fet audicions de cara al públic.

CLOENDA

Hem intentat recollir el major nombre de dades possible sobre el que ha estat la vida de la Selvatana durant aquests 75 anys. Noms, dates d'actuacions, anècdotes...

Hem passat llargues hores, molt agradables, val a dir-ho, amb Modest Puig, Marcel Rahola, Raimon Sabater i Pere Fontàs. Hem trucat a molta gent. Hem intentat, dins les nostres possibilitats, reconstruir la bonica història d'aquesta cobla, d'aquests músics. Haurem oblidat, potser, alguna cosa, però, en general, crec que donem una visió entenedora de les persones que han estat vinculades a la Selvatana en aquests tres quarts de segle.

La seva història, la d'un col·lectiu de casa nostra, no és pas feta de grans gestes, sinó simplement de fer ben fet allò que cal cada dia.

Ells, amb la seva música, i justament amb una música que defineix el país, amb els seus sons allà on siguin, deixant testimoni de la terra que trepitgem, són ambaixadors d'una de les relíquies més preuades de què disposem, la música del nostre terrer.

1 75 anys de vida són prou anys per recordar la seva tasca i rememorar la seva presència. En aquests anys han passat molts instrumentistes per la seva formació; uns hi han estat més, altres menys, però la majoria hi ha deixat el seu art —sens dubte—, la seva idiosincràsia, la seva col·laboració i participació.

Començàvem el llibre parlant de músics i tapers, i llegint les seves pàgines haureu comprovat que, en els primers anys, ambdues tasques anaven totalment lligades. Som en una terra on no es pot diferenciar una feina de l'altra.

Actualment, això ha canviat, és veritat. Però si alguna tarda passeu per Cassà, és possible que sentiu la Selvatana que assaja. Llavors, en l'aire de la població, hi notareu aquella olor del suro que bull i es manipula. Perquè la vida continua i Cassà conserva el seu tarannà, entre suros i músics.

COBLA-ORQUESTRA SELVATANA
1988
(NOCES DE DIAMANT-75 ANYS)

Nom: Francesc Cortada Data naixement: Cassà de la Selva, 1940
Instruments: Flabiol, piano, saxòfon i clarinet Formacions anteriors:
Principal de Cassà Ingrés a la Selvatana: any 1959

Nom: Josep Planas
Data naixement: Vilademat, 1959
Instruments: tible, flauta travessera i saxòfon
Formacions anteriors: Vailets (de Figueres), Màxims i Miramar
Ingrés a la Selvatana: any 1985

Nom: Raimon Sabater
Data naixement: la Bisbal, 1945
Instruments: tible, saxòfon i violí
Formacions anteriors: Principal de Palafrugell, Girona i Amoga Ingrés a la Selvatana: any 1970

Nom: Jaume Condal
Data naixement: Guissona (la Segarra), 1961 Instruments: tenora i saxòfon
Formacions anteriors: Vailets (de Figueres), Lou Torrent (de Perpinyà),
Principal de Llagostera i Miramar.
Ingrés a la Selvatana: any 1988

Nom: Marcel Rahola
Data naixement: Cadaqués, 1933
Instruments: tenora, saxòfon, clarinet i flauta
Formacions anteriors: Cadaquesenca, Selecció de Girona, Catalunya
(de Bordils), i Pizarro Ingrés a la
Selvatana: any 1958

Nom: Antonio Blàzquez Montero Data

naixement: Blanes, 1967 Instruments:
contrabaix i guitarra baixa
Formacions anteriors: Banda del Col·legi Santa Maria (de Blanes), Girona i Ciutat de Girona Ingrés a la Selvatana: any 1988

Nom: Francesc Josep Rodríguez Data naixement: Badalona, 1968
Instruments: fiscorn, trombó de vares i violí Formacions anteriors:
Marinada (de Badalona)
Ingrés a la Selvatana: any 1988

Nom: Pere Fontàs
Data naixement: Amer, 1932
Instruments: fiscorn, trombó, piano, flabiol, violí i director musical
Formacions anteriors: Principal Amerense i Montgrins Ingrés a la Selvatana: any 1960

Nom: Narcís Baulida Data naixement: Cassà de la Selva, 1953
Instruments: bateria, trombó i flabiol Formacions anteriors: Amoga i Montgrins Ingrés a la Selvatana: any 1979

Nom: Joaquim Coma
Data naixement: Arbúcies, 1930
Instruments: trompeta, trombó i violí
Formacions anteriors: Orquestra Carbó, Farnense, Maravella, Pizarro, Caravana, Costa Brava, Principal de la Bisbal Ingrés a la Selvatana: any 1970
Nom: Carles Planas i Anguila
Data naixement: Cassà de la Selva, 1949
Instruments: trompeta i violí
Formacions anteriors: Baix Empordà, Principal de Cassà, Iris, Principal de Girona, Montgrins Ingrés a la Selvatana: any 1979

Nom: Josep Maria Roviras Data naixement: Verges, 1942 Instruments:
trompeta
Formacions anteriors: Iris, Girona, Caravana, Jànio Martí Ingrés a la Selvatana: any 1987

Nom: Antoni Gómez

Data naixement: La Almúnia de Dona Godina (Saragossa), 1935
Instruments: trompeta, bugle i violí
Formacions anteriors: Ambar, Ramon Evaristo, Florida, Los de la Torre,
Jànio Martí Ingrés a la Selvatana: any 1978

CANTANTS

Nom: Gabriel Mas Farreras (Biel)
Data naixement: Banyoles, 1953
Formacions anteriors: Principal de Girona, Caravana i Jànio Martí Ingrés a la Selvatana: any 1986

Nom: Jordi Giró Rue (Jordi)
Data naixement: Mont-ras, 1954 Formacions anteriors: Punto Rojo Ingrés a la Selvatana: any 1980

Nom: Maria Teresa Noguera Calvet
Data naixement: Barcelona, 1959
Ingrés a la Selvatana: any 1987

Nom: Anna Maria Vilanova Pons (Anna)
Data naixement: Verges, 1964 Ingrés a la
Selvatana: any 1987

BIBLIOGRAFIA

Alavedra, Joan. *Pau Casals.* Biblioteca Aedos 32. Barcelona, 1962 Amades, Joan. *Costumari Català.* Volums Il-V. Salvat Editores, S. A. i Edicions 62. Barcelona, 1982

Capmany, Aureli. *Im Dansa a Catalunya.* Volum II. Editorial Barcino. Barcelona, 1930

Corominas, Pere. Programa Aplec de la Sardana de Vallvidrcra, 1916 Coll, Josep. *Mètode de tenora i tible.* Cassà de la Selva, 1933 Erancès, Enric. *Andreu Tor on i la tenora.* I.M.P.E.iVI.-F.S.R. Cotlliure, 1986 Grahit, Josep. *Recull sardanístic.* Girona, 1916

iVIalagrida, Carles. *Els músics de Cassà.* Diputació de Girona i Ajuntament de Cassà de la Selva, 1986

Miracle, Josep. *El llibre de la sardana.* Editorial Bruguera, Barcelona. 2a. edició, 1964 Molcro, Eugeni. *Im Principal de la Bisbal| Cobla Oficial de la Generalitat de Catalunya.* Diputació de Girona, 198 1

Moles, Isidre. *Im sardana.* Vol. 2n. Editorial Bruguera, Barcelona. 2a. edició, 1962 Nonell, Jaume i Subirana, Lluís. *Compàs.* Caixa de Barcelona, Obra Social, 1988 Pla, Josep. *Obra completa.* Vol. IX (Viatge a la Catalunya Vella). Editorial Destino, Barcelona. 2a. edició, 1976

Radresa, Joan. *Centenari Cobla-Orquestra Montgrins.* Diputació de Girona, 1985 Rebull, Nolasc. *Els orígens de la sardana.* Rafael Dalmau, Editor, 1976 Valls, Manuel. *Im música catalana contemporània.* Biblioteca Selecta, núm. 283. Barcelona, 1975

Valls, Manuel i Martorell, Oriol. *El jet musical.* DOPESA. Barcelona, 1978 Vallès, Edmond. *Història de Catalunya.* Volum VI. Edicions 62. Barcelona, 1987 *Cran Ceografia comarcal de Catalunya.* Volum 3. Enciclopèdia Catalana, S. A. Barcelona, 1981

Cran Enciclopèdia Catalana. Volum 4. Enciclopèdia Catalana, S.A. Barcelona, 1973 Revista *Uum i Guia,* Cassà de la Selva. Varis números.

Revista *SOAf,* números 14, 19, 29, 35, 49, 91. Editorial CISC

Articles de l'autor a *Punt-Diari*

Butlletins i programes d'aplecs de la sardana

ÍNDEX

Presentacions 7
I. Una vila, suros i música 13
11. Terra de músics 19
III. Fundació i fundadors de la Selvatana 27
IV. Activitats fins al 1936 37
V. Retorn 51
VI. La recuperació 63
VII. Esdeveniments de tres quarts de segle 85
— Sardanes estrenades 85
— Aplecs 90
- Actuacions i televisió 92
— Premis Joaquim Serra 93
- Festes majors 94
— Ciutat pubilla 99
- Altres actuacions 99
- Discografia 103
VIII. Músics rellevants 109
Cloenda 149
Cobla-orquestra Selvatana '88 (Noces de Diamant, 75 anys) 151
Bibliografia 155

AQUESTA EDICIÓ DE «LA SELVATANA» S'HA ACABAT
D'IMPRIMIR EN ELS TALLERS GRÀFICS PALAHÍ
DE GIRONA, EL DIA 13 D'OCTUBRE DE
MCMLXXXVIII EN CELEBRAR-SE
LES NOCES DE DIAMANT DE
LA COBLA-ORQUESTRA
CASSANENCA

ROBERT ROQUÉ I JUTGLÀ. Va néixer a Olot (la Garrotxa) el 10 de juny de 1943. El seu pare, Joan, fou ballador i capdanser de colles sardanistes, director d'esbarts i actor de teatre aficionat de l'Orfeó Popular Olotí.

Robert Roqué fa els estudis primaris a l'Escola Pia, d'Olot, i als deu anys ingressa al Seminari de Girona, on cursa estudis eclesiàstics durant cinc anys. Pels anys 60 comença la seva activitat d'informador sardanístic a través dels mitjans de comunicació. A Olot, juntament amb Joan Gelis i Berga, col.labora en el guió del programa de sardanes de Ràdio Olot. Des de l'any 1970 realitza un programa, anomenat primer «Nostra dansa» i posteriorment «Ressons de cobla», a Ràdiocadena, de Girona, de manera ininterrompuda cada setmana. Col.labora als programes de RNE a Barcelona «Nostra dansa» i «Plaça Major».

Gerent de la revista *Presència* durant cinc anys. Un dels fundadors i des del començament col.laborador setmanal d'una pàgina dedicada a la sardana a *Punt-Diari* (Girona). Responsable durant 5 anys de la secció «Folklore viu» de la Universitat Catalana d'Estiu, que se celebra a Prada del Conflent (Catalunya Nord).

Fundador i director comercial de la revista de Cultura Popular *SOM*. Presentador de molts concerts de sardanes, arreu de Catalunya, amb les cobles Selvatana, Montgrins, Principal de la Bisbal, Ciutat de Girona, etc. Presentador de la Campanya de Música de Cobla, de la Diputació de Girona, en totes les seves edicions. Director del programa «Tonada i dansa», de la Diputació de Girona, que és emès per totes les emissores de les comarques gironines. Col.laborador amb diferents escrits en programes d'aplecs i butlletins d'entitats sardanistes.

Diputació de Girona

AJUNTAMENT DE CASSÀ DE LA SELVA

Col·lecció Francesc Civil i Castellví - 3